

GEN tpx Jénésis Me'pàà Wí'in

Dí nigj'duy muu

Jénesis

1

Ká'ni niguma numbaa'

¹Dí ná'kí gínii ni'ni kumaa Anulú meku jmaā kybā'. ²A'kuj dí mbá xníjkuáá krīgā kybā', xú'kuj-má ndāā dí rí'gá. Ndóó krína krīgā iya' mijny' mbaā. Ndóó Xu' Anulú ngruámúu' inuu iya'.

³Ni'tí Anulú: “Garigá agu’”. Ikú nirígá agu' dí nambi'i. ⁴A'kuj ndi'yoo Anulú dí míjián' agu'. Ikú ni'ni wájíí' agu' jmaā dí krína. ⁵Dí agu' Anulú nijxnúu mbi'yuu “mbi'i”, dí krína nijxnúu mbi'yuu “mbru'un”. Nijka rakí' xú'kuj-má nijsi imboō' mbi'i, dí ni'ni timbá mbi'i.

⁶A'kuj ni'tí Anulú: “Garigá mbaā majan' náa tumbaā iya', ikaa jngóo mawiltáa iya'.” ⁷Xú'kuj ka'nii nirígá. Anulú ni'ni dí mbaā majan', ikaa jngóo niwiltáa iya' dí krīgā kajni' agoo dí majan' jmaā dí krīgā sudyu' dí majan'. ⁸Dí mbaā majan', Anulú nijxnúu mbi'yuu “meku”. Nijka rakí' xú'kuj-má nijsi imboō' mbi'i, dí e'ni ajma mbi'i.

⁹A'kuj ni'tí Anulú: “Iya' dí krīgā agoo meku, aguwāā mbrí'káá, gākujmaa dí mijxoo'.” Xú'kuj ka'nii nirígá. ¹⁰Dí mijxoo', Anulú nijxnúu mbi'yuu “kybā'”. Náa ndiwāā iya', nijxnúu mbi'yuu “lamáa”. A'kuj ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni.

¹¹A'kuj ni'tí Anulú: “Gajxná iná jmaā ixí náa inuu kybā': iná dí najxná sígoo' jmaā ixí dí najxná xndúu jmaā sígoo'.

Mámbá enii gárígá.” Xú'kuj ka'nii nirígá. ¹²Nijxná kybā' mbá xúguí' enii iná jmaā ixí: iná dí najxná sígoo' jmaā ixí dí najxná xndúu jmaā sígoo'. Ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni. ¹³Nijka rakí' xú'kuj-má nijsi imboō' mbi'i, dí e'ni ajsú mbi'i.

¹⁴A'kuj ni'tí Anulú: “Garigá agu' dí mambi'i-tīgā náa meku mu dí mandoo mā'ni wájíí' mbi'i jmaā mbru'un. Ikaa jngóo mā'ga rakujmaa gūn' dí nā'nij ru'pu jmaā gūn' dí nā'nij ru'wa, xú'kuj-má mbi'i jmaā sigu'. ¹⁵Gambi'in mbá xúguí' meku, xú'kuj-má gambi'i-tīgijin inuu kybā' mangaa.” Xú'kuj ka'nii nirígá. ¹⁶Anulú ni'ni ajma agu' mba'wū. Agu' dí itáan mbaā ma'tá-ñájuun' mbi'i. Agu' dí imba ma'tá-ñájuun' mbru'un. Xú'kuj-má ni'nii a'guāān mangiin. ¹⁷Nisngujmii Anulú náa meku mu dí mambi'i-tīgijin inuu kybā', ¹⁸xú'kuj-má dí muta-ñajuín' mbi'i jmaā mbru'un, xú'kuj-má mā'ni wájíí' agu' jmaā dí krína. A'kuj ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni. ¹⁹Nijka rakí' xú'kuj-má nijsi imboō' mbi'i, dí e'ni ajku mbi'i.

²⁰A'kuj ni'tí Anulú: “Gakumii xúguí' xujkú-ya', xú'kuj-má ñu'ūn bu magúūn inuu giñáá' náa agoo meku.” ²¹Ni'nii Anulú xujkú' bu pú mba'wūin kúwá náa awúun lamáa. Ni'nii mámbá enii bu namiduyūn náa awúun iya', xú'kuj-má mámbá enii xujkú-xna' mangiin. A'kuj ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni. ²²Ikú Anulú ni'ni sajku-rámíí' jmaā ajngáa rígi: “Guxpítá-míjná, gā'ni mba'áan', gūni majtí-míjná náa awúun lamáa. Xú'kuj-má gawiltíin ñu'ūn

mangiin náa inuu numbaa'." ²³Njjkə rakí' xú'kuj-má nijsi j̄mboḡ' mbi'i, dí e'ni wisu mbi'i.

²⁴A'kuj ni'tí Anulú: "Gawit'íin náa k̄b̄a' mámbá enii xujkú': xujkú-kra'diin, xujkú-xáná, xujkú' bu naxmajta-mijná." Xú'kuj ka'nii nirígá. ²⁵Anulú ni'nii mámbá enii xujkú-kra'diin, mámbá enii xujkú-xáná, mámbá enii xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu k̄b̄a'. A'kuj ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni.

²⁶Xú'kuj-má ni'tí Anulú: "Gu'nij̄ x̄b̄u rá, xó-má ikáán', xó-má ka'niáá' ikáán', mu dí muta-ñájúún' egi' bu kúwá náa lamáa, xú'kuj-má ñu'yun bu ngruiḡuun inuu giñáá'. Xú'kuj-má muta-ñájúún' xujkú-kra'diin, xujkú-xáná, xú'kuj-má mbá xúguí'n' xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu k̄b̄a'." ²⁷A'kuj dí Anulú ni'nii x̄b̄u xó-má ka'nii, xó-má ka'nii kayuu' Anulú ni'nii. X̄abiya j̄m̄a a'ḡu ni'nii. ²⁸Ikú ni'ni sajku-rámíi' j̄m̄a ajngáa rígi: "Guxpítá-míjná, ḡa'ni mba'áan', ḡun̄i majtí-míjná náa inuu numbaa', xú'kuj-má ḡuṭa-ñájúún' numbaa'. Ḡuṭa-ñájúún' xujkú-iyá', ñu'yun bu ngruiḡuun inuu giñáá', j̄m̄a mbá xúguí'n' xujkú' bu nam̄iduun náa inuu k̄b̄a'."

²⁹Ikú Anulú ni'tí: "Aguyaa, dí najxn̄ala mbá xúguí' iná dí najxná sígoo' dí ríga náa inuu k̄b̄a', j̄m̄a ix̄i dí najxná xndúu dí gí'doo sígoo', mu dí ikaa m̄upu. ³⁰Xú'kuj-má xúguí'n' xujkú' bu kúwá nduya, xóo-má xujkú-xáná, ñu'yun bu ngruiḡuun inuu giñáá', xujkú' bu naxmajta-mijná, ikiin m̄upu mbá xúguí' iná dí maxa'." Xú'kuj ka'nii nirígá.

³¹A'kuj ndi'yoo Anulú mbá xúguí' dí ni'ni, dí pú míjián' wéñúu' dí ni'ni ndi'yoo. Njjkə rakí' xú'kuj-má nijsi j̄mboḡ' mbi'i, dí e'ni majun mbi'i.

2

¹Xú'kuj ka'nii níx̄i meku j̄m̄a k̄b̄a', j̄m̄a mbá xúguí' dí ríga náa numbaa'. ²Dí e'ni juan mbi'i niémboḡ Anulú mbá xúguí' ñajun' dí ni'ni, ikú ndiyáa x̄u' mbi'i rú'kuj. ³Anulú ni'ni sajku-rámúu' j̄m̄a ni'ni sá'kúun mbi'i dí e'ni juan mbi'i, numuu dí mbi'i rú'kuj ndiyáa x̄u' dí ndóḡ niémboḡ ni'ni k̄umaa mbá xúguí'. ⁴Xú'kuj ka'nii nigí'duuy nirígá meku j̄m̄a k̄b̄a', dí náki niḡuma k̄umaa.

Ká'nii nijxtáa x̄b̄u náa gúl̄a misaan'

Mbi'i dí Anulú Mekuí' ni'ni k̄umaa k̄b̄a' j̄m̄a meku, ⁵j̄ndu dímbá ix̄i x̄o ndaa náa inuu k̄b̄a' ni-má iná x̄o tákrá'áan. Numuu dí Anulú Mekuí' x̄o tá'ni dí ma'ni ru'wa náa inuu k̄b̄a', xú'kuj-má x̄o ndawaa x̄b̄u bu mañajun' náa k̄b̄a'. ⁶Ndoḡ-má iya' dí nakrá'áan ná inuu k̄b̄a' naxtíjoo' mbá xúguí' inuu j̄mbaa'. ⁷A'kuj dí Anulú Mekuí' ni'nii mbáa x̄b̄u j̄m̄a yojndoo' k̄b̄a', ikú nindiyuu rakóo dí nigíwán' x̄i' dí nda'ya. Xú'kuj ka'nii dí ninindx̄u x̄b̄u nda'ya ñajuun'.

⁸A'kuj dí Anulú Mekuí' ni'ni mbá gúl̄a náa ni'du ix̄i dí misaan', náa j̄mbaa' Edén, náa na'ka j̄ka'. Ikí nigíwaa' x̄b̄u bu ni'nii. ⁹A'kuj dí Anulú Mekuí' ni'ni dí makrá'áan mba'ya náa inuu k̄b̄a' mbá xúguí' enii ix̄i dí pú misaan', dí najxná xndúu dí míjián' mi'sí

miky x̄aby. Náa tumbaa gúl̄aa ni'ni dí maḱrá'áan mbá ix̄i dí na'ni dí maḱyúwá kámuu x̄aby, xú'kuj-má ni'ni mangaa dí maḱrá'áan ix̄i dí na'ni dí m̄un̄i'nuu' x̄aby dí míj̄ián' jmāa dí ram̄íj̄ián'.

¹⁰Náa jmbaa'-má Edén a'kuj nagájnuu mbá mañu dí nagíyoo'-má gúl̄aa, ikí nawit'áa ajku ñawúun'. ¹¹Dí timbá mbi'yuu Pisón. Ikaa rú'kuj najka mbájndi náa jmbaa' dí mbi'yuu Abílá, náa rígā ajuañ' mujm̄y', dí mbi'yuu óró. ¹²Ajuañ' mujm̄y' dí rígā náa jmbaa' rú'kuj pú míj̄ián'. Ikí rígā bájia' dí pú míj̄ián' mangaa, xú'kuj-má rígā isí dí na'kuta'la mi'xá dí mbi'yuu óniṣe. ¹³Mañu dí e'ni ajma, mbi'yuu Jión, dí najka mbájndi náa jmbaa' dí mbi'yuu Kús. ¹⁴Mañu dí e'ni ajsú, mbi'yuu Idekél^a, dí najka náa na'kā jka' náa jmbaa' Asíriá. Jmāa mañu dí e'ni ajku, mbi'yuu Éufrates.

¹⁵Anulú Mekuífí nijka kayáa x̄aby nigíwaañ' náa gúl̄aa náa Edén, mu dí mañajuun', xú'kuj-má mañawuyun. ¹⁶Ikú Anulú Mekuífí nijná-ñajuun' x̄aby: “M̄andoo mi'su mbá xúguí' xndúu ix̄i dí rígā náa gúl̄aa. ¹⁷Ndoó-má ix̄i dí maḱas̄i'núu' dí míj̄ián' jmāa dí ram̄íj̄ián', maḱású xndúu ikaa. Mbi'li dí mi'su, gajkuun dí maḱañáa' gá'ni.”

¹⁸A'kuj nil'tí Anulú Mekuífí: “Ram̄íj̄ián' dí majxtáa mbáwíí x̄abiyá. Mañij̄i mbáa bu pú ka'yoo mu dí mambáyúu ikaa.” ¹⁹Anulú Mekuífí ni'nii jmāa kuba' mbá xúguí'ñ' xujkú', xú'kuj-

má mbá xúguí'ñ' ñu'yun mangiin. Ikú ni'kā kaguí'ñ' xúguí'ñ' xujkú' bu'kuj náa inuu Adán mu dí mba'yoo ká'nii majxná mbi'yuu mámbáa. Dí mbi'yuu mámbáa xujkú' dí nijxná Adán, ikaa-má rú'kuj ni'ni mbi'yuu. ²⁰A'kuj dí Adán nijxná mbi'yuu mámbáa xujkú'-kra'daa gajmiúú xujkú'-xáná, xú'kuj-má ñu'yun mangiin. Ndoó-má dí nanguá nikujmaa mbáa bu mambáyúu Adán xóo dí pú ka'yoo.

²¹A'kuj dí Anulú Mekuífí ni'ni dí miḱu miḱu wéñúu' Adán. Ndoó dí ni'gu, ikú Anulú Mekuífí niríya' mbá isu sojxtoo, ikú niruguaá bujúu' náa niríya' isu. ²²Isu sojxtoo x̄abiyá dí niríya' Anulú Mekuífí, ikaa ni'nii jmāa mbáa a'gu, ni'kā kayáa náa inuu x̄abiyá. ²³A'kuj nil'tí Adán: “Bígi dí pú gajkuun dí ikaa xuyu' ñajuun' xá, ikaa-má isu' ñajuun'. Ikaa ma'ni mbi'yuu 'a'gu', numuu dí náa sojxtoo x̄abiyá nigájnuu.”^b

²⁴Ikaa jngóo dí x̄abiyá naniñuu' rudúu jmāa anuy mu dí mambajxúu jmāa a'giyyu, ma'niij̄i mbawíí x̄aby ñajúún'.

²⁵A'kuj dí Adán jmāa a'giyyu nájmij̄i kúwá mbárangí'ñ', xú'kuj-má nanguá-tiñuy'.

3

Adán jmāa Ébá túnjmbúún kuyáa Anulú

¹Dí aḱun' rá, itáan namañuu dí ma'ni-nduwa' ke xóo dí i'wí'ñ' xujkú'-xáná bu ni'nii Anulú Mekuífí, ikaa jngóo ikaa niraxuy a'gu:

^a2.14 Náa ajngáa ebréó mañu Tígrís mbi'yuu “Idekél”.

^b2.23 Náa ajngáa ebréó 'a'gu' nawán wáa xóo nawán 'x̄abiyá'.

--Lá gajkuun dí Anulú niltí dí xápula xndúu jndu dimbá ixj dí ríngá náa gúlāa rá'.

²A'kuj dí a'gy nigawuu' abun':

--Māndoo mupúxu ajndu gú'yaa-má xndúu ixj. ³Ndóo xndúu ixj dí juá'an náa tumbāa gúlāa, niltí Anulú dí xāndoo mupúxu ni-má xúxkajmaxu, rā'káa mākāñúxu gá'ni.

⁴A'kuj dí abun' niltúun a'gy:

--Ragájkuun dí mākāñála gá'ni.

⁵Anulú nda'yoo míjián' dí mbi'li dí mupula xndúu ixj rú'kuj, mamba'too idala, ikú dí mānindxala ajndu xóo Anulú, mu dí muni'núu' dí míjián' jmaā dí ramíjián'.

⁶A'kuj ndi'yoo a'gy dí pú míjián' dí mīku xndúu ixj rú'kuj, mangaa-má pú misaan' ka'nii, xú'kuj-má pú ni'ni ajkiuun dí mīkuro'oo mbá xúguí'. Ikú nirígu xndúu ixj ni'ku, xú'kuj-má nijxnúu ni'ku ajmbiōo mangaa. ⁷A'kuj nijmba'too idúún, nájmij ndiyáá dí mbárángíín'. Ikú nixmí inúu ixj dí mbi'yuu ígú, dí maruguáá jmaā xuñúú'.

⁸Ndóo nā'ka rangájxa dí wakí', xābiya jmaā a'giyu nidxawíín dí nawán jngu'úun Anulú Mekuíí náa awúun gúlāa. Ikú nirka'u-mijná inuu Anulú náa awúun ixj gúlāa. ⁹Xóo-má Anulú Mekuíí nindxal'wāa xābiya:

--Náá xtaa rá.

¹⁰Ikú xābiya nigoo':

--Njdxawuun dí jngua'áan' náa gúlāa, ikú pú nimíñú' numuu dí mbárángiúún'. Ikaa jngóo njrka'u-mina'.

¹¹Ikú Anulú nirajxuy:

--Sáá niltáan' dí mbárángíín' rú'. Lá nisu xndúu ixj dí nītaan' dí xású rá'.

¹²Ikú nigoo' xābiya:

--A'gy bu nirajxniú' mā'ni a'giu', ikaa nijxnú' xndúu ixj, niku.

¹³A'kuj dí Anulú Mekuíí nirajxuy a'gy:

--Díí ñajuun' nitanj rú'.

Ikú nigoo' a'gy:

--Ikaa abun' ni'ni nduwúún', ikaa jngóo niku xndúu ixj rú'kuj.

¹⁴A'kuj dí Anulú Mekuíí niltúun abun':

--Numuu dí xú'kuj nitanj, kiltá-sríguíín náa inúu mbá xúguíín' xujkú-kra'diin, xujkú-xáná. Dí xúguj rá, xkambaa' mātaxmajtá-mina' jmaā dí majngruigāa', xú'kuj-má kuba' mī'su mbá xúguí' mbi'li dí mārajxtaa. ¹⁵Mānj dí ikáán jmaā' a'gy mā'gua kuda-mijnála sna', xú'kuj-má xābiāa' jmaā xābiyu a'gy. Xābiyu a'gy mā'ni-ngawúun' edxāa', xóo-má ikáán mākijmáá mī'su nījxtuun rajkúu.

¹⁶Ikú niltúun a'gy:

--Mānj dí pú mātaya-mínij' dí mā'ni endijín, xú'kuj-má mātayaā gakij' dí ndóo māgumii ejiāan'. Mā'ndaa'-má xtayáá ajmbiāa', xú'kuj-má ikaa ma'tá-ñájuaan'.

¹⁷Xú'kuj-má niltúun xābiya:

--Numuu dí nitanjmbaa' dí niltáan' a'giāa', nisu xndúu ixj dí nītaan' dí xású, dí xúguj rá, jmaā numaa' ikáán

ki'tá-srígú k̄ȳb̄a'. Gakij̄ gátaya-mínij̄i' dí maťiajun' náa k̄ȳb̄a' dí m̄i'su mbá xúguí' mbi'li dí mařajxtaa. ¹⁸Náa inuu k̄ȳb̄a' mařrá'áan suwan' jmaā iná rí'ná, xú'kuj̄-má m̄i'su ya'lyú dí rí'gá xanáá. ¹⁹Ajndu mařuñáá' maťiajun' dí m̄i'su, ajndu ndóo gágutajx̄i'ín k̄ȳb̄a' ñajuaan'. Numuu dí ikaa-má k̄ȳb̄a' nigumáá jmaā, ikaa-má gágutajx̄i'ín mbujúu'.

²⁰A'kuj̄ dí Adán ni'tí dí "Ébá"^c gá'ni mbi'lyuu a'giyuu, numuu dí ikaa ñajuun' ruđúún mbá xúguí'ín' x̄abȳ bȳ nduya.

²¹A'kuj̄ dí Anulú Mekuíf̄i' ni'ni xtíñúú jmaā xtúún xujkú', dí magúwúun' x̄abiya jmaā a'giyuu.

²²A'kuj̄ ni'tí Anulú Mekuíf̄i': "Bȳ x̄abȳ numbaa' ñajuun' ajndu xóo-má ikáán' rá, nda'yoo dí míjián' jmaā dí řamíjián'. Dí xúguj̄ rá, gamíi-má dí marí'gú m̄iky mangaa xndúu ix̄i' dí na'ni dí mařyúwá x̄abȳ, xú'kuj̄-má dí mařxtáa mbá kámuu."

²³A'kuj̄ dí Anulú Mekuíf̄i' nixkriyaa' x̄abȳ náa gúl̄aa náa Edén, mu dí mañajun' náa inuu k̄ȳb̄a' dí nigumaa jmaā. ²⁴Ndóo dí Anulú-má nixkriyaa' kaní' x̄abȳ, a'kuj̄ nisgujuiin bȳ mbi'ñúú kerubín bȳ nuñawaān. Náa na'ka jka' rawuun'-má gúl̄aa nisgujuiin, xú'kuj̄-má nisiji mbá chídí dí gí'doo agiuu' nagutua'áan, dí marogoo kamboo ix̄i' dí na'ni dí mařyúwá mbá kámuu x̄abȳ.

Dí ni'ni Kaín jmaā Abél

¹Adán ni'gu jmaā a'giyuu, ikú ni'ni endij̄i' Ébá. A'kuj̄ nigumaa a'díó bȳ nijxnúu mbi'lyuu Kaín,^d numuu dí ni'tí: "Anulú nimbáyú' dí nigú'dáa mbáa a'di'ó' dxámá." ²Ndáwáá nigumaa Abél bȳ gi'tioo Kaín. A'kuj̄ dí Abél ninindxuu mbáa x̄abȳ bȳ nda'ñúú mugy. Xú'kuj̄-má Kaín niñajun' náa inuu k̄ȳb̄a'.

³Ni'kanú mbá mbi'li, Kaín ni'ka kagyy nixnáx̄i' náa inuu Anulú Mekuíf̄i' dí nijmaā náa inuu k̄ȳb̄a'. ⁴Xú'kuj̄-má Abél ni'ka kaguij̄in mangaa mugy bȳ nigumii gj̄nii kayuu', bȳ itáan rangín'. A'kuj̄ dí Anulú Mekuíf̄i' ni'nigyyu' ka'yoo Abél, xú'kuj̄-má bȳ ni'ka kaguij̄in nijxnáx̄i'ín. ⁵Ndóo numuu dí tánigyyu' Anulú ka'yoo Kaín, ni-má dí nixnáx̄i'. Ikaa jngóo pú niki'náa wéñúu' Kaín, ajndu nákaa ikaa inuu.

⁶A'kuj̄ dí Anulú Mekuíf̄i' ni'túun Kaín: "Ndéjuun' ki'náa wéñúu', dí ajndu nákaa ikaa inaa' rú'. ⁷Má dí míjián' tanj̄, lá řa'káa mańdoo mařri'guí'ín rá'. Má dí natanj̄ dí řamíjián', a'ká gí'tyyun' dí magatuwí'ín. Xó-má ikáán' rá, ka'yoo dí mařata-ñajú'ín' ikaa."

⁸A'kuj̄ dí Kaín ni'túun gi'tioo dí ma'ga jmaā náa xanáá. Ndóo kúwá-má náa xanáá, ikú dí Kaín nigí'duyú nijxnúu Abél ajndu nixíyaa.

⁹Ndáwáá Anulú Mekuíf̄i' nirajxyu Kaín:

^c3.20 Náa ajngáa ebréó "Ébá" najxná kyma dí "nda'ya".

^d4.1 Náa ajngáa ebréó "Kaín" najxná kyma dí "nigú'dáa".

--Náá xtáa gj'tiaa' Abél rá.

Ikú Kaín nigoo':

--Nanguá eyoo jún. Lá ikúún ka'yo' dí mañawuyun gj'tio' rá'.

¹⁰Ikú nil'túun Anulú:

--Díí-lá ñajuun' nitanj nu. E'diuu gj'tiaa' dí ningadíí náa kyba', nandxa'wá-rá'a náa ikúún. ¹¹Dí xúguj rá, ki'tá-sríguíín náa inuu kyba', mu dí kyba' ni'gaañ e'diuu gj'tiaa' dí nitaxídíí. ¹²Ndóo matiajuun' náa kyba', na-xájmāa míjían' dí mī'su. Manindxa' mbáa xābu by majngro'o-má xú'kuj náa inuu numbaa'.

¹³A'kuj dí Kaín nil'túun Anulú Mekuíí:

--Xá'ngo' dí mbayá-mínuy' gakij weñúu'. ¹⁴Dí xúguj rá, narajxko' náa inuu kyba', xú'kuj-má na-xándoo majxtáa náa inaa'. Manindxu' mbáa xābu by majngro'o-má xú'kuj náa inuu numbaa' rígj. A'kuj ma'ni dí ajndu sáa by maxkamúú, maxíñuy.

¹⁵Ikú nigoo' Anulú Mekuíí:

--Mu dí mbáa by maxíyaa Kaín, gajkuun dí ma'ni numaa a'kúun mbá juan nutu by'kuj.

A'kuj dí Anulú Mekuíí nigí'ma mbá sinuu' Kaín, mu dí jndu sáa gáxkamaa, maxáxíyaa. ¹⁶A'kuj dí Kaín nigájnuu náa inuu Anulú Mekuíí, ikú nijka gájxtáa náa jmbaa' dí mbi'yuu Nód, dí gí' náa na'ka jka' inuu Edén.

By ejín-xíni' Kaín

¹⁷A'kuj dí Kaín nil'gu jmaa a'giyy, ikú nil'ni endij, nigumaa mbáa a'diío bú

nijxnúu mbi'yuu Enók. Ikú Kaín nigí' mbá xujuin dí ni'ni mbi'yuu Enók, xó-má mbi'yuu a'diío. ¹⁸Enók nigumaa mbáa a'diío by mbi'yuu Irád, Irád nigumaa mbáa a'diío by mbi'yuu Meujaél, Meujaél nigumaa mbáa a'diío by mbi'yuu Metusaél, xó-má Metusaél nigumaa mbáa a'diío by mbi'yuu Lamék. ¹⁹A'kuj dí Lamék niguijn ajmij gu'wij, mbáa mbi'yuu Ádá, xú'kuj-má imbaa mbi'yuu Síla. ²⁰A'kuj dí Ádá nigumaa mbáa a'diío by mbi'yuu Jabál, by nigí' edxuy dí kúwá xābu náa gu'wá xtíin, xú'kuj-má dí naxpi'tijin xujkú-kra'diin. ²¹By gj'tioo Jabál mbi'yuu Jubál, by'kuj nigí' edxuy dí nudij xābu rébee jmaa dí nundíí i'lin. ²²Xú'kuj-má Síla mangaa, nigumaa mbáa a'diío mbi'yuu Tubal-kaín, by namañuu naguwíi mbá xúguí' enii ajuañ' dí naguma jmaa ajuañ' dí mbi'yuu brónse jmaa yéro. Xú'kuj-má dxágiúu Tubal-kaín mbi'yuu Naámá.

²³A'kuj dí Lamék, nil'túun gu'wij:
*“Ádá jmaa Síla, gudxawíin ajngó',
 Gu'wij Lamék, gu'gí' chá'wanla dí
 mata:*

*Maxíyaa mbáa xābiya má dí na'ni-
 ngawún',
 Xú'kuj-má mbáa dxámá má dí
 najxnú'.*

²⁴*Má dí by maxíyaa Kaín mbá juan
 nutu ma'ni-numaa ikaa,
 iwáá-lá by maxíyaa Lamék, ajsú-
 skíñú' gu'wá' ijuan (77) nutu
 ma'ni-numaa ikaa.”*

By e'ni ajsín ejjin Adán jmaā Ébá

²⁵A'kuj dí Adán ni'gu jmaā bujúu' a'giyu, ikú nigumaa mbáa a'diío dxámá bu nijxnúu mbi'yuu Sét.^e Numuu dí a'gu ni'tí: “Anulú nijxniú' imbaā a'diío' xtí'kuu Abél, bu nixíyaa Kaín.” ²⁶Xú'kuj-má Sét mangaa nigumaa mbáa a'diío, bu nijxnúu mbi'yuu Enós. Ikaa-má mbi'í rú'kuj nigj'dij xabu niriya' mbi'yuu Anulú Mekuí' dí ninj mbaā.

5*By ejín-xíní' Adán*

¹Rígi ñajuun' iyí' náa ñaká mbi'ñúu ejín-xíní' Adán. Mbi'í dí náki ni'ni-kumii xabu Anulú, xó-má ka'nii Anulú ka'nii ni'nii. ²Xābiyā jmaā a'gu ni'nii. Ajndu náki mbi'í dí ni'ni-kumii, a'kuj ni'ni sajku-rámí'í, ikú nijxná mbi'ñúu “xabu numbaa”.

³Adán gí'doo mbá siéntú imba-miskíñú' guwā' (130) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu xó-má ikaa kayuu' ka'nii. Ikaa ni'ni mbi'yuu Sét. ⁴Ndóo niémbá nigumaa Sét, a'kuj xóo nijxtáa Adán imba-migiñu' siéntú (800) sigu', ka'nijí xóo nigumii ejjin jíamá gajmiúú guā'xa'. ⁵Mbá mijnaguwā' siéntú imba-miskíñú' guwā' (930) sigu' nijxtáa Adán, ikú nikáñúu.

⁶Sét gí'doo mbá siéntú wisu (105) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Enós. ⁷Ndóo niémbá nigumaa Enós, a'kuj xóo nijxtáa Sét imba-migiñu' siéntú-ijuan (807) sigu',

^e4.25 Náa ajngáa ebréo 'Sét' najxná kuma dí 'nijxniú'.

ka'nijí xóo nigumii ejjin jíamá gajmiúú guā'xa'. ⁸Mbá mijnaguwā' siéntú guwā'-ijma (912) sigu' nijxtáa Sét, ikú nikáñúu.

⁹Enós gí'doo ajku-skiñú' guwā' (90) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Kainán. ¹⁰Ndóo niémbá nigumaa Kainán, a'kuj xóo nijxtáa Enós imba-migiñu' siéntú guwā'-minísú (815) sigu', ka'nijí xóo nigumii ejjin jíamá gajmiúú guā'xa'. ¹¹Mbá mijnaguwā' siéntú wisu (905) sigu' nijxtáa Enós, ikú nikáñúu.

¹²Kainán gí'doo ajsú-skiñú' guwā' (70) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Maalaleél. ¹³Ndóo niémbá nigumaa Maalaleél, a'kuj xóo nijxtáa Kainán imba-migiñu' siéntú ijma-maskiñú' (840) sigu', ka'nijí xóo nigumii ejjin jíamá gajmiúú guā'xa'. ¹⁴Mbá mijnaguwā' siéntú guwā' (910) sigu' nijxtáa Kainán, ikú nikáñúu.

¹⁵Maalaleél gí'doo ajsú-skiñú' wisu (65) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Jaréd. ¹⁶Ndóo niémbá nigumaa Jaréd, a'kuj xóo nijxtáa Maalaleél imba-migiñu' siéntú imba-miskíñú' guwā' (830) sigu', ka'nijí xóo nigumii ejjin jíamá gajmiúú guā'xa'. ¹⁷Mbá migiñu' siéntú ijku-miskíñú' guwā'-minísú (895) sigu' nijxtáa Maalaleél, ikú nikáñúu.

¹⁸Jaréd gí'doo mbá siéntú ijsu-miskíñú' ijma (162) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Enók. ¹⁹Ndóo niémbá nigumaa Enók, a'kuj xóo nijxtáa Jaréd imba-migiñu' siéntú (800) sigu', ka'nijí xóo nigumii ejjin

jiámá gajmiúú guǎ'xa'. ²⁰Mbá mijnaguwa' siéntú ijsu-miskíñú' ijma (962) sigu' nijxtáa Jaréd, ikú nikáñúu.

²¹Enók gí'doo ajsú-skíñú' wisu (65) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Matusalén. ²²Ndóo niémbá nigumaa Matusalén, Enók nīngruigoo xó-má nandoo Anulú imbá-ajsú siéntú (300) sigu', ka'níí xóo nigumii ejjin jiámá gajmiúú guǎ'xa'. ²³Mbá ajsú siéntú ijsu-miskíñú' wisu (365) sigu' nijxtáa Enók. ²⁴Enók nīngruigoo xó-má nandoo Anulú, ndáwáa a'kuj tákujmaa náa nijka, numuu dí Anulú nijkaa kayáa.

²⁵Matusalén gí'doo mbá siéntú ijku-miskíñú' ijuan (187) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Lamék. ²⁶Ndóo niémbá nigumaa Lamék, a'kuj xóo nijxtáa Matusalén imbá-juan siéntú ijku-miskíñú' ijma (782) sigu', ka'níí xóo nigumii ejjin jiámá gajmiúú guǎ'xa'. ²⁷Mbá mijnaguwa' siéntú ijsu-miskíñú' mijnaguwa' (969) sigu' nijxtáa Matusalén, ikú nikáñúu.

²⁸Lamék gí'doo mbá siéntú ijku-miskíñú' ijma (182) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío. ²⁹Ikaa nijxnúu mbi'yuu Noé, ikú niltí: “Ada bigi ma'ni dí mby'yaá xujlú náa mbá xúguí' ñajun' dí nu'ni, jmaa numuu dí Anulú Mekuíí niltí-srígú kuba'.” ³⁰Ndóo niémbá nigumaa Noé, a'kuj xóo nijxtáa Lamék imbá wisu siéntú ijku-miskíñú' guwa'-minísú (595) sigu', ka'níí xóo nigumii ejjin jiámá gajmiúú guǎ'xa'. ³¹Mbá juan siéntú ijsu-miskíñú' guwa' ijuan (777) sigu' nijxtáa Lamék, ikú nikáñúu.

³²Noé gí'doo wisu siéntú (500) siguu' ndóo nigumii ejjin bu mbi'ñúú Sém, Kám, jmaa Jafét.

6

Dí ramíjián' nunj xabu numbaa'

¹Ndóo nigi'duyu ni'ni mbi'in wéñúu' xabu náa inuu kuba', xú'kuj-má dí nigumii guǎ'xiúún', ²a'kuj ndiyáa ejjin Anulú dí pú si'fin guǎ'xiúún' xabu numbaa'. A'kuj dí náa majiúún' xúguí'in' nira'wíin mudiin bu nanigiúún' munj gu'ñúú. ³Ikú niltí Anulú Mekuíí: “Maxá'ngoo ajkiun' dí makywa kámuu xabu numbaa', numuu dí xuwi'-má ñajúún'. Ikaa jngóo manj dí xabu makywa ndóo mbá siéntú imba-miskíñú' (120) sigu'.”

⁴Mbi'i rú'kuj, xú'kuj-má ndawáa mangaa, níkuwá xabu mba'wijn náa inuu kuba', numuu dí ejjin Anulú ninu' gajmiúú guǎ'xiúún' xabu, ikú nigumii ejjiún. Bu'kuj pú gakij ajkiún ni'ni, xú'kuj-má nigi'doo wéñúu' numúú, jndu náki wajiúu' mbi'i.

⁵Ndi'loo Anulú Mekuíí dí pú mbaa' dí ramíjián' nunj xabu náa inuu kuba', sejsíí mbi'i nandxa'wa-mijna ndóo dí ramíjián'. ⁶Ikú nitangaa ajkiún Anulú Mekuíí dí ni'ni-kumii xabu náa inuu kuba', ajndu najmáa ajkiún e'ni. ⁷Ikaa jngóo niltí Anulú Mekuíí: “Maningudi-rigín náa inuu kuba' xabu bu ninij, xú'kuj-má mbá xúguí'in' xujkú', bu naxmajta-mijna jmaa-má ñu'yn mangiin. Numuu pú natangaa ajkiun' dí ninij.” ⁸Ndóo-má Noé dí ni'ni ajkiún Anulú Mekuíí ka'yoo.

Noé na'ni gu'wá rguwa' mbaa

⁹Rígi na'tí dí ká'nii nijxtáa Noé gajmíi ejjín. Noé ñajuun' mbáa xabu jmbii jmaa-má gí'doo majkuu náa inúu anguijín. Xú'kuj-má nijxtáa xó-má nandoo Anulú. ¹⁰Noé nigumii mbá ajsín ejjín bu ñajúún': Sém, Kám, jmaa Jafét.

¹¹Ndi'loo Anulú dí pú nichúu inuu kubá', xú'kuj-má kajtíi wéñúu' dí ramíjián'. ¹²Ndóo niyajxi Anulú náa inuu kubá', ikú ndi'loo dí kajtíi wéñúu' dí xkawí', numuu dí xúguíin' xabu pú ramíjián' kúwá náa inuu numbaa'. ¹³A'kuj Anulú ni'túun Noé: "Ni'gí-mina' dí maní-gámbíin xúguíin' xabu, numuu dí kajtíi wéñúu' dí ramíjián' náa inuu kubá' jmaa numúu ikiin. Dí xúguj rá, maní-gámbíin ikiin xú'kuj-má kubá' mangaa. ¹⁴Atani mbá gu'wá rguwa' drígaá' jmaa ixí dí mbi'yuu gofér, xú'kuj-má matani xtóo náa awúun, xú'kuj-má mataxtajmáa bájia' awúun jmaa kidxuu'. ¹⁵Xígi ka'nii awuun dí matani: mbá ajsú siéntú (300) suu ma'ni dí mba^f, dí majan' ma'ni ajma-skiñú' guwa' (50) suu^g, xú'kuj-má dí sídán' ma'ni mbá-skiñú' guwa' (30) suu^h. ¹⁶Atasíñáa' mbá suu pa'ta iñúu' dí náa itáán mambá-wáa' rijmaa, xú'kuj-má matagí'ma mbá xkrugua náa níjiúun gu'wá rguwa'. Atani mbá ajsú karngujxi dí sídán'. ¹⁷Numuu dí ikúún maní dí ma'ni ru'wa-mbi' náa inuu kubá', mu dí ma'ni gámbáa xúguí' xuwi' dí gí'doo xi' nda'ya náa agoo meku. Mbá xúguí' dí ríga inuu kubá'

^f6.15 Dí 300 suu na'ni mbá 140 wáa métró.

^g6.15 Dí 50 suu na'ni mbá 23 wáa métró.

^h6.15 Dí 30 suu na'ni mbá 14 wáa métró

mambáa. ¹⁸Ndóo ikáán nakudá-mina' mbá awan jmaa nindxaa', dí mata'aa' náa awúun gu'wá rguwa' ikáán, gajmiáa' ejjaan', jmaa' a'giaa', xú'kuj-má gujkiiaan' mangiin. ¹⁹Xú'kuj-má mbá xúguíin' bu kúwá nduya, dí mbá xúguíin' xujkú', majmijí dí mámbá enii mataxudíin' náa awúun gu'wá rguwa', xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú, mu dí mandoo makríñaa' gajmiáa'. ²⁰Matu'yun mámbá enii ñu'yun, xú'kuj-má mámbá enii xujkú-kra'diin, xú'kuj-má mámbá enii bu naxmajta-mijná mangiin. Majmijí dí mámbá enii mata'aa' gajmiáa', mu dí mandoo makáwíin. ²¹Xú'kuj-má ataxúdaa' mbá xúguí' enii ganisu, atani majtíi mu dí ikaa m'isu, xú'kuj-má ikaa mupú xujkú' mangiin."

²²Xú'kuj-má ni'ni Noé, ni'ni mbánúu mbá xúguí' xó-má dí Anulú ni'túun ma'ni.

7

Ni'ni ru'wa-mbi'

¹A'kuj dí Anulú Mekuíi ni'túun Noé: "Ata'aa' ikáán gajmiáa' mbá xúguíin' xabíaa' náa awúun gu'wá rguwa', mu dí ndóo ikáán ndayoo dí jmbíin ke xóo dí iwíin' xabu. ²Xú'kuj-má mbá xúguíin' xujkú' bu ka'juin, mbá juan gajmii xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú mataxudíin', xú'kuj-má xujkú' bu nangua' ka'juin, mbá gajmii xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú gátaxudíin'. ³Xú'kuj-má mataxudíin' ñu'yun mangiin, mbá juan gajmii xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú, mu dí xoo maguanúu makuwá náa inuu kubá'. ⁴Numuu dí ndóo mara'máa' juan mbi'i, ikúún maní

dí majxnúu ru'wa náa inuu kuba'. Ajma-skiñú' mbi'i, ajma-skiñú' mbru'un majxnúu. A'kuj dí maní ngudi-rigín mbá xúguín' bu kúwá nduya bu niní kumii náa inuu kuba'." ⁵Ikú Noé ni'ni mbánúu mbá xúguí' xó-má nigí'maa Anulú Mekuí' ma'ni.

⁶Noé gí'doo majun siéntú (600) siguu' dí ndóo nijxnúu ru'wa-mbi' náa inuu kuba'. ⁷Jmaa numuu ru'wa-mbi', nito'oo Noé náa awúun gu'wá rguwa' gajmí' ejjin, a'giyu, gajmí-má gujkuin'. ⁸Xú'kuj-má xujkú' bu ka'juin, xujkú' bu nanguá ka'juin, mangiin-má ñu'yun gajmiúú xúguín' bu naxmajta-mijná náa inuu kuba', ⁹majmii nito'oo gajmí Noé náa gu'wá rguwa', xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú nityu'yun, xó-má ni'tí Anulú dí ma'ni mbánúu Noé. ¹⁰Ndóo nirámáa' juan mbi'i, ikú a'kuj dí nigí'duyú ni'ka ru'wa-mbi' náa inuu kuba'.

¹¹Ndóo gí'doo mbá majun siéntú (600) siguu' Noé, dí mbi'i gu'wá-ijuan ñajuun' gun' dí e'ni ajmi-gun', ikú nigí'duyú nimbá'too iduu iya' mbá'wu náa pú mijny' lamáa. Xú'kuj-má nimbá'too xúguí' náa na'nditígú iya' mekuí'. ¹²Ikú nijxnúu ru'wa náa inuu kuba' ajma-skiñú' mbi'i, ajma-skiñú' mbru'un. ¹³Ikaa-má mbi'i rú'kuj nityu'yun náa gu'wá rguwa', Noé gajmí' ejjin, Sé'm, Kám jmaa Jafét, jmaa a'giyu, gajmí-má ajsiin gujkuin'. ¹⁴Mbóo nityu'yun gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-xáná, gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-kra'diin, xúguí' enii xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu kuba', gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-xna' gajmiúú ñu'yun.

¹⁵Xú'kuj ka'nii nityu'yun náa gu'wá rguwa' gajmí' Noé, majmii nityu'yun dí mbá xúguín' xujkú' bu guá'dáa xi' dí ndalya. ¹⁶Mbá xúguín' xujkú' niguwá', xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú niguwá', dí xó-má nigí'maa ma'ni Noé Anulú. Ndáwáa a'kuj Anulú Mekuí' niruguaá xkrugua.

¹⁷A'kuj nijxnúu ru'wa-mbi' ajma-skiñú' mbi'i náa inuu kuba'. Ndóo ni'ni mbaa iya', ikú nikujxi gu'wá rguwa'. ¹⁸Xó-má iya' nijka rajní' wéñúu'-má xú'kuj náa inuu kuba', xú'kuj-má gu'wá rguwa' nityu'yun ngruámúu' náa inuu iya'. ¹⁹Nijka rajní'-má xú'kuj iya' náa inuu kuba', ajndu ninóngoo inuu kúbá dí itáan sídán' dí rí'gá náa inuu numbaa'. ²⁰Mbá gu'wá-nísú (15) suu' dí xóo nijní' itáan iya' ndóo ninóngoo náa inuu kúbá. ²¹A'kuj nikáñúú mbá xúguín' bu namiduyun kúwá náa inuu kuba', xú'kuj-má ñu'yun, mbá xúguín' xujkú-xáná, xujkú-kra'diin, xúguín' xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu kuba', xú'kuj-má nikáñúú mbá xúguín' xabu mangiin. ²²Nikáñúú mbá xúguín' bu nduya xi', mbá xúguín' bu kúwá náa inuu kuba' niémbiin. ²³Xú'kuj ka'nii niémbá-rigijn mbá xúguín' bu kúwijn náa inuu kuba', ajndu xabu, ajndu xujkú-kra'diin, xú'kuj-má bu naxmajta-mijná, ñu'yun mangiin. Mbá xúguín' niémbá-rigijn náa inuu kuba'. Mbawí' Noé niganúu gajmí' bu kajchúún náa gu'wá rguwa'. ²⁴Mbá siéntú ajma-maskiñú' gu'wá (150) mbi'i nijni' iya' náa inuu kuba'.

7.20 Do 15 suu gí'doo mbá 7 wáa métró.

8

*Ká'nii {nĭtuxjĭ} (niguy' iyoo') ru'wa-mbi' ni'ni
Anulú*

¹Ikú nimá'áan ajkiyūn Anulú ka'yoo Noé gajmíi mbá xúguíin' xujkú-xáná, jmaā mbá xúguíin' xujkú-kra'diin, bu kajchúún náa awúun gu'wá rguwa'. Anulú ni'ni dí majxnúu giñáá' náa inuu kuba', ikú nijka ramá'áan iya'. ²A'kuĭ nigúguáa iduu iya' mba'wū dí pú mijny' lamáa, xú'kuĭ-má nigúguáa xúguí' náa na'nditígú iya' mekuíí, ikú nĭtuxjĭ ru'wa-mbi'. ³Mañu-má xú'kuĭ nijka raguū' iya' náa inuu kuba'. Dí ndóo nirámáa' mbá siéntú ajma-maskiñú' gūwā (150) mbi'i niguy'-má iya'. ⁴Mbi'i gūwā' ijuan ñajuun' gūn' dí e'ni juan-igūn', nĭtrā'máa' gu'wá rguwa' náa kúbá dí ríga náa jmbaa' Ararát. ⁵Xú'kuĭ ka'nii nijka raguū' iya', ajndu mbi'i timbá ñajuun' gūn' dí e'ni gūwā'-igūn', nikujmaā inuu kúbá.

⁶Ndóo ni'ni ajma-skiñú' mbi'i, ikú nimbá'too Noé náa niniñuu' iñúu' gu'wá rguwa' dí ni'ni. ⁷Ikú nikunguaan' mbáa yūwā' bu nijka rajngruigoo bájndi, ajndu nigj'tuyūn náa nijndoo' inuu kuba'. ⁸Xú'kuĭ-má niku'maa mbáa rigū mangaa, mu dí mba'yoo má dí niguy' iya' náa inuu kuba'. ⁹Nanguá nixkamaa nditáan náa magrigu rigū, ikú nitangaa ni'kaa náa gu'wá rguwa', numuu dí ka'níí kajni' iya' mbá xúguí' inuu kuba'. Ikú a'kuĭ nĭkruiyā' ñawúun', nigrigu nikudaa' bujúu' náa gu'wá rguwa'. ¹⁰Nigj'tuyūn ĩmbá-juan mbi'i, ikú a'kuĭ niku'maa bujúu' rigū, nigájnuu náa

gu'wá rguwa' nijka. ¹¹Najka rakí' ndóo nitangaa ni'kaa bujúu' rigū, kayá ni'kaa mbá inuu ixĭ dí mbi'yuu olíbó káta'a náa xuráwuun'. A'kuĭ ndi'yoo Noé dí niguy'-má iya' náa inuu kuba'. ¹²Xoó nigj'tuyūn ĩmbá-juan mbi'i, ikú niku'maa nijka bujúu' rigū. A'kuĭ-má nánguá ni'kaa rigū.

¹³Noé gí'doo majun siéntú ĩmba (601) siguu', dí mbi'i timbá ñajuun' gūn' dí ma'ni mbá gūn', ndóo nimá'áan-má iya' náa inuu kuba'. A'kuĭ Noé nirígyū dí kógoo jmaā sūduy gu'wá rguwa', ikú ndi'yoo dí nijndoo' inuu kuba'. ¹⁴Dí mbi'i mbá-skiñú' ijuan ñajuun' gūn' dí e'ni ajmi-gūn', ikú pú nijndu-ma'áan mbá kayuu' náa inuu kuba'. ¹⁵A'kuĭ dí Anulú ni'túun Noé: ¹⁶“Atagájnaa' náa gu'wá rguwa' ikáán, jmaā' a'giāa', xú'kuĭ-má ejiāan', gujkiāan'-má mangiin. ¹⁷Xú'kuĭ-má trawíin mbá xúguíin' xujkú' bu kra'áan gajmiáa': xúguíin' ñū'ūn, xúguíin' xujkú-kra'diin, mbá xúguíin' bu na'xmajta-mijná náa kuba'. Gagúún mbá xúguí' inuu kuba', muxpĭ'ta-mijnā ga'ni mbi'iin náa inuu numbaa'.”

¹⁸A'kuĭ nigájnaa Noé, gajmíi ejiin, jmaā a'giūy, xú'kuĭ-má gujkiūin' mangiin. ¹⁹Xú'kuĭ-má nigájnaa mbá xúguíin' xujkú', xujkú' bu na'xmajta-mijná, jmaā-má ñū'ūn. Mámbá enii dí mbá xúguíin' bu kúwá namīduyūn náa inuu kuba' nigájnaa náa gu'wá rguwa'. ²⁰Ikú a'kuĭ Noé nĭrngujxĭ isí náa ni'ni mbaā Anulú Mekuíí. Ikú nira'wíin tikuiin' dí náa mbá xúguíin' xujkú' bu ka'juuin, jmaā mbá xúguíin' ñū'ūn bu ka'juuin, nixnájxĭin nikiin ikí. ²¹Ndóo nijkanú' dí pú ndatawun náa inuu Anulú Mekuíí, ikú

nindxa'ú-mina': "Na-xátanguún maṭa-srígú kyba' jmaṭa numúú xaby rá, skamá ajndu náki najsí ajkiyún xaby namíjné muní dí ramíjián'. Xú'kuí-má nimbí'su na-xátanguún maṇí gámbiín xúguíin' by kúwá nduya, xóo dí nini xúguí.

²²*Dí xóo ka'níí-má kriga kyba',
marigá dí mī'du xú'kuí-má
maxtagímboṭ ganisu,
ma'ni mijka jmaṭa gúwán,
marigá gūn' ru'wa jmaṭa gūn' ru'pu,
marigá-má mbi'i jmaṭa mbru'un."*

9

Awan dí ni'ni Anulú jmaṭa Noé

¹Anulú ni'ni saiku-rámáa' Noé gajmíi ejjín, ikú niltúún: "Guxpí'tá-míjné, ga'ni mba'áan', gūnī majtí-míjné náa inuu kyba'. ²Mbá xúguíin' xujkú' by kúwíin náa inuu kyba' mamíñúú gūnī ikáan' xú'kuí-má mbya-majkuala: xúguíin' ñy'yn, xú'kuí-má xúguíin' by namidyūn náa inuu kyba', egi' by kajchúún náa lamáa mangiín. Mbá xúguíin' by'kuí naṣnaṣíin náa ñawánla. ³Xúguíin' xujkú' by kúwíin nduya, maṇdoo mupúún, xú'kuí-má ya'yu mangaa, maṇdoo mupu. Ikúún naṣnaṣala xúguí'. ⁴Ndóo-má xápula xuwi' dí gí'doo e'diuu, numuu dí náa e'di ríga dí nda'ya. ⁵Gajkuun dí ikúún maṇda'aa jmaṭa numuu e'diala dí nda'ya, nguátá-má dí ni'ni mámbáa xaby, xú'kuí-má mámbáa xujkú' mangaa. Mámbáa xaby maṇda'aa jmaṭa numuu mbi'yuu dxájuu.

⁶Má mbáa by maxíyaa xaby, ikaa-má xaby maxíyaa mangaa, numuu dí Anulú ni'nii xaby

xó-má ka'nii ikaa ka'nii ni'nii.

⁷Dí ikáan', guxpí'tá-míjné, ga'ni mba'áan'. Guxpí'tá-míjné, gūnī majtí-míjné náa inuu kyba'."

⁸A'kuí dí Anulú xóo niltúun Noé gajmíi ejjín: ⁹"Ikúún na'gí' mbá awan jmaṭa nindxala, xú'kuí-má jmaṭa nindxyún ejjín-xíniála by maṣyá ndáwáa, ¹⁰xú'kuí-má jmaṭa nindxyún mbá xúguíin' by nduya by kuwaa gajmiála: ñy'yn, mbá xúguíin' xujkú-xáná, jmaṭa xujkú-kra'diín by kúwá náa inuu kyba', mbá xúguíin' by nigájnaá náa gu'wá rguwa', xú'kuí-má mbá xúguíin' by maṣyá náa inuu kyba'. ¹¹Awan rígi naṣó'doo jmaṭa nindxala: dí nánguá maṇí gámbiín xaby jmaṭa ru'wa-mbi', nánguá maṣxnúu ru'wa-mbi' dí ma'ni gámbaa kyba'."

¹²Ni'tí Anulú: "Rígi ñajuun' sinuu' awan dí kámuu mbi'i naṣó'doo ikúún jmaṭa nindxala ikáan', xú'kuí-má mbá xúguíin' by nduya by kuwaa gajmiála. ¹³Nisijii kutaya' náa duyūn, ikaa ñajuun' sinuu' awan dí nigó'doo ikúún jmaṭa kyba'. ¹⁴Ndóo maṇí dí ma'kaṭa duyūn náa inuu kyba', a'kuí dí maṣjmaa kutaya' drígó' náa duyūn. ¹⁵A'kuí dí maṃa'áan ajkiyūn' jmaṭa awan dí nigó'doo ikúún, dí ríga náa ikúún jmaṭa ikáan', jmaṭa-má mbá xúguíin' by kúwá nduya, xaby jmaṭa xujkú'. Nánguá ma'ni ru'wa-mbi' dí ma'ni gámbiín xaby jmaṭa xujkú'. ¹⁶Mámbá dí maṣjmaa kutaya' náa duyūn, ikú mbyoo xú'kuí-má maṃa'áan ajkiyūn' dí awan dí nini ajndu kámuu mbi'i gajmí' mbá xúguíin' by nduya, xúguíin' xaby jmaṭa xujkú' by kúwá náa inuu kyba'." ¹⁷Xú'kuí-má niltúun Anulú

Noé: “Rígí ñajuun' sinuu' awan dí nigí' ikúún gajmí' mbá xúguí'n' x̄bu jmaa xujkú' bu kúwá náa inuu kyba'.”

Xóo ká'nii ni'ni Noé gajmí' ejjin

¹⁸Ejjin Noé bu nigájnaá náa gu'wá rguwa', ikiin ñajúún' Sém, Kám, jmaa Jafét, xú'kuj-má Kám ñajuun' anuy Kanaán. ¹⁹Ajsíin bigí ñajúún' ejjin Noé. Ikiin ñajúún' bu niní majtí-míjná mbá xúguí' náa inuu kyba'.

²⁰A'kuj Noé nigí'duy niñajun' náa kyba', ni'du ixuy xndú úbá. ²¹Ndóo ni'gaan iyoo' úbá dí ni'kuu, ikú nijngaa, mbárangí' kr'aa náa awúun gu'wá xtíin náa xtáa. ²²A'kuj Kám, bu anuy Kanaán, ndi'yoo dí mbárangí' anuy, ikú nijka gá'túún nájmií anguiin bu kajchúún rexa. ²³Ikú dí Sém jmaa Jafét ndiyá' mbá xtíin, nijngriú náa xpajpúún, skidí' nigúún nitramaa' anuy. A'kuj dí mbrí'ká-yajxi, xú'kuj dí túyáá dí mbárangí' anuy.

²⁴Ndóo ndijuij Noé dí nijngaa, ni'dxuun dí ká'nii ni'ñuu a'diío bu gí'taa. ²⁵Ikú ni'tí:

“Kí'tá-sríguí' ikaa Kanaán.

*X̄bu yumbáá ngínáa bu ndoó
mayumbáá gánindxuy náa inúú
anguiin.”*

²⁶A'kuj xoó ni'tí:

*“Anu' Mekuí' gá'ni sajku-rámáa' Sém.
Dí Kanaán gánindxuy bu mayumbáá
náa Sém.*

²⁷Anulú gá'ni dí magí'doo numuu

*Jafét,
xú'kuj-má majxtáa náa go'wóo Sém,
xú'kuj-má Kanaán gánindxuy*

xtajmiúu.”

²⁸Ndóo niémbá nitujxi ru'wa-mbi', xoó nijxtáa Noé imbá-ajsú siéntú ijma-maskiñú' guwa' (350) sigu'. ²⁹Dí mbá xúguí' mbi'li dí nijxtáa Noé, ni'ni mbá mijnaguwá' siéntú ijma-maskiñú' guwa' (950) sigu', a'kuj nikáñúu.

10

Bu nigumii náa ejjin Noé

¹Rígí na'tí mbi'ñúú ejjin Noé: Sém, Kám jmaa Jafét, bu nigumii ejjuún dí ndóo niémbá ninóngoo ru'wa-mbi'. ²Bu ejjin Jafét ikiin ñajúún' Gomér, Magóg, Madái, Jabán, Tubál, Mesék jmaa Tírás. ³Ejjin Gomér ñajúún' Askenás, Rifát jmaa Togármá. ⁴Ejjin Jabán ñajúún' Elísá, Társís, Kitím jmaa Dodaním. ⁵Bu'kuj ñajúún' bu nidriga xujuin náa rawuun' lamáa, mámbá xó-má ajngúún, xú'kuj-má mámbá enii anguiún, jmaa xujúún.

⁶Ejjin Kám ñajúún' Kús, Misráim, Fút jmaa Kanaán. ⁷Ejjin Kús ñajúún' Sébá, Abíla, Sábtá, Raámá jmaa Sabtéká. Xú'kuj-má ejjin Raámá ñajúún' Sébá jmaa Dedán. ⁸Kús nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Nimród, ikaa ninindxuy x̄bu bu ginii nigí'doo mbaa sieki náa inuu kyba'. ⁹Ikaa x̄bu bigí Anulú Mekuí' niniñuu' dí manindxuy x̄bu bu pú namañuu najxnúú xujkú'. Ikaa jngóo xígí eti x̄bu: “Ikáán ñajuaan' xóo Nimród, bu Anulú niniñuu' dí pú namañuu majxnúú xujkú’.” ¹⁰Xujuin dí ginii ni'tí-ñajuun' Nimród ñajuun' Babel, Erek, Akád jmaa Kálné, náa dí jmbaa' Sinár. ¹¹Náa jmbaa' rú'kuj nigájnuu

nijka náa jmbaa' Asíriá, ikí nìgruiga xujuin dí mbi'yuu Nínìbẹ, Reobót, Kálá, ¹²jmaā Resén. Ikaa Resén ñajuun' xujuin dí pú mbaā dí gí' tomboō Nínìbẹ jmaā Kálá.

¹³Misráim ñajuun' anuú xābu ludím, xābu anamím, xābu leabím, xābu naftuím, ¹⁴xābu patrusím, xābu kasluím, náa dí nigájnúú xābu filistéó, jmiúú xābu kaftorím.

¹⁵Kanaán ñajuun' anuú Sidón bu xābu gì'nii, xú'kuì-má Ét. ¹⁶Kanaán ñajuun' anuú xúguíin' xābu jebuséó, xābu amorréó, xābu jerjeséó, ¹⁷xābu ebéó, xābu araséó, xābu sinéó, ¹⁸xābu arbadéó, xābu semaréó, jmiúú xābu amatéó. Ndáwáá nijuidí-rí'iin mbá xúguí' enii ejín-xíní' Kanaán.

¹⁹Jmbañúú' xābu kananéó kayá ajndu náa Sidón, najka náa jmbuu gí' Jerár, najkanú ajndu Gásá. Xú'kuì-má najka náa jmbuu gí' Sodómá, nanójngoo náa Gomórrá, Ádmá jmaā Seboím, najkanú ajndu náa Lásá. ²⁰Xúguíin' bu'kuì ñajúún' ejìin Kám, dí mámbá enii āngiyún, xú'kuì-má mámbá ajngáa dí nuti, dí náa mámbá jmbañúú' jmaā xujíúún.

²¹Sém, bu dxájuu Jafét, nìgumii ejìin mangaa. Mbá xúguíin' ejìin Ebér ñajúún' ejín-xíní-egioo Sém. ²²Bu ejìin Sém ñajúún' Elám, Asúr, Arfaksád, Lúd jmaā Arám. ²³Bu ejìin Arám ñajúún' Ús, Úl, Jetér, jmaā Más. ²⁴Arfaksád nìgumaa mbáa a'diío mbi'yuu Sálá, xú'kuì-má Sálá nìgumaa mbáa a'diío mbi'yuu Ebér. ²⁵Xú'kuì-má Ebér nìgumii ajmii ejìin. Mbáa mbi'yuu Pelég, numuu

dí mbili rú'kuì niwiltáa jmbaa', xú'kuì-má gì'tioo mbi'yuu Joktán. ²⁶Joktán nìgumii ejìin bu mbi'ñúú, Almodád, Seléf, Asár-mabét, Jéra, ²⁷Adorám, Usál, Díklá, ²⁸Obál, Abimaél, Sébá, ²⁹Ofír, Abílá jmaā Jobáb. Mbá xúguíin' bigì ñajúún' ejìin Joktán. ³⁰Dí jmbaa' náa níkuwá kayá náa Mésá náa dí jmbuu gí' Sefár, ajndu jmbaa' kúbá náa ñakā jka'. ³¹Xúguíin' bu'kuì ñajúún' ejìin Sém, dí mámbá enii āngiyún, xú'kuì-má mámbá ajngáa dí nuti, dí náa mámbá jmbañúú' jmaā xujíúún.

³²Mbá xúguíin' bu'kuì ñajúún' āngiyún ejìin Noé, dí mámbá enii ejín-xíní', xú'kuì-má xujíúún. Ikiin bu'kuì bu nijuidí-rí'iin, nìdriga xujíúún mbá xúguí' inuu numbaa', dí ndóo niémbá ninójngoo ru'wa-mbì'.

11

Anulú na'ni mba'a enii ajngáa náa Babél

¹Dí náki xú'kuì mbóó ajngúún xābu mbá xúguí' inuu numbaa', mbóó dí nuti. ²Ndóo nigájnúú náa ñakā jka', ikí nixkamaa mbá xkuā náa jmbaa' Sinár. Ikí-má niguanúú dí mākuyá. ³Mbóo mbi'i nita-mijná: “Mu'ni gá'ky, xú'kuì-má mụsì'káa.” Ikaa rú'kuì nijmúú dí majmúú isí, ndóo mbá xóo bájia' skunì' braka nijmúú dí nìrngujxi jmaā gá'ky. ⁴Ndáwáá ikú niti-mijná: “Mu'ni mbá xujuin, xú'kuì-má mụ'ni mbá gu'wá dí pú sídán' wéñúu', dí mākra'áan ajndu mekuíí. Mu dí xú'kuì xúguíin' xābu muti jmaā numulú, ñakā majuidí-rá'áan' mbá xúguí' inuu numbaa'.”

⁵A'kuì dí Anulú Mekuíí nìkajtaa

gályoo ká'nii jnii xujuin jmaa gu'wá dí pú sídán' dí nuní xabu numbaa'. ⁶Ikú niltí Anulú Mekuíf: "Mbóó xujuin ñajúún', xú'kuí-má mbóó ajngáa dí nuti mbá xúguí'n'. Dí ñajun' dí nigí'dij-má nuní, ajndu dimbá maxá'ngoo dí mawiji-tuyun dí nimíjná muní. ⁷Ikaa jngóo dí xúguí rá, muguajtaa mu dí mu'ni-ngawaan ajngúún, ikaa jngóo dí ajndu dimbáa maxákuro'oo dí na'tí dxájuu."

⁸Xú'kuí ka'ni dí Anulú Mekuíf ni'ni dí majuidí-rí'in mbá xúguí' inuu numbaa', ikú a'kuí niniñaa' runí xujuin. ⁹Ikaa jngóo dí xujuin rú'kuí ni'ni mbi'yuu Babel, numuu dí ikí ni'ni-ngawaan Anulú Mekuíf ajngúún mbá xúguí'n' xabu numbaa', xú'kuí-má ikí ni'ni dí majuidí-rí'in xabu mbá xúguí' inuu numbaa'.

Bu ejín-xíní' Sém

¹⁰Bígí ñajúún' ejín-xíní' Sém. Ndóo ni'ni ajmá sigu' dí nitujxij ru'wa-mbi', Sém gí'doo mbá siéntú (100) siguu', a'kuí nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Arfaksád. ¹¹Ndóo niémbá nigumaa Arfaksád, a'kuí xoo nijxtáa Sém imbá wisu siéntú (500) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

¹²Arfaksád gí'doo mbá-skiñú' guwá'-minísú (35) siguu' ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Sálá. ¹³Ndóo niémbá nigumaa Sálá, a'kuí xoo nijxtáa Arfaksád gijku siéntú-ijsu (403) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

¹⁴Sálá gí'doo mbá-skiñú' guwá' (30) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Ebér. ¹⁵Ndóo niémbá nigumaa

Ebér, a'kuí xoo nijxtáa Sálá gijku siéntú ijsu (403) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

¹⁶Ebér gí'doo mbá-skiñú' guwá' ijku (34) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Pelég. ¹⁷Ndóo niémbá nigumaa Pelég, a'kuí xoo nijxtáa Ebér gijku siéntú imba-maskiñú' guwá' (430) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

¹⁸Pelég gí'doo mbá-skiñú' guwá' (30) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Réú. ¹⁹Ndóo niémbá nigumaa Réú, a'kuí xoo nijxtáa Pelég gijmá siéntú mijnaguwá' (209) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

²⁰Réú gí'doo mbá-skiñú' guwá'-ijmá (32) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Serúg. ²¹Ndóo niémbá nigumaa Serúg, a'kuí xoo nijxtáa Reú gijmá siéntú ijuan (207) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

²²Serúg gí'doo mbá-skiñú' guwá' (30) siguu' ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Nakór. ²³Ndóo niémbá nigumaa Nakór, a'kuí xoo nijxtáa Serúg gijmá siéntú (200) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

²⁴Nakór gí'doo mbá-skiñú' mijnaguwá' (29) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Taré. ²⁵Ndóo niémbá nigumaa Taré, a'kuí xoo nijxtáa Nakór imba-siéntú guwá' mijnaguwá' (119) sigu', ka'níí xoo nigumii ejjin jíamá gajmiúú gu'xa'.

²⁶Taré gí'doo-má ajsú-skiñú' guwá'

(70) siguu', ndóo nìgumii ejjìn bụ mbi'ñúú, Abrám, Nakór jmaā Arán.

Bu ejín-xíníí' Taré

²⁷Bìgì ñajúún' ejín-xíníí' Taré. Taré nìgumii ejjìn bụ mbi'ñúú Abrám, Nakór jmaā Arán. Xú'kuj-má Arán nìgumaa mbáa a'diíóo bụ mbi'yuu Lót. ²⁸Arán nikáñúú bapáá ke xóó dí Taré bụ anuú. Náa xujuin dí nìgumaa, mbi'yuu Úr dríguún xabụ kaldéó, ikí-má nikáñúú. ²⁹Abrám jmaā Nakór nìnìgùn'. A'giyü Abrám mbi'yuu Saraí, xú'kuj-má a'giyü Nakór mbi'yuu Mílká. Ikaa Mílká jmaā Íská ñajúún' guá'xee' Arán. ³⁰Dí Saraí rá, nanguá gumii ejjìn.

³¹Nigájnuu Taré náa Úr dríguún xabụ kaldéó, ñajka náa jmbaa' Kanaán. Nijka jmaā Abrám, mangaa Lót bụ a'dá-xíníí'-má Taré, xú'kuj-má mangaa Saraí bụ a'giyü Abrám. Ndóo nigúnú náa Arán, ikí-má niguanúú dí makuwíin. ³²Ajma siéntú wisu (205) sigu' nijxtáa Taré, a'kuj nikáñúú náa Arán.

12

Anulú nandxa'wá-rjyaa' Abrám

¹Anulú Mekuíí bapa-má nì'túun Abrám: “Tasíñáá' jmbayaa', aṅgiāan' jmaā gó'wóo anāā', ayu' náa jmbaa' dí maṅgajmáa'. ²Māñi dí mānindxāā' mbá xujuin mbāā ñajuaan', xú'kuj-má māñi sajku-rámáá'. Māñi dí pú māgì'doo numuu mbi'yaa', xú'kuj-má jmaā numaa' ikáán māguma sajku-rámíí' i'wíin' xabụ. ³Māñi sajku-rámíí' bụ nunj sajku-rámáá', xú'kuj-má bụ nuti-srígúíin maṭa-srígúíin. Jmaā numaa' ikáán māguma sajku-

rámíí' mbá xúguíin' xabụ numbaa'.”

⁴Ikú nijka Abrám, xó-má dí Anulú Mekuíí nì'túun, xú'kuj-má nijka jmaā Lót mangaa. Ajsú-skiñú' guwā' nísú (75) siguu' Abrám ndóo nigájnuu náa Arán. ⁵Xú'kuj-má kayáa nijka Saraí bụ a'giyü, jmaā-má Lót bụ a'diíóo dxájuu. Kuda nigúún mbá xúguí' dí niguá'dáá, xú'kuj-má xabụ bụ nisjìn náa Arán. Nigájnuú nigúún náa jmbaa' Kanaán, ikí-má nigúnú.

⁶Ninójngoo Abrám náa jmbaa' rú'kuj, nijkanú jndu náa wíjì mbá xijxoo náa Moré, náa jmbayuu' Sikém. Nákí mbi'i rú'kuj xabụ kananéó kajchúún-má náa jmbaa' rú'kuj. ⁷Ikí nikujmaa Anulú Mekuíí náa inuu Abrám, ikú nì'túun: “Ikaa jmbaa' rígi mājxnyü ejjaan'.” Ikí-má nìrngujxì isí náa mā'ni mbāā Anulú Mekuíí, bụ nikujmaa ikí.

⁸A'kuj nigájnuu ikí, nijka mbá kúbá dí gí' náa ña'ka jka' níjjuun xujuin Bet-él, ikí-má nigí' gu'wá xtíin drígoo. Dí Bet-él niguanúú xígíí náa narámáa' jka', xujuin dí mbi'yuu Aí gí' náa ña'ka jka'. Ikí Abrám nìrngujxì isí náa mā'ni mbāā Anulú Mekuíí, xú'kuj-má níríyá' mbi'yuu Anulú dí nì'túun. ⁹Ikí nigájnuu Abrám nijka rajngro'loo mañu-má xú'kuj, ajndu náa jmbaa' Negéb.

Abrám nijajtaa náa Ejíptó

¹⁰Dí mbi'i rú'kuj nírígá ewi' náa jmbaa' xtáā Abrám. A'kuj nijajtaa gájxtáā náa Ejíptó, numuu dí pú gakij e'ni ewi'. ¹¹Ndóo dí itáán mā'ganú náa Ejíptó, ikú nì'túun a'giyü: “Ikúún ndayoo dí a'gu bụ pú si'yáa ñajuaan'. ¹²Dí ndóo

mbuyaa' x̣aḅu Ejíptó, ikú muti: 'A'giỵu x̣aḅu bu'kụi ñajuun' jni xú'. Ikú mux̣iñúy ikúún, ndóó-má ikáán m̄akríñaa' gún̄i.

¹³Ikaa jngóo aratúún dí dxágiú' ñajuuan', mu dí ngajuun gúní jmaa' numaa', xú'kụi maṭani mu dí xoó majxtáá."

¹⁴Ndóo Abrám nijkanú náa Ejíptó, a'kụi ndiyáá x̣aḅu xujuin dí pú si'yáa wéñúu' Saraí. ¹⁵Xú'kụi-má ndiyáá x̣aḅu edi bu nuñajun' gajmíi Faraón, ikaa jngóo míjián' nitáán Faraón jmaa' numuu Saraí. A'kụi nijka' ki'yáa náa go'wóo Faraón.

¹⁶A'kụi-má Faraón ni'ni ngajuua' Abrám jmaa' numuu Saraí. Nimín̄i' mug̣u, xedi, xtajmá x̣abeka jmaa' xtajmá gu'y, xú'kụi-má búru' jmaa' kaméyú. ¹⁷Dí Anulú Mekuíí rá, ni'ni dí ma'kanú mba'la enii nandii dí mb̄i' náa Faraón, xú'kụi-má náa x̣aḅu bu kúwá náa go'wóo, jmaa'-má numuu a'giỵu Abrám. ¹⁸A'kụi dí Faraón nindxa'wóo Abrám, ikú ni'túun: "Díí numuu dí xíḡi nitañu' rú'. Ndéjuun' tár̄at̄un' má dí a'giaa' ñajuun' xú'. ¹⁹Díí numuu niratá dí dxágiáa' ñajuun' xú'. Dí itaán mb̄ayaa' man̄i a'giỵu' ñajuun'. Ikaa jngóo gīi xtáa a'giaa' rá. Ayáa midxuỵu' gajmaa' xá." ²⁰A'kụi dí Faraón ni'tí-ñájúún' x̣ab̄i' dí mux̣kriyaa' Abrám jmaa' a'giỵu, jmaa'-má mbá xúguí' dí gí'doo.

13

Abrám jmaa' Lót ninj wáji-mijna

¹Ndóo Abrám nigájnaa jmaa' a'giỵu náa Ejíptó, nisimaa' xíḡi' náa jmbaa' Negéb, jmaa'-má mbá xúguí' dí gí'doo, xú'kụi-má nijka' jmaa' Lót mangaa.

²Abrám pú nìgì'diin xujkú', pú nìgì'doo ajuan' mi'xá dí mbi'yuu plátá, xú'kụi-má ajuan' mujmu' dí mbi'yuu óró. ³Dí náa Negéb nigájnaa Abrám, mañu-má xú'kụi ni'ka' ratangaa, ajndu nijkanúy náa xujuin Bet-él, náa-má nigí' go'wóo náki ginii, dí náa tomboó Bet-él jmaa' Aí. ⁴Nijkanúy-má náa n̄rngujxi isí náki ginii, ikí-má Abrám niríyá' mbi'yuu Anulú Mekuíí dí ni'túun.

⁵Xú'kụi-má Lót, dí jngriigoo jmaa' Abrám, nìgì'diin mug̣u, xedi, xú'kụi-má nìgì'doo gu'wá xtíin. ⁶Náa jmbaa' dí kúw̄īn sé'ngoo dí ma'kuw̄īn mbóo, numuu dí pú mba'la dí guá'dáa. Náguá eyoo dí ma'kuw̄īn mbóo, ⁷numuu dí bu nduñúú xujkiúu Abrám nìgì'duyun gajmiúú bu nduñúú xujkiúu Lót. Xú'kụi-má dí mbi'i rú'kụi kajchúún x̣aḅu kananéo gajmiúú x̣aḅu fereséo náa jmbaa'-má rú'kụi. ⁸A'kụi dí Abrám ni'túun Lót: "Ragí'maa dí ma'gì'dyulú ikáán', xú'kụi-má bu nduñúú xujkiáa' ikáán jmaa' bu nduñúú xujkiú' ikúún, numuu dí kaníkáán'. ⁹Atayáa, a'kụi-má ríga mbá xúguí' jmbaa' dí mandoo ma'ra'wíí. Naṭa-káñaa' táan dí maṭani kaní-mina' náa ikúún. Mú dí ikáán gídxú' náa ñawún-xti', ikúún gá'gá náa ñawún-míjián'. Mú dí ikáán gídxú' náa ñawún-míjián', ikúún gá'gá náa ñawún-xti' xú'kụi rá."

¹⁰Ikú n̄iyajxi Lót, ndi'yoo mbá xúguí' xkụa náa mañu Jordán jmbuu náa Soár, dí mbá xúguí' xkụa rú'kụi naḡuma xtagíyá'. Xóo ka'nii góloó Anulú Mekuíí ka'nii, xóo-má náa jmbaa' Ejíptó ka'nii. Xú'kụi ka'nii xkụa rú'kụi náki xoó tá'ni

gám̄baa Anulú Mekuíf xujuin Sodómá jmāa Gomórrá. ¹¹A'kuḡ dí Lót nira'wíí mbá xúguí' xkūa náa mañu Jordán, ikú nijka xígíí náa jmbuu na'ka jka'. Xú'kuḡ ka'nii dí ninḡ wájí-mijna. ¹²Abrám niguanúu nijxtáa náa jmbaa' Kanaán. Xó-má Lót rá, nijka gájxtáa náa xujuin dí triḡa náa xkoḡ, nijka ragruḡga gu'wóo ajndu nijkanú náa Sodómá. ¹³Muḡ dí x̄abu bu kajchúún náa Sodómá pú xkawḡḡn', pú nunḡ wéñúu' a'ká náa inuu Anulú Mekuíf.

¹⁴Ndáwáá ndóḡ niémbá niríya-mina' Lót, ikú a'kuḡ Anulú Mekuíf ni'túun Abrám: "Ajndu náa-má xtaa a'kuḡ, a'tiajxi xígíí ríḡúú jmāa jndu kawáá, xú'kuḡ-má náa na'ka jka' jmāa-má náa narámáa' jka'. ¹⁵Numuu dí mbá xúguí' jmbaa' dí natayáá a'kuḡ, majxnāa' ikáán xú'kuḡ-má ejín-xíniáa', dí kámuu ma'ni drígála ikáan' ñajuun'. ¹⁶Mañḡ dí ejín-xíniáa' ma'ni mbi'in jndu xóo yojndoo' kuḡa' ka'nii. Má dí mbáa ma'ngoo maḡujxnuu yujnda', xú'kuḡ-má maḡdoo maḡijxnii ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁷Atujxaa', miḡdxu' mbá xúguí' jmbaa' ríḡḡ náa dí mbá'mba', xú'kuḡ-má náa dí maḡan', numuu dí ikáán majxnāa'. ¹⁸A'kuḡ dí Abrám niyáxḡ-ngaa gu'wá xtíin dríḡoo, nijka gájxtáa náa Ebrón, náa dríḡa xijxoo dríḡoo Mámré. Ikí-má niḡngujxi isí dí náa ma'ni mbaa Anulú Mekuíf.

14

Abrám na'ni-kríyaa' Lót

¹Nákí mbi'i rú'kuḡ Amrafél na'tí-ñájuun' náa Sinár, Ariók na'tí-ñájuun' náa Elasár, Kedorlaomér na'tí-ñájuun'

náa Elám, xú'kuḡ-má Tidál na'tí-ñájuun' náa Goím. ²Ikiin bu'kuḡ nìgì'duḡ gajmíí Bérá bu na'tí-ñájuun' náa Sodómá, Bírsá bu na'tí-ñájuun' náa Gomórrá, xú'kuḡ-má gajmíí Sináb bu na'tí-ñájuun' náa Ádmá, Semebér bu na'tí-ñájuun' náa Seboím, xú'kuḡ-má bu na'tí-ñájuun' náa Bélá, (dí mbi'yuu-má Soár). ³Mbá xúguíḡn' bu wisiin biḡḡ nìḡimbi'in náa xkoḡ Sidím (dí mbi'yuu-má Lamáa Bríná xúguḡ). ⁴Numuu dí mbá guwá' ijmāa sigu' ninḡ dí ni'tí-ñájúún' Kedorlaomér, ndóḡ dí e'ni guwá' ijsu sigu', ikú ikiin nánguá nindúún dí mi'tá-ñájúún'.

⁵Dí ndóḡ ni'ni guwá' ijku sigu', ni'ka Kedorlaomér gajmíí x̄abu ñajun' bu xtáa-má gajmíí ikaa. Ni'nguyun ninḡ gajmiúú x̄abu refaitá náa Astarót Karnaím, x̄abu susítá náa Ám, xú'kuḡ-má x̄abu emítá náa Sabe-kiriataím. ⁶Xú'kuḡ-má ni'nguyun ninḡ gajmiúú x̄abu oréó náa kúbá Seír ajndu náa xkūa Parán, dí gí' mijngii náa jmbaa' mijxoo'. ⁷Ikú nitangíin niguwáán' náa Enmispát, ikaa-má mbi'yuu Kádé. A'kuḡ-má ninḡ gám̄baa mbá xúguí' dí ríḡá náa jmbañúú' x̄abu amalesítá, xú'kuḡ-má niñuḡ x̄abu amorréo bu kúwḡḡn' náa Aseson-tamár.

⁸A'kuḡ nigájnúú x̄abu ñajun' náa Sodómá, jmāa náa Gomórrá, jmāa náa Ádmá, xú'kuḡ-má náa Seboím, jmāa náa Bélá, (dí mbi'yuu-má Soár). Nigájnúú nigúún gágì'duḡn' náa jmbaa' xkūa Sidím ⁹gajmiúú Kedorlaomér, bu x̄abu ñajun' náa Elám, Tidál x̄abu ñajun' náa Goím, Amrafél x̄abu ñajun' náa Sinár, xú'kuḡ-má Ariók x̄abu ñajun' náa Elasár. Ajkuḡḡn' x̄abu ñajun' bu'kuḡ nìgì'duḡn'

gajmiúú mbá wisiin. ¹⁰Mbá xúguí' náa jmbaa' xkuə Sidím tua'án wéñúu' iñá' náa nagájnuu bájia' skunil' dí mbi'yuu asfáltú. Ndóo dí xəbu ñajun' náa Sodómá jmaə Gomórrá nigañúú, sikuiin ninguí'íin ikí, bu i'wíin' nigáñú-tu'úún náa kúbá. ¹¹A'kuí' dí xəbu ñajun' bu ni'nguyun, nirawíi mbá xúguí' dí míjián' dí ríga náa xujuin Sodómá jmaə Gomórrá, jmaə mbá xúguí' dí nə'pu xəbu, ikú nigúun. ¹²Numuu dí náa xujuin-má Sodómá xtáa Lót, bu a'diío-má dxájuu Abrám, ikaa jngóo dí nigúún-má kuyaa mangaa jmaə mbá xúguí' dí gí'doo.

¹³A'kuí' dí mbáa bu nikríyaa' ni'ka gáltúun Abrám bu ebréó, bu xtáa náa driga xijxoo drígoó Mámre bu amorréó, dxájuu Eskól jmaə Anér. Ikiin nambájxuyun gajmiúú Abrám. ¹⁴Ndóo ni'dxuun Abrám dí nijkuáa a'diío dxájuu, ikú a'kuí' nijxnúú muda ajuən' mbá ajsú siéntú guwə'-migiñii' (318) xtajmá bu nigumii náa go'wóo. A'kuí' nijka rajxkúún mbá nájkuijin xəbu ñajun' ajndu náa xujuin Dán. ¹⁵Abrám gajmíi xəbij, ndəə sumə nigúnú mbru'un nijxnúú xəbu ñajun', a'kuí' nigúún rujxkúún ajndu náa Óbá dí gí' náa sudyu xujuin Damáskó. ¹⁶Xú'kuí' ka'nii niguy Abrám mbá xúguí' dí nigúún kudúún xəbu bu'kuí, xú'kuí-má ni'ni kríyaa' Lót bu a'diío dxájuu jmaə-má mbá xúguí' dí drígoo Lót dí nigúún kudúún. Ni'ni káwíin mangiin gu'ly gajmiúú i'wíin' xəbu.

Melkisedék e'ni sajku-rámáa' Abrám

¹⁷Nitangaə-má Abrám ndóo dí ni'ngoo ni'ni jmaə Kedorlaoméer xú'kuí-má xəbu ñajun' bu gajmíi-má Kedorlaoméer. A'kuí' nigájnuu xəbu ñajun' náa xujuin Sodómá nijka gájsinuú Abrám náa xkuə dí mbi'yuu Sábé, dí Xkuə-má Drígoo Xəbu Ñajun'. ¹⁸A'kuí' dí Melkisedék, xəbu ñajun' náa Salém, kagu ni'ka páə jmaə iyoo' xndú úbá. Ikaa ñajuun' dxajkuun náa inuu Anulú Mekuíi, ¹⁹ikaa jngóo ni'ni sajku-rámáa' Abrám jmaə ajngáa rígi:

“Anulú Bu Xtáa Mekuíi,
bu ni'ni meku jmaə kuba',
gá'ni sajku-rámáa' Abrám.

²⁰Gaguma mbaə Anulú Bu Xtáa
Mekuíi,
bu nixnáxijin xəbu snə' gajmiáa'
náa ñawáan'.”

A'kuí' dí Abrám nijxnúú Melkisedék mbá dí mámbá guwə' dí mbá xúguí' dí kagu ni'kaə.

²¹A'kuí' dí xəbu ñajun' náa xujuin Sodómá ni'túun Abrám:

--Rajxniáa' xəbiu', gəguanúu-má náa ñawáan' ikáan mbá xúguí' dí xta nidxəa'.

²²A'kuí' dí Abrám nigawuu' xəbu ñajun' Sodómá:

“Niku'dá-mina' náa inuu Anulú Bu Xtáa Mekuíi, bu ni'ni meku jmaə kuba',
²³dí ajndu dimbá xáyaa' dí drígaə' ikáan. Ni-má sí'gí' gúmáa', ni-má sí'gí' kuréyoə chádaa' xáyaa. Mu dí xarəta: 'Ikúún niní' dí magi'doo wéñúu' Abrám.'
²⁴Bájndi-má ndóo-má dí ni'pu xəbiu'.

Xóo-má x̄ab̄u bu nijká gajmí', bu ñajúún' Anér, Eskól jmaā Mámré, mudriḡúy ikiin dí ka'ñúú."

15

Anulú nikuda-mina' dí maḡuma mbáa a'diío
Abrám

¹Ndáwáá dí ninóngoo-má ríḡi, ni'ka ajngá-rawuun' Anulú Mekuífí náa inuu Abrám dí náa ajndu ndi'yoo xíḡi dí ni'túun:

"Xámíñáa' Abrám, ikúún ñajun' bu nañawaañ'. Pú mbaa wéñúu' dí mbiyaa numaa'."

²Ikú nigoo' Abrám:

"X̄ab̄u Nikij Anu' Mekuífí, díí-lá numuu gáraxnu' wéñúu' rá, dí ndawijin-má ejin', ndoó-má Eliesér bu na'ka náa Damáskó nañawuun' mbá xúguí' dí ko'dóo. ³Ni'tí xoó Abrám: "Natayáá-má ikáán dí tárajnui' nimbáa a'diío, ikaa jngóo mbáa xtajmá bu niguma-má náa go'wó' maguy dí ko'dóo."

⁴Ikú a'kuj ni'ka ajngóo Anulú Mekuífí bujúu' ni'túun Abrám:

"Maḡaguy bu'kuj dí xta'dáá, bu a'diáa' ikáán pú maguy."

⁵A'kuj dí Anulú niriyaa' rexaā Abrám ni'túun:

"Atanguta'ān rijmaā, arajxnii a'guaañ má dí ma'ngaa' marajxnii." Ikú ni'túun: "Xú'kuj ka'nii ejín-xíniáa' gá'ni."

⁶Ikú Abrám ni'nimboḡ ka'yoo Anulú Mekuífí, numuu rú'kuj ikaa jngóo Anulú ndi'yoo dí míjián' ajkiuyun. ⁷Ikú ni'túun:

"Ikúún ñajun' Anaā' Mekuífí bu

niríñaa' náa Úr xujiúún bu kaldéó, mu dí maḡxnaá' jmbaa' ríḡi."

⁸Ikú Abrám niraḡxuy Anulú:

"X̄ab̄u Nikij Anu' Mekuífí, ká'ni-lá gáyoo dí maḡaxnaá' ikúún jmbaa' ríḡi rá."

⁹Ikú Anulú nigoo':

"Ayí cháa mbáa xedj e'gú bu ajsú siguu', jmaā mbáa sujtu-e'gú bu ajsú siguu', xú'kuj-má mbáa mugy bu ajsú siguu', mbáa gúgu jmaā mbáa rigu mangaa."

¹⁰Ikú a'kuj Abrám ni'ka kaguiin mbá xúguíin' xujkú' bu'kuj, ikú nikui'tá-jngiin tumbaa, bé'tíín ni'stigā mámbá xítáa xujkú'. Ndoó-má ñy'lyn tákuí'tá-jngiin. ¹¹A'kuj niguájtaa dxá'an náa kufijj xuñúú' xujkú' bu níkáñúú, xó-má Abrám najxkúún. ¹²Ndoó najka rarámáa' ka' ni'gu miḡdu wéñúu' Abrám. Pú ra'kaa táán nimíñúu ndóo niguajtoo iduu dí krína wéñúu' ndi'yoo. ¹³Ikú a'kuj Anulú Mekuífí ni'túun Abrám:

"--Gí'maa maḡayaa dí ejín-xíniáa' maḡuwá náa jmbaa' dí náa ra'kaa jmbañúú', dí náa maḡuwá muñajun' jmaā siekijj, xú'kuj-má maḡuma ngíní mbá ajky siéntú sigu'. ¹⁴Xó-má ikúún mañi dí mbuya-mínijj' x̄ab̄u xujuin bu náa muñajun' ejín-xíniáa'. Xú'kuj-má ndóo maḡajnáa' ejín-xíniáa' ikí, mañi dí muda-gúwáán' wéñúu' dí míjián'. ¹⁵Dí ikáán rá, maḡañaa' símáa, miḡdijn angiaañ, xú'kuj-má majui'dijn ndóo dí ma'ni xi'ñaa' wéñúu' ñajuaan'. ¹⁶Xó-má ejín-xíniáa', ndóo ma'ni ajky siéntú sigu' maḡuwáán'-má ḡijj, numuu dí ajndu

xúguj xóó sékrá'áan a'ká dí nunj xabuy amorréo."

¹⁷Ndóo nirámáa'-má ka' dí ni'ni krína, ikú nikujmaa mbá iñúu' agu' na'ni gúní gajmaḡ mbá aguu' xkójndoo nanóngoo náa kuíjijn xujkú' bu niwiltá-jngiin. ¹⁸Ikaa-má mbi'i rú'kuj, nigi'doo mbá awan Anulú Mekuíí jmaḡ Abrám. Xígi ni'túun:

"Ikiin ejín-xíniáa' majxnyu jmbaa' rígi, jndu náa mañu Ejíptó jmaḡ jndu náa mañu mbaḡ dí mbi'yuu Éufrates. ¹⁹Majxnyu xúguí' jmbañúu' xabuy senéo, bu seneséo, bu kadmonéo, ²⁰bu etéo, bu fereséo, bu refaítá, ²¹bu amorréo, bu kananéo, bu jerjeséo, jmaḡ-má bu jebuséo.

16

Agár jmaḡ Ismaél

¹Saraí bu a'giyu Abrám nanguá gi'diin ejin. Ikaa gí'daa mbáa xtajmá bu na'ka náa Ejíptó bu mbi'yuu Agár. ²Ikú a'kuj Saraí ni'túun Abrám:

--Natayáa'-má dí Anulú Mekuíí niniñu' dí xágú'diin ejin. Ikaa jngóo naḡa-káñáa' dí minu' jmaḡ' xtajmiú' Agár. Ma'ni má dí mandoo magú'diin ejijn ikaa.

Ikú Abrám ni'nimboḡ dí ni'túun Saraí. ³Ndóo ni'ni-má guwá' sigu' xtaḡ Abrám náa jmbaa' Kanaán, ikú Saraí nijka kayáa Agár bu xtajmá na'ka náa Ejíptó, nijxnáxiyu Abrám dí ma'ni xóo a'giyu. ⁴Ikú a'kuj Abrám ni'gu jmaḡ Agár, a'kuj-má ni'ni endij. Ndóo ndi'yoḡ Agár dí na'ni endij, ikú a'kuj nánguá

e'ya-majkuu a'gú-nikij. ⁵Ikú a'kuj Saraí ni'túun Abrám:

--Ikáán a'káan' dí sé'ya-majku' xtajmiú'. Ikúun-má nijxniḡ' dí maḡani a'giḡ, ikú ndóo nda'yoḡ dí na'ni endij, nánguá e'ya-majku'. Anulú Mekuíí gá'tí sáa gí'doo a'kúun, má ikáán o ikúun.

⁶Ikú nigoo' Abrám:

--Náa ñawáan'-má xtaḡ xtajmiáa'. Tani-má jmaḡ' jndu ndíi-má e'ni a'kiḡan' ikáán.

A'kuj dí Saraí na'ni-mínij' Agár, ikú-má nigáyúu. ⁷A'kuj dí Ánklí drígoḡ Anulú Mekuíí nixkamaa náa jmbaxoo', mijngii náa gí' iduu iya' náa kambḡa' dí najka náa Súr. ⁸Ikú ni'túun:

--Agár, xtajmiúu Saraí, náá edxa' ikáán nu. Náá edxu' rá.

Ikú ikaa nigoo':

--Nagayú' náa inuu a'gú-nikij Saraí.

⁹A'kuj dí Ánklí drígoḡ Anulú Mekuíí ni'túun:

--Gaḡangaán miḡxyu' náa a'gú-nikij, tasíñá-mina' dí ma'tí-ñájuaan'. ¹⁰--

Xú'kuj-má xóo ni'túun--. Mañi dí ma'ni mbi'in wéñúu' ejín-xíniáa', ajndu xá'ngoo magijxnii numuu dí mbi'in. ¹¹-- Ni'tí xóo Ánklí--

*Endijn-má dí maḡanij mbáa a'diáa',
Ikaa maḡajxnaḡ mbi'yuu Ismaél,
Numuu dí Anulú Mekuíí ni'dxawuun
dí xtaḡ nataya-mínij'.*

¹²*Ikaa mañindxuy mbáa xabuy
namanguy' ñajuun',
xú'kuj-má ikaa ma'ni gajmíi mbá
xúguíin',*

*dí mbá xúguíjn' munj gajmiúú ikaa,
xú'kuj-má ikaa majxtáa kaníí náa
inúú mbá xúguíjn' angujjn.*

¹³Ikú a'kuj dí Agár nijxná mbi'yuu Anulú Mekuífí bu na'tí-mina' jmaā: “Ikáán ñajuaan' Anu' Mekuífí bu nda'yoo”, numuu dí ni'tí ajkiyūn: “Lá ra'káa ndiyoo giḡ bu nda'yo' rá.” ¹⁴Ikaa jngóo dí iduu iya' rú'kuj ni'ni mbi'yuu: “Iduu iya' Bu Nda'ya Nda'yo'.” Ikaa dí gí' náa numūyú Kádés jmaā Beréd.

¹⁵A'kuj dí Agár ni'nii mbáa a'diío Abrám, ikú-má Abrám nijxnúu mbi'yuu Ismaél. ¹⁶Ajky-skiñú' majun (86) siguu' Abrám, ndóo Agár ni'nii Ismaél.

17

Awan dí nìgì'doo Anulú jmaā Abrám

¹Abrám gí'doo ajky-skiñú' guwā' mijnaguwā' (99) siguu', dí ndóo nikujmaa Anulú Mekuífí náa inuu, ikú ni'túun:

--Ikúún ñajun' Anāa' Mekuífí bu Gí'doo Xúguí' Siekiḡ. Ga'ni mbá ka'ju ajkiaān' dí maṛajxtaa náa inu'. ²Ikúún maḡó'dóo mbá awan jmaā nindxāa', xú'kuj-má maṇi dí ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xíniáa'.

³A'kuj dí Abrám nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí', a'kuj dí Anulú ni'túun xoó:

⁴--Rígi ñajuun' awan dí naḡó'dóo jmaā nindxāa', dí ikáán maṇindxāa' anuú mba'a enii xābu. ⁵Nánguá ma'ni mbi'yaa' Abrám rá, dí Abraám gá'nij mbi'yaa' xúguḡ rá, numuu dí ikúún nì'gíjn' dí maṇindxāa' anuú mba'a enii

xābu. ⁶Maṇi dí ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xíniáa'. Náa ikáán maḡuma xujuin mba'wūy, xú'kuj-má maḡajnúu xābu ñajuun' mba'wūjn. ⁷Xú'kuj-má na'gí' awan jmaā nindxāa' ikáán, xú'kuj-má ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá, xú'kuj-má ejín-xíniúu' ikiin, dí kámuu ñajuun' awan rígi. Ikúún maṇindxū' Anāa' Mekuífí, xú'kuj-má Anuú mangiin ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá. ⁸Maḡxnāa' ikáán, xú'kuj-má ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá, jmbaa' dí náa xtaa, mbá xúguí' jmbaa' Kanaán, dí kámuu gá'ni dríguún ikiin ñajuun', xú'kuj-má ikúún gánindxū' Anuú.

⁹Anulú ni'túun bujúu' Abraám:

--Dí ikáán rá, maṭaṇi mbáníí awan drígó', xú'kuj-má munj mbáníí ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá, gajmiúú-má ejín-xíniúu' mangiin. ¹⁰Rígi ñajuun' awan drígó' dí maṭaṇi mbáníí ikáán, xú'kuj-má munj mbáníí ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá: Mbá xúguíjn' xābeka bu kúwá náa ikáan'la, gí'maa dí maḡua'dáá sina' dijndi. ¹¹Sina' dijndi ñajuun' dí mūtu-rígú xtóo edxūy dí naṁijxála jmaā, rú'kuj ñajuun' dí masngájma awan dí nìgua'dáá ikáán'. ¹²Mámbáa xābiya bu maḡumaa náa ikáan', gí'maa dí maḡi'doo sina' dijndi, dí ndóo gá'ni migiñu' mbi'i dí nìgumaa, dí xúguḡ ajndu kámuu mbi'i. Xú'kuj-má gájui'nij bu nìgumaa gu'wáá jmaā bu naṅuá xtayáá bu ki'sij jmaā bújkaā inuu bu na'ka imbrí'ká xujuin. ¹³Gí'maa dí maḡi'doo sina' dijndi bu naḡumaa náa gu'wáa', xú'kuj-má bu nirasijjn jmaā bújkaā'. Xú'kuj ka'ni dí maḡuanúu awan

drígó' náa xuyala, dí ñajuun' awan dí kámuu mbili. ¹⁴Xabü by nanguá gí'doo sina' dijndi, ikaa by tútu-rígú xtóo edxyu dí namíjxuu' jmaa, xabü by'kuji mixkriyaa' náa xujuun, numuu dí tá'ni mbánúu awan drígó'.

¹⁵Xú'kuji-má Anulú ni'túun xoó Abraám:

--By a'giaa', na-xá'ni mbi'yuu Saraí, dí Sára gá'niji mbi'yuu xúguji xá. ¹⁶Ikúún gánj sajkurámáa', xú'kuji-má jmaa majiyyun' ikaa maxjniiaa' mbáa a'diáa'. Pú gajkuun dí manj sajkurámáa', dí jndu ikaa manindxuy rúdúún xabü xujuin mba'wü, xú'kuji-má náa ikaa magajnúu xabü ñajuun' mba'wijn.

¹⁷A'kuji dí Abraám nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí', ikú nindu'wá ndóo dí ni'tí ajkiyyun: "Lá xoó magi'daa a'diáo mbáa xabü by gí'doo mbá siéntú siguu' rá'. Xú'kuji-má Sára, lá xoó ma'ni endij dí gí'doo-má ajku-skiñú' guwá' (90) siguu' xá." ¹⁸Ikú Abraám ni'túun Anulú:

--Míjián'-lá má dí majxtaa míjiúun' Ismaél náa inaa' nu rá.

¹⁹Ikú Anulú nigoo':

--Gajkuun dí a'giaa' magi'daa mbáa a'diáa', by marajxnaa mbi'yuu Isaák. Ikaa magó'dóo jmu' awan, dí kámuu marigá awan rú'kuji náa ejín-xíníi' by makuwá ndáwáa. ²⁰Xú'kuji-má nidxuun dí niratá jmaa numuu Ismaél mangaa. Ikaa jngóo dí manj sajkurámáa', xú'kuji-má manj dí maxpi'ta-mijnā ma'ni mbiliin wéñúu' ejín-xíníi'. Ikaa manindxuy anuyü by mbá guwijn'-ijma xabü-edj, xú'kuji-má dí náa ikaa manj mbá xujuin dí pú

mbaa. ²¹Ndoó-má Isaák, magó'dóo jmu' awan, by magi'daa Sára xígaa dí imba-sígú'.

²²Ndoó niémboo Anulú ni'tí-míjnā jmaa Abraám, ikú Anulú nijkaa. ²³A'kuji dí Abraám nigutuwiin Ismaél, xú'kuji-má mbá xúguijn' xtajmá by nigumii náa go'wóo, jmaa-má xtajmá by ni'sijn jmaa bújkaa, mbá xúguijn'-má xabeka by kúwá náa go'wóo, ikú nijxnúu sina' dijndi. Ikaa-má mbili rú'kuji niryjtu-rígú xtóo edxyu dí namijxúún' jmaa, xó-má dí Anulú ni'túun ma'ni. ²⁴Ajku-skiñú' guwá' mijnaguwá' (99) siguu' Abraám ndóo dí nigi'doo sina' dijndi. ²⁵Xú'kuji-má Ismaél gí'doo guwá' ijsu (13) siguu' ndóo nigi'doo sina' dijndi. ²⁶Mbóo-má mbili rú'kuji Abraám jmaa Ismaél niguá'dáa sina' dijndi. ²⁷Mbá xúguijn' xabeka by kúwá náa go'wóo niguá'dáa sina' dijndi gajmíi Abraám. Ikaa-má nijui'nijj xtajmá by nigumaa náa go'wóo, jmaa-má by ki'sijj jmaa bújkaa náa xabü by na'ka imbrí'ká xujuin.

18

Anulú nakuda-mina' dí magumaa Isaák

¹Ndáwáa nikujmaa Anulú Mekuíi náa ríga ixj xánúu drígoo Mámré. Ikí-má gí' Abraám mbá xuájka' wáa náa rawuun' gu'wá xtíin drígoo. ²A'kuji niyaxji Abraám, ikú ndi'yoo dí guájun ajsíin xabü wanii náa jmbuu gí'. Ndóo ndi'ñúú, ikú nitujxyu nigáyúu nijka gásijnúu. A'kuji nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí'. ³Ikú ni'tí'j

18.3 Abraám na'túun jmínaa' Anulú, numuu

--Xəbu Nikij, tanj mbaa ajkiaaŋ!
xtayo'. Nata-káñáa' dí xoó məxádxuy'.
⁴Ma'ka k'iyá xúguj sí'gíi' iya' dí mujjaan
jmaa rajkuála, xú'kuj-má mbyyaa xajla
náa agoo ixj gjj. ⁵Numuu dí ninúngala-
má mijngii náa xtáá, ikaa jngóo ma'ka
kayo' mbá sí'gíi' dí mupula mangaa, mu
dí mbyyaa siekij. Ndáwáá gá'guala.

Ikú ikiin niti:

--Míjján', gá'ni-má xóo ratá ikáán.

⁶Ikú mbá nacha nijkaa Abraám náa
gu'wá**n ?? n** náa kra'aa Sára, ikú
ni'túun:

--Mbá nacha atarmajan mbá ajsú
awan ríná, mu matanj guma migu'
madí'.

⁷Xú'kuj-má mbá nacha nijka
Abraám náa kajtiin xedj, ikú nigutuwiin
mbáa a'dá-xedí rudii' bu míjjáan' wáa,
nijxniúu xtajmá mu dí mə'ni míjjáan'
mbá nacha. ⁸A'kuj n'ika kaguuy ya'dú
jmaa-má a'dá-xedí bu niguma míjjáan',
nisruwán náa inúu xəbu bu'kuj. Ikí-má
nijwiji Abraám mangaa náa agoo ixj dí
ndóo nijpi'su. ⁹A'kuj nijrajxij Abraám:

--Náá xtáa ə'giaə' Sára rá.

Ikú ikaa nigoo':

--Náa gu'wá-má ə'kuj kra'aa.

¹⁰A'kuj mbáa dí ikiin ni'tí:

--Gajkuun dí matanguún gáyya'
xígaa dí jmba-sígú'. A'kuj dí ə'giaə'
Sára gí'daa-má mbáa ada gáyoo.

Xú'kuj-má Sára wíjji ra'dxuun náa
rejuun gu'wá, náa kidxuun bu na'tí.

---

dí ánkli ñajuun bu ijmi, xóo-má na'tí náa
Gen. 19:1.

¹¹Abraám jmaa Sára xəbu wanii-má
wéñúu' ñajúún', xú'kuj-má Sára nánguá-
má e'kuuy-giuyun' dí xó-má naguá'níí
gu'y. ¹²Ikaa jngóo dí Sára nindu'wá náa
awúun ajkiuyun, dí nimína': "Lá marigá
xoó gagi rúkuj náa ikúún dí nikiuyun-má
wéñúu' rá, dí nijka-má wéñúu' siguu'
xəbu nikij mangaa rá." ¹³A'kuj dí Anulú
Mekuíi ni'túun Abraám:

--Díi numuu nindu'wá Sára, dí ni'tí:
"Lá gajkuun dí xoó mandoo magú'daa
a'dió' dí nikiuyun-má wéñúu' rá'." ¹⁴Lá
rígá dí magíjjúu' manj ikúún tayáá rá.
Xígaa-má dí jmba-sígú' matanguún
gáyya', xó-má mbi'i dí ni'taan'. A'kuj dí
Sára gí'daa-má mbáa ada xú'kuj rá.

¹⁵Numuu dí nimíñúu Sára, ə'kuj
ni'ni nduwa':

--Nanguá njindu'wa jún.

Ikú Anulú Mekuíi ni'tí:

--Ragájkuwíin ján. Gajkuun dí
nitandu'wá.

*Abraám na'tí-káñúu Anulú jmaa numuu xujuin
Sodómá*

¹⁶Ikú ə'kuj dí xəbu wanii bu'kuj
nijuxuyun dí magúún náa jmbuu
Sodómá. Xú'kuj-má Abraám nijka gajmíi
mu dí matángawúún. ¹⁷A'kuj dí Anulú
Mekuíi ni'tí: "Lá manj ngu'wáá náa inuu
Abraám dí xtáa manj rá. ¹⁸Numuu dí
ejín-xíníi' Abraám manindxuún mbá
xujuin mbaa dí magi'doo siekij. Xú'kuj-
má jmaa majiuyun' ikaa maguma sajku-
rámuu' mbá xúguí' xujuin náa inuu
numbaa'. ¹⁹Numuu dí ikúún ndayoo dí
ma'túún ejjin, xú'kuj-má bu magumii
náa go'wóo ndáwáá, mu dí məkywá xó-

má nando' ikúún, xú'kuj-má munì dí míjían' jmaā dí jmbuu. Mu dí xú'kuj mañi-mbánúu mbá xúguí' dí nìkù'dá-mina' mañi náa Abraám."

²⁰A'kuj dí Anulú Mekuífì nì'túun Abraám:

--Ninóngoo nawáán wéñúu' numúu xabu xujuin Sodómá jmaā Gomórrá, xú'kuj-má a'ká dí nunì na'ni mbaā wéñúu'. ²¹Ikaa jngóo dí maḱajtáa xúguj, mbaḱoo má dí gajkuun nunì wéñúu' a'ká xóo-má dí nìdxuun numúu. Má nanguá bu', mbaḱoo-má mangaa.

²²Ikú nigájnúu xabu wanii, nigúún xígí náa Sodómá. Dí Abraám rá, niguanúu xóo náa inuu Anulú Mekuífì. ²³A'kuj dí Abraám nìkà tu'ngúun mijngii, ikú nì'tí:

--Lá maṭañi gámbaa bu míjían' jmaā-má bu ramíjían' mangaa rá. ²⁴Mú dí kúwá ajma-skiñíj' guwá' (50) xabu bu míjín' náa xujuin, lá maṭañi gámbaa rá. Lá xátañi mbaā ajkiaān' xtayáá xujuin rú'kuj, jmaā numuu dí nangawín' ajkiaān' xtañúu bu ajma-skiñíj' guwá' xabu bu míjín' rá. ²⁵Raká'yoo dí maṭañi xú'kuj ka'ni, dí maḱañúu bu míjían' jmaā bu ramíjían', dí ikaa-má gágumaa bu míjían' xó-má bu ramíjían'. Ni-mbí'sú xátañi dí xú'kuj ka'ni ikáán. Ikáán bu natani mbáníi numuu mbá xúguí' numbaa', lá ra'káa maṭañi mbáníi míjían' ikáán rá.

²⁶A'kuj nigoo' Anulú Mekuífì:

--Má nìxkamii náa xujuin Sodómá ajma-skiñíj' guwá' (50) xabu bu míjín', mañi mbaā ajkiun' kayoo mbá xúguí'

xujuin, numuu dí nangawín' ajkiun' kañuy ikiin.

²⁷Ikú Abraám nì'tí:

--Atani mbaā ajkiaān', Xabu Nikij, dí maṭañi xóo, ska-má dí yujnda' jmaā idi' ñajun'. ²⁸Mú dí mba'yóo' imba-wisiin dí náa ajma-skiñíj' guwá' (50) xabu bu míjín' rá. Lá maṭañi gámbaa mbá xúguí' xujuin jmaā numúu bu wisiin nda'ñúu' rá.

Ikú nigoo' Anulú:

--Xáni gámbaa-má, má dí maḱkamii bu ajma-skiñíj' wisiin (45) bu'kuj.

²⁹Ikú nì'tí mbujúu' Abraám:

--Má dí kúwá ajma-skiñíj' (40) xá.

Ikú nigoo' Anulú:

--Xáni gámbaa-má, numuu dí nangawín' ajkiun' kañuy bu ajma-skiñíj' (40).

³⁰A'kuj nì'tí Abraám:

--Xáki'náá-lá, Xabu Nikij, dí maṭañi xóo. Mó dí kúwá mbá-skiñíj' guwá' (30) xá.

Ikú nigoo' Anulú:

--Xáni gámbaa-má mú dí maḱkamii mbá-skiñíj' guwá'.

³¹Ikú Abraám nì'tí:

--Atani mbaā ajkiaān', Xabu Nikij, dí maṭañi xóo. Mó dí kúwá ndoó mbá-skiñíj' xá.

--Xáni gámbaa-má, numuu dí nangawín' ajkiun' kañuy bu mbá-skiñíj' bu'kuj, --nì'tí Anulú ndoó nigoo'.

³²Ikú xóo nì'tí Abraám:

--Xáki'náá-lá, Xabu Nikij, dí

maṭaṭan' iṃbóó xoó. Mú dí kúwá guwijn' xá.

--Xánj gámbaa-má, numuu dí nangawijn' ajkiun' kañuy bu guwijn' bu'kuj, --ni'tí Anulú.

³³A'kuj nijkaa Anulú Mekuíf, ndóo niémboḡ ni'tí-míjná jmaa Abraám. Xú'kuj-má Abraám nitangaa náa xtáa.

19

Anulú ni'ni gámbaa Sodómá jmaa Gomórrá

¹A'kuj dí ánkli bu ajmij, niguwá'nú náa Sodómá ndóo ni'ka rakí'. Xú'kuj-má Lót gí' náa rejuun dí kúgu-ma'án xujuin Sodómá. Ndóo Lót ndi'ñúú, ikú nítujxuy mu dí maḡruiguín, a'kuj nigí'ndu-tiga jndu mbayíí'. ²Ikú ni'túún:

--Xabu wanii, nanda'ala mbá péñú dí mu'gua gu'wáá, mu dí mbyaa xajla, xú'kuj-má mbijuy' rajkuála. A'kuj dí mi'cha gájsíí maṭujxala murajtuy kambala mu'gua.

Ikú ikiin niti:

--Nanguá jan', maḡuanúxu-má rexaḡ gií dí mbru'un rígi.

³Numuu dí ikaa Lót ni'tá-kañúú wéñúu', ikaa jngóo nigúún-má gajmiúú gu'wáá. Ndóo niguá'nú ikí, ikú Lót ni'ni míjiúun' dí pú mi'sí dí mupuy. Xú'kuj-má ni'ni guma dí nanguá gí'doo dí nakáxij jmaa, a'kuj-má nipi'su. ⁴Ajndu xoó-má túbúun' munu', ndóo dí xabu xujuin Sodómá niguá'nú nirugua-ma'án gu'wá. Mbájndu' niguwá' xúguíjn' xabeka, dí jndu jíámá ajndu bu xi'ñáa'. ⁵Ikú ni'ndxa'wa-riyaa' Lót, a'kuj niraxijj:

--Náá kúwá xabeka bu niguá'nú náa gu'wáa' mbru'un rígi rá. Trawiin mu dí munú' gajmiúxu.

⁶A'kuj dí Lót nigájnuu gá'ñúú náa rejuun go'wóo, ikú-má mbá nacha niruguaá xkrogo ndóo nigájnuu. ⁷Ikú ni'tí:

--Nata-kañála angujn', dí xúnila rú'kuj, dí xkawí' wéñúu'. ⁸Ku'diin ajmij ejjn' gu'xa' bu xoó túnú' gajmiúú xabu. Maḡúwíin náa inala mu dí ikáan' munj gajmiála ikiin jndu ndí-má nandala. Ndóo-má xabu bigi, xúñuy nimbá dí xkawí', numuu dí niguwá' mbyaa xúún' náa go'wó'.

⁹Ikú ikiin nigoo':

--jRajxuyun kaníí! --Xú'kuj-má xoó niti-- ikáán nidxa' kaníí maḡajxtaa jmaa nindxuy. Lá ikáán maḡata numuxy rá. Dí xuguj rá, ikáán pú itaan muñaa'xu dí xkawí' ke xóo xabu bu'kuj.

Ikú nigí'dij nigí'duyun gajmiúú Lót, xú'kuj-má niguá'nú dí muxpi'ta-ra'la xkrugua. ¹⁰Ikú dí xabeka bu'kuj nijxuwíi ñawúun' dí nijmaṭra'aa Lót náa gu'wáá, ikú niruguaá xkrugua. ¹¹Xú'kuj-má ninj dí maḡogóo idúún xabu bu guájun náa rejuun gu'wá, dí jndu jíámá ajndu bu xi'ñáa'. Xú'kuj ka'ni niskúún dí ndiyá' xkrogo gu'wá. ¹²A'kuj dí xabeka bu'kuj nitáan Lót:

--Lá xoó xta'diin i'wíjn' angiaan' gií rá. Nigiaan', ejiaan' jíámá jmiúú gu'xa', jmaa mbá xúguíjn' bu xta'diin náa xujuin rígi, trawiin kaníí, ¹³numuu dí munj gámbáaxuy xujuin rígi. Nijkanú ajngáa náa inuu Anulú Mekuíf jmaa

numúú x̄ab̄y b̄iḡj, ikaa jngóo
niku'máa'x̄y Anulú Mekuífí dí m̄un̄j
gámbáa'x̄y.

¹⁴A'kuj dí Lót nigájnuu gá'túún
nìguj̄in', b̄y nimbánúu dí mudiin
guá'xee':

--Gat̄uj̄x̄ala maḡaj̄nála ḡj̄i, numuu dí
Anulú Mekuífí ma'ni gámbáa' x̄uj̄uin r̄íḡj.

B̄y nìguj̄in' n̄j̄k̄um̄yú dí na'tí
x̄ndu'wá.

¹⁵Ndóo n̄aj̄ka rambil'i, ikú x̄ab̄y b̄y
ñaj̄úún' ánk̄l̄í nitáán Lót:

--j̄Ga'chaa'-lá! At̄uj̄x̄aa' m̄id̄x̄u'
gaḡma'a' a'gīaa', x̄ú'kuj̄-má nájm̄ij̄
guá'xiaa' b̄iḡj, numuu dí xámbáan' ndóo
dí maḡuma-mín̄ij̄i' x̄uj̄uin.

¹⁶Xú'kuj̄-má Lót n̄anguá e'ch̄oo dí
ma'ga, a'kuj̄ dí x̄ab̄y b̄y'kuj̄ n̄iraj̄tuun
ñawúun' j̄ma'a a'gīȳȳ x̄ú'kuj̄-má nájm̄ij̄
guá'xee', numuu dí Anulú Mekuífí
nangawíin' aḡkīȳȳn ka'ñúú. A'kuj̄ dí
n̄irawíin, nigúún gún̄iñ̄ȳȳ' náa rawuun'
x̄uj̄uin. ¹⁷Ndóo niémbá n̄irawíin náa
x̄uj̄uin, ikú nitáán Lót:

--Atan̄j̄ kr̄íȳa-mina'. Xátangáán
maḡiaj̄x̄i kidxaa', x̄ú'kuj̄-má xáñaj̄ún
kayuu' mbá x̄úguí' x̄kūa r̄íḡj. Mbá nach̄a
ḡídx̄ú' j̄ndu náa kúbá, ra'káa maḡa'ñaá'
gá'ni.

¹⁸Ikú Lót n̄i'túún:

--X̄ab̄y wanii, naḡa-káñála dí xá'ni
x̄ú'kuj̄ j̄nii. ¹⁹X̄úguj̄ dí ikáan'la
nangawíin' aḡkīanla koḡo', dí pú míj̄ián'
nyñ̄ȳ' dí n̄un̄j̄ kr̄íñ̄ȳȳ'. M̄ȳú dí ikúún
xá'ngo' dí ma'gá raḡayú' j̄ndu náa kúbá,
ra'káa maxkamúú dí raḡm̄ij̄ián', x̄ú'kuj̄-

má maḡa'ñú' gá'ni. ²⁰Ḡȳȳa-la dí mij̄nḡii-
má ḡí' mbá x̄uj̄uin, dí náa maḡdoo
maḡayú-tó'o'. Ḡun̄i'ñú' dí ma'gá gán̄j̄
kr̄íȳa-mina' ikí. Lá ra'káa pú sí'ḡí' rá',
ikaa jngóo maḡn̄j̄ kr̄íȳa-mina' ikí.

²¹Ikú mbáa ánk̄l̄í nigoo':

--N̄id̄x̄aw̄ȳun-má dí nitand̄a'la j̄ma'a
numuu r̄íḡj, ikaa jngóo dí xán̄j̄ gámbáa-
má x̄uj̄uin dí n̄iratá. ²²Ga'chaa'-lá,
m̄id̄x̄u' gátan̄j̄ kr̄íȳa-mina' ñú'úún,
numuu dí nitáan ndaa' dí gándoo gán̄j̄
j̄ndu ḡídx̄ú'nú-má ikí.

Ikaa jngóo dí x̄uj̄uin rú'kuj̄ ni'ni
mbi'yuu Soár.

²³J̄ndu ikaa nakrá'áan ka' ndóo
n̄ij̄kanú Lót náa Soár. ²⁴A'kuj̄ dí Anulú
Mekuífí ni'ni dí maj̄xnúu ru'wa agu' j̄ma'a
j̄joo náa x̄uj̄uin Sodómá j̄ma'a Gomórrá.
²⁵Xú'kuj̄ ka'nii ni'ni gámbáa' x̄uj̄uin
rú'kuj̄, j̄ma'a mbá x̄úguí' x̄kūa, x̄ú'kuj̄-má
mbá x̄úguí' x̄ab̄y b̄y kúwá náa awúun
x̄uj̄uin, j̄ma'a-má mbá x̄úguí' dí n̄aj̄ma'a
náa inuu k̄ub̄a' rú'kuj̄. ²⁶Xó-má a'gīȳȳ
Lót, (dí na'ka kidíí',) nitangaa niyaj̄x̄i
kid̄x̄uu', ikú-má n̄iḡut̄aj̄x̄ij̄i ni'n̄ij̄i mbá isí
idú ñajuun'.

²⁷A'kuj̄ dí m̄i'ch̄a nisimuu Abraám
náa nij̄xtáa n̄i'tá-mina' j̄ma'a Anulú
Mekuífí. ²⁸Ikú niyaj̄x̄i x̄íḡí' náa Sodómá
j̄ma'a Gomórrá, j̄ma'a mbá x̄úguí' náa
j̄mbaa' x̄kūa rú'kuj̄. Ikú ndi'yoo dí ndoó
gún̄i' t̄uj̄x̄ȳȳ náa inuu k̄ub̄a', j̄ndu xóo
gún̄i'úu mbá iñá' dí naka-ro'oo agu'
ka'ni.

²⁹Ndóo dí Anulú ni'ni gámbáa' x̄uj̄uin
náa x̄kūa, n̄imá'áan-má aḡkīȳȳn ka'yoo
Abraám. Ikaa jngóo dí n̄ir̄íȳȳa' Lót náa

awúun xujuin dí ni'ni gámbáa, ndóo ni'ni gámbáa náa nijxtáa Lót.

Lót gajmíi guá'xee'

³⁰Lót nigájnuu náa xujuin Soár, nijka gájxtáa náa kúbá gajmíi nájmíi guá'xee', numuu dí nimíñúu dí maḡuanúu náa Soár. A'kuḡi níkuwíin náa iñúu' mbá isí. ³¹A'kuḡi dí dxá'gú bu gí'nii ni'túun gí'tioo:

--Nikíi-má anulú rá, xú'kuḡi-má ndáwíin xabu náa jmbaa' rígi, bu mu'diin ikáán', dí xó-má nunḡi mbá xúguíin' xabu numbaa'. ³²Ayi, mu dí mujxnáa iya' najngaa maḡaaan anulú, xú'kuḡi-má mu'nu' gajmiúlú, mu dí xú'kuḡi maḡua'diin ejiin ikaa.

³³Ikaa-má mbru'un rú'kuḡi nijxnáa anuú maḡaaan iya' najngaa, ikú bu gí'nii ni'to'oo ni'gu jmaa anuyu. Nanguá-má níkuḡu anuyu dí ká'nii nibóo' ikaa, xú'kuḡi-má nanguá níkuḡu dí ndóo nitujxi. ³⁴Dí imboo' mbi'i, bu dxá'gú gí'nii ni'túun gí'tioo:

--Nitayáa dí ikúún nigú gajmu' anu' gu'wíin'. Xú'kuḡi-má gujxnáa maḡaaan iya' najngaa dí mbru'un rígi, ikaa jngoo maḡaa' mīnu' jmaa', mu dí xú'kuḡi maḡua'diin ejiin ikaa.

³⁵Mangaa-má mbru'un rú'kuḡi nijxnáa anuú maḡaaan iya' najngaa, ikú nitujxuu bu gí'táa nijka gígú jmaa anuyu. Nanguá-má níkuḡu anuyu dí ká'nii nibóo' ikaa, xú'kuḡi-má nanguá níkuḡu-má ndóo nitujxi. ³⁶A'kuḡi dí nájmíi-má guá'xee' Lót ni'ni endiin ni'ni anuú. ³⁷A'kuḡi dí bu gí'nii nigumaa mbáa a'diío, xú'kuḡi-má nijxnúu mbi'yuu Moáb,

bu ñajuun' anuú xabu moabítá jndu xúguḡi. ³⁸Xú'kuḡi-má bu gí'táa mangaa nigumaa mbáa a'diío, xú'kuḡi-má nijxnúu mbi'yuu Ben-ámmí, bu ñajuun' anuú xabu amonítá jndu xúguḡi.

20

Abraám ni'ni nduwaa' Abimelék

¹Ikí nigájnuu Abraám nijka náa jmbaa' Negéb, nijka rajxtáa náa numuu jmbaa' Kádé jmaa Súr, xú'kuḡi-má nijka gájxtáa mbáxnгаа náa Jerár. ²A'kuḡi dí Abraám, xígi nítí jmaa numuu Sára, bu a'giyu-má: "Ikaa ñajuun' dxágiú'."

A'kuḡi dí Abimelék, bu na'tá-ñájun' náa Jerár, níku'mii bu maḡuwá' kuyaa Sára dí ma'ni a'giyu. ³Muyú Anulú ni'ka mbru'un náa Abimelék dí náa nigundaa, ikú ni'túun:

--Xóo xabu níkañúu-má ñajuaan', numuu dí a'gy bu ndiyáa, gí'daa-má ajmbioo.

⁴Muyú Abimelék xoó-má tígu jmaa Sára, ikaa jngoo nítí:

--Xabu Nikíi, lá maḡaxíyaa mangaa bu ndaa a'kúun rá. ⁵Lá ra'kaa ikaa-má nítún': "Dxágiú' ñajuun' xi." Xú'kuḡi-má a'gy nítí mangaa: "Dxáju' ñajuun'". Ikaa jngoo dí mbá kañii' ajkiun' ninḡi rígi. Táni-lá dí xkawí' eyoo.

⁶Ikú nigoo' Anulú náa nigundaa:

--Ikúún-má mangúún ndayoo dí mbá kañii' ajkiaa' nitanḡi rígi. Xú'kuḡi-má nigújún-taan' dí xatayú'dá-mina' mbá a'ká náa inu', ikaa jngoo dí tání'ñáa'-má dí maḡruyaa. ⁷Dí xúguḡi rá, raxnáxi a'gy bu'kuḡi náa inuu ajmbioo. Numuu dí

ikaa ñajuun' mbáa bu na'tá-jují ajngá-rawun', xú'kuji-má ma'tá-jkáan jmaā numaa', dí xoó marajxtaa. Mú dí nanguá raxnájxi, tayáa-má míjiáan' dí maqañaá' ikáán, xú'kuji-má mbá gu'wáan'.

⁸A'kuji dí Abimelék nítujxi mǐ'chā, nindxa'wúún mbá xúguí'n' xtajmiúu, xú'kuji-má ni'túún mbá xúguí' ajngáa rígi. Ikú pú nimíñúu wéñúu' ikiin. ⁹Ndáwáa Abimelék nindxa'wóo Abraám, a'kuji ni'túun:

--Díí numuu xígi nitañuxu rá. Díí-lá a'káa nǐku'dá-mina' ikúún náa inaa', dí nidxa' cháa' mbá a'ká dí pú mbaā wéñúu' náa inu', xú'kuji-má náa xujiun'. Nitañu' mbá dí ragí'maa maṭañi.

¹⁰Xú'kuji-má Abimelék xoó ni'túun Abraám:

--Ká'nii-lá pú nǐkumaa' ikaa jngóo dí xígi nitanǐ nu.

¹¹Ikú Abraám nigoo!:

--Numuu dí nǐmína': "Ma'ni-má gajkuun dí nanguá míñúu kuyáa Anulú xābu náa xujuin rígi, mangaa-má muxiñúu jmaā numuu a'giu'." ¹²Gajkuun-má mangaa dí dxágiú' ñajuun', guáxioo anu'. Múú dí ra'káa guáxioo rúdú' ñajuun', ikaa jngóo ikúún ndiyāa dí ma'ni a'giu'. ¹³Ndóo dí Anulú ni'ni dí magajnú' náa go'wóo anu' dí majngro'lo', ikú nítuun a'giu': "Rígi ñajuun' mbá péñú dí maṭañu', dí jndu náa-má mu'guā'nú, maṭaṭa táan jmaā numu': 'Dxáju' ñajuun' ".

¹⁴A'kuji dí Abimelék nijxniúu Abraám mugu gajmiúú xedǐ, xú'kuji-má xtajmá

xābeka gajmiúú gu'yu, mangaa-má nijxniáa Sára. ¹⁵Ikú ni'tí Abimelék:

--Dí xúguí rá, náa ñawáan' ríga mbá xúguí' jmbayu', arajxtaa jndu náa-má e'ni a'kiāan'.

¹⁶Xú'kuji-má ni'túun Sára mangaa:

--Nijxnyu dxájuaa' mbá-míi bújkaā ajuān' mi'xá. Ikaa ma'ni xóo marogoo idúún mbá xúguí'n' bu xtaa gajmiáa', a'kuji dí mbuya-majkuua'.

¹⁷A'kuji dí Abraám ni'tá-káñúu Anulú, ikú Anulú ni'ni dí magriguí Abimelék xú'kuji-má a'giyu gajmíi xtajmá bu gu'yu, a'kuji dí niguá'diín ejiuún. ¹⁸Numuu dí bapa-má Anulú Mekuíí niruguaá awúún gu'yu dí xáguá'diin ejiuún náa go'wóo Abimelék, jmaā numuu Sára, bu a'giyu-má Abraám.

21

Ká'nii nigumaa Isaák

¹Anulú Mekuíí ni'ni sajku-rámáa' Sára, dí xó-má ni'túun, xú'kuji-má ni'ni mbánúu xó-má dí nikuda-mina' jmaā nindxyu. ²Ikaa jngóo mbi'li dí xó-má ni'tí Anulú, ni'ni endǐi Sára, nigumaa mbáa a'diío jmaā Abraám, dí xi'ñáa'-má ñajuun'. ³Ikú Abraám nijxnúu mbi'yuu ada, bu ni'nii jmaā Sára. Isaák ni'ni mbi'yuu. ⁴A'kuji dí Abraám nijxnúu sina'-dijndi a'diío dí ndóo nirámáa' migiñu' mbi'li dí nigumaa, xó-má ni'tá-ñájuun' Anulú ma'ni. ⁵Xó-má Abraám gí'doo mbá siéntú siguu' ndóo dí nigumaa Isaák.

⁶Ikú ni'tí Sára: "Anulú ni'ni dí maṇdu'wā. Ajndu sáa bu ma'dxuun rígi,

mandu'wá mangaa.” ⁷Xú'kuj-má xóó ni'tí: “Nimbá mí'sú tákumyū Abraám dí a'giyū maxníxín' ejjn. Skámá xú'kuj, nijxniyū-má mbáa ada dí xí'ñáá'-má ñajuun'.”

*Agár jmaā Ismaél nagájnāá náa go'wóo
Abraám*

⁸Nijkā rakij-má ada, ikú niniñuu' dí na'xúu'. A'kuj dí Abraám ni'ni mbāa ndxāa mbili dí ndóo niniñuu' ra'xúu' Isaák. ⁹A'kuj ndilyoo Sára dí a'diío Agár by nā'kā Ejíptó, ada by ni'nii-má jmaā Abraám, by'kuj nasíjmaa Isaák. ¹⁰Ikaa jngóo ni'túun Abraám:

--Arajkáá mā'ga a'gú-xtajmá bigi jmaā a'diío, mu dí xágyū a'diío ikaa dí ka'yoo maguyū a'diío' Isaák.

¹¹Ndóo Abraám ni'dxuun xú'kuj ka'nii, pú ningawíin' ajkiyūn numuu dí a'diío ñajuun'. ¹²A'kuj dí Anulú ni'túun Abraám:

--Xájmáa' wéñuu' jmaā numuu dxámá ni-má numuu xtajmiáa'. Mbá xúguí' dí na'táan' Sára, atanjmbaa' dí na'tí. Numuu dí náa Isaák maguwá' ejjn-xíniáa'. ¹³Xú'kuj-má a'diío xtajmiáa', manj mbá xujuin mbāa ñajuun' mangaa, numuu dí a'diáa'-má ñajuun'.

¹⁴A'kuj pú mī'chā nitujxij Abraám, nigujtuun páan jmaā mbá xtá-kulámbá iya', nijxnúu Agár, nigrígu náa xpajpoo. Xú'kuj-má nijxnáxij dxámá, ikú ni'tá-ngawuu. Ikú nigájnuu nijkā rajngro'oo náa jmbaa' mijxoo' dí mbi'yuu Beerséba. ¹⁵Ndóo niémbá iya' dí kajni' náa xtá-kulámbá, ikú nijkā gátigāa

dxámá náa agoo mbá xta'dyū iná. ¹⁶Ikú ikaa nijkā gágij' mbá xóo sínguán' najkā ixuy xkamídá. Numuu dí ni'tí: “Síyó' mbayoo ndóo mākañúu dxámá.” Ikú ndóo Agár nijkā gágij', a'kuj nigí'dyū nijmbiya' dxámá.

¹⁷Ikú ni'dxuun Anulú a'wóo dxámá, a'kuj dí ánkli drígoo Anulú ni'túun Agár jndu mekuí: “Díí gí'daa' rá, Agár. Xámíñáa', numuu dí Anulú-má ni'dxuun a'wóo dxámá náa krīgāa-má a'kuj. ¹⁸A'tujxāa' midxu' gátaxujxij dxámá, xú'kuj-má tartuwiin jmaā ñawáan', numuu dí ikúún manj dí ikaa manindxyū mbá xujuin mbāa.” ¹⁹A'kuj dí Anulú nimbá'too iduu Agár, ikú ndilyoo mbá iduu iya'. A'kuj nijkā gá'ni majníj' xtá-kulámbá, ikú nijxnúu dxámá iya' māgāan. ²⁰Anulú nijxtāa jmaā nindxyū dxámá, xú'kuj-má nijkā rakij. Nijxtāa náa jmbaa' mijxoo', mangaa-má nijmañuu nada' jmaā xkamídá. ²¹Nijxtāa náa jmbaa' mijxoo' dí mbi'yuu Parán, xú'kuj-má rūdúu ndiyāa' mbáa a'gu by nā'kā Ejíptó dí mbayāa.

Ni'ni mbá awan Abraám jmaā Abimelék

²²Nijkanú mbi'li dí Abimelék nijkā gátúun Abraám, xú'kuj-má nijkā jmaā Fikól, xābiyū-má by na'tá-ñájúun' by kuda ajuān'. Xígi ni'túun:

--Anulú xtāa jmaā nindxāa' jmaā-má mbá xúguí' dí natanj. ²³Ikaa jngóo dí xúguj rá, ataxúda-mina' náa inu' jmaā-má náa inu Anulú gij, dí xátāñu' dí ramíjián', xú'kuj-má ejjn' gajmiúú-má ejjn-xíni' mangiin. Xó-má gamajku dí nigó'dóo ikúún jmaā nindxāa', ikaa-má

gátanj mangáán jmaa nindxu', xú'kuj-
má jmaa jmbaa' dí náa nadxu' rarajxtaa.

²⁴Ikú nigoo' Abraám:

--Ikúún naku'dá-mina'.

²⁵A'kuj dí Abraám niríyúu Abimelék
jmaa numuu mbá púsiyú iya', dí bu
xtajmiúu Abimelék niri'gú-ká'yíí'. ²⁶Ikú
nigoo' Abimelék:

--Nanguá eyoo sáa ñajuun' ni'ni
rú'kuj jún, ni-má ikáán táratun', rə'kúún-
má nidxuun jndu xúguj.

²⁷A'kuj dí Abraám ni'ka kaguin
mugy jmaa xedi, nijxniúu Abimelék.
A'kuj dí nájmij niguá'dáá awan. ²⁸A'kuj
dí Abraám niguwíin wájíí' mbá juin
mugy-e'gú náa dí mbá gúlíin. ²⁹Ikú
Abimelék nira'jxuy Abraám:

--Díí eyoo gáltí dí nitrawíin wájíí'
mbá juin mugy-e'gú bu'kuj rú'.

³⁰A'kuj ikaa nigoo':

--Dí mbá juin mugy bigi madríguíin
náa ñawún', mu dí xú'kuj makujmaa dí
ikúún nindii púsú rígi.

³¹Ikaa jngóo dí jmbaa' rú'kuj nijxnuú
mbi'yuu Beerséba, numuu dí ikí nixuda-
mijnə awan nájmij. ³²Xú'kuj ka'nii
nixuda-mijnə awan náa Beerséba. A'kuj
nitujxuy Abimelék jmaa Fikól, bu-má
na'tá-ñájúún' bu kuda ajuan', ikú
nitangíin niguún náa jmbañúú' xəbu
filistéó. ³³A'kuj dí Abraám ni'duy mbá ixí
dí mbi'yuu tamarískó náa Beerséba,
xú'kuj-má ikí ni'ni mbaa Anulú Mekuíí
dí niríyá'-má mbi'yuu dí mbá kámuu
mbi'li xtáa. ³⁴A'kuj-má pú mbayuy'
nijxtáa náa jmbañúú' xəbu filistéó.

*Anulú na'tá-ñájúun' Abraám dí majxnáxij Isaák
xóo mbá segejian'*

¹Ndóo dí ninó'ngoo-má dí nirígá
rú'kuj, a'kuj Anulú nindoo mba'yoo ká'nii
ajkiyúun Abraám, ikaa jngóo ni'túun:

--Abraám.

Ikú ikaa nigoo':

--Gij-má xtáa.

²Ikú Anulú ni'tí:

--Tartuwiin a'diáa' Isaák, bu mbáwíí,
xú'kuj-má bu pú nandaa' xtayáa, ayu'
jmaa náa jmbaa' Moriá, mu dí
maraxnaxíí ikí mika xóo mbá
segejian', náa inuu mbá kúbá dí
mataan'-má ikúún.

³A'kuj dí pú mi'cha nitujxij Abraám,
nirígúy xíliuy búriyú, xú'kuj-má nijka
gajmíí ajmij xtajmiúu, mangaa-má
Isaák. Xú'kuj-má niryjtu ixí dí majmaa
jmaa segejian', ikú nigájnuu nijka náa-
má ni'túun ma'ga Anulú. ⁴Ndóo ni'ni
ajsú mbi'li, sínguán' niyaxij Abraám
ndi'yoo dí náa ma'ganú. ⁵A'kuj dí
Abraám ni'túun xtajmiúu:

--Gagua'tiin-má gij ikáan' gajmiála
búru. Ndóo ikúún jmu' dxámá muguáxuy
jndu ikí, mu dí muni-mbaa Anulú,
xú'kuj-má magúwaa'xuy xúguj.

⁶Ikú Abraám nigujxij ixí dí mika-má
jmaa segejian', nixiá'doo magy Isaák,
ikú ikaa ndiyá agu' jmaa chílu. Mbóó-má
nigúún nájmij. ⁷A'kuj dí Isaák ni'túun
anuy:

--Anu'.

Ikú Abraám nigoo':

--Díí eyaa' rá.

A'kuj nì'tí Isaák:

--Gìì rí-gá agu' jmaā ixì. Náá-lá xtáa mugu bu mụxnáxjì mịkaa rá.

⁸Ikú nigoo' Abraám:

--Anulú-má gájxnáa mugu bu mịkaa.

Mbóó-má xú'kuj egúún. ⁹Ndóo niguá'nú náa dí nì'tí-má Anulú maguá'nú, a'kuj dí Abraám nìrngujxì isí, xú'kuj-má nistámá' ixì. Ikú niro'wóo Isaák, nítámáa' náa inuu ixì, náa sụduy-má isí. ¹⁰A'kuj dí Abraám nigujtuun chílú dí m̄ayjtu-ro'oo chágoo a'diío.

¹¹A'kuj dí ánkli drígoo Anulú pú gakìj nì'tí jndu náa mekuíí:

--jAbraám! jAbraám!

Ikú ikaa nigoo':

--Gìì-má xtáa.

¹²Ikú dí ánkli nì'tí:

--Xátruguaā-lá dxámá, xátanìj nimbá. Ndayoo-má dí nataya-majkuíí Anulú, numuu dí tátanì gaduun' dí m̄arajxniy' a'diáa' bu mbáwíí.

¹³A'kuj dí Abraám nìyajxì náa kidxuu', ndilyoo mbáa brégú kambró'oo chíjìyù' náa ixì suwan' m̄iduy. A'kuj dí Abraám nìjkā gáyáa brégú, bu'kuj nìxnáxjì dí xóo xtì'kuu-má a'diío mu dí mịkaa. ¹⁴A'kuj dí Abraám nìjxnúu mbi'yuu kúbá rú'kuj, "Anulú Mekuíí najxná dí ndayóo'." Ikaa jngóo dí jndu xúguj nuti: "Náa kúbá drígoo Anulú Mekuíí m̄arigá dí ndayóo'."

¹⁵A'kuj dí jndu náa mekuíí, ánkli drígoo Anulú nì'tá-mú'úun Abraám dí m̄a'ni ajmā nutu. ¹⁶Ikú nì'tí: " 'Ikúún m̄ínuy'-má nìky'dá-mina', 'e'tí Anulú Mekuíí, 'numuu dí nitani rígi, tátanì gaduun' dí m̄arajxniy' a'diáa' bu mbáwíí. ¹⁷Ikaa jngóo pú gajkuun dí m̄anì sajku-rámáa', xú'kuj-má m̄anì dí m̄a'ni mbilìin ejín-xíniáa' jndu xóo a'guāan bu kúwìj n mekuíí, xú'kuj-má xóo ju'ìj dí rí-gá náa rawuun' lamáa. Mangaa-má m̄anguyun ejín-xíniáa' m̄unì gajmiúú x̄aby sn̄a'. ¹⁸Jmaā m̄ajiyúun' ejín-xíniáa', m̄aguma sajku-rámúu' mbá xúguí' xujuin dí rí-gá náa numbaa', numuu dí nitani mbáníí ajngó'.' "

¹⁹A'kuj dí Abraám nitangaa nì'kaā náa kajchúún xtajmiúu, ikú bájndu' n̄itujxuyun nigiúun náa Beersébá. Ikí-má nìguanúu nìjxtáa.

Ejìjì Nakór

²⁰Ndóo dí ninóngoo-má dí nìrígá rú'kuj, a'kuj nì'ka ajngáa nìjui'táan Abraám: "Mangaa-má Mílká nìgumii ejìjì bu nì'nii jmaā dxájuaa' Nakór. ²¹Bu a'dá-gì'nii ñajuun' Ús, bu guā'teē-má ñajúun' Bús, xú'kuj-má bu anuy Arám bu mbi'yuu Kemuél, ²²xú'kuj-má Keséd, Ásó, Píldás, Jidláf jmaā Betuél."

²³Betuél-má ñajuun' anuy Rebéká. Bu mbá migiñii' bìgì ñajúun' ejìjì Mílká jmaā Nakór, bu dxájuu Abraám.

²⁴Xú'kuj-má músiúu Nakór mbi'yuu Reúmá, mangaa-má nìgumii ejìjì bu mbi'ñúú: Téba, Gaám, Táás jmaā Maáká.

23

Nikáñúu Sára xú'kuj-má njui'dji

¹Sára nijxtáa mbá siéntú jmba-miskíñú' ijuan (127) sigu'. ²Ikú-má nikáñúu Sára náa Kiriát-árbá, ikaa-má ñajuun' Ebrón, dí náa jmbaa' Kanaán. Ikú Abraám nijxtáa gajmúu, xú'kuj-má njimbiya' jmaā numuu Sára. ³A'kuj njitujxuy Abraám náa kriḡaa nikáñúu a'giyu, nijka gá'túún ejín-xíníi' Ét:

⁴--Ikúún ñajuun' xabu na'kaá dí jngro'oo náa ikáan'la. Gujxnu' mbá jmbaa' maḡó'dóo dí náa maḡíín aḡiyun', mu dí maḡoo-má maḡij a'giyu'.

⁵A'kuj nigoo' ejín-xíníi' Ét dí nitáán Abraám:

⁶--Atadxawunxu, xabu nikij. Nduyaaxu dí ikáán ñajuaan' mbáa xabu bu pú gí'doo numuu náa inuu Anulú. Atadij-má a'giāa' náa iñá-wájiunxu dí pú itáan míjián'. Jndu dimbáa dí náa ikáan'xu maḡaḡo iñá-wájiun', dí xatadij wajin' a'giāa'.

⁷A'kuj dí Abraám njitujxuy niwiji, nirájka-rígú edxuy dí ndi'ya-majkúún xabu xujuin rú'kuj, bu ejín-xíníi'-má Ét. ⁸Ikú ni'túún:

--Má gajkuun nandala maḡij a'giyu', guñu' mbá péñú dí mutá-káñíi' táan Efrón bu a'diío Soár jmaā numu', ⁹mu dí maḡoḡo' iñúu' isí náa Makpélá, dí gíwán' náa rawuun' jmbayuu'. Guḡaan dí maḡoḡo' dí xóo-má pú numuu, mu dí xú'kuj maḡó'dóo náa mubáán' aḡiyun' náa dí xujianla.

¹⁰Ikaa Efrón gí'-má ikí mangaa

gajmí aḡiyun. Ikaa jngóo nigawuu' Abraám, náa inúu' ejín-xíníi' Ét, jmaā-má náa inúu' mbá xúguíj' xabu bu naḡu'uyun náa rejuun xujíúún. A'kuj ni'tí:

¹¹--Xátanj xú'kuj, xabu nikij.

Atadxawíin dí maḡaan: ikúún naḡíníi' jmbaa' rú'kuj jmaā-má iñúu' isí dí gíwán' ikí. Ikaa jngóo na'ni ginúu' mbá xúguíj' xabu xujin' dí naḡíníi'. Atadij-má wajin' a'giāa' rá.

¹²A'kuj dí nirájka-rígú bujúu' edxuy Abraám dí ndi'ya-majkúún xabu xujin, ¹³xú'kuj-má náa inúu' mbá xúguíj' xabu xujin, nigawuu' Efrón:

--Atañu' mbá péñú, atadxawun'. Ikúún maḡi númuu jmbaa' rú'kuj. Atrigú, ikaa jngóo maḡoo maḡij a'giyu' ikí.

¹⁴Ikú Efrón nigawuu' Abraám:

¹⁵--Atadxawíin, xabu nikij: jmbaa' rú'kuj numuu aḡku siéntú bújkaā aḡuan' mi'xá. Díí-lá gí'doo numuu wéñúu' rú'kuj náa ikáan'lú rá. Tadij-má a'giāa' rá.

¹⁶A'kuj-má ni'ni mbánúu Abraám dí ni'tí Efrón. Xú'kuj-má ni'ni ginúu' bu ejín-xíníi' Ét dí nigíawan Abraám mbá aḡku siéntú bújkaā aḡuan' mi'xá dí majxnúu Efrón. Nigiáwan-má xóo-má mbá káxj nugiawan xabu bu naḡujua.

¹⁷Xú'kuj ka'nii (niguanúu){nigujua} jmbayuu' Efrón dí ríga náa Makpélá, dí kriḡa {mijngii inuu} Mámré, jmbaa' jmaā iñúu' isí dí ríga ikí, (jmaā){xú'kuj-má} mbá xúguí' ixj dí ríga{-má ikí.} (náa awúun jmaā dí ríga náa rawuun',) ¹⁸(ni'ni jmbayuu' Abraám,) n/Ni'ni ginúu' mbá xúguíj' ejín-xíníi' Ét, jmaā-má bu naḡu'uyun náa rejuun xujin', dí jmbaa'

rú'kuji ni'siji Abraám}. ¹⁹(Ndáwáá) A'kuji dí Abraám ni'diji a'giyuu náa iñúu' isí dí gíwán' náa jmbaa' náa Makpélá (náa na'ka ka' náa níjiúun) {dí kriga mijngii inuu} Mámré, dí ikaa-má mbi'yuu Ebrón, náa jmbaa' Kanaán. ²⁰Xú'kuji ka'nii niguanúu {ñawúun' Abraám} jmbaa' jmaa (síñu) {iñúu' isí} dí rí-gá-má ikí, (ninúngaa náa ñawúun' Abraám,) dí (ma'ni){magidoo} jmbayuu' dí náa ma'diín anguijn, dí ni'si náa (xabu) {ejín-xíníin'} Ét.

24

Abraám ndayáa' a'giyuu Isaák

¹Abraám nikiji-má wéñúu', xú'kuji-má Anulú Mekuíí na'ni sajku-rámáa' jmaa mbá xúguí'. ²A'kuji dí Abraám ni'túun mbáa xtajmiúu, bu ni'níí-má xtáa náa go'wóo, bu na'tá-ñájuun' mbá xúguí' dí gí'doo:

--Ataxkajma táan náa agoo xtiyu' giji, ³mu dí ma'axu'dá-mina' náa inuu Anulú Mekuíí, Anulú-má bu ni'ni meku jmaa kubá', dí xátayáa' mbáa a'gu bu guaxiúún-má bu ejín-xíníí' Kanaán, dí mbayáa a'diód', skamá giji xtáa gajmí'. ⁴Xá'ni xú'kuji, midxu'-má siekiji náa xujjuun' náa kúwijn anguijn, mu dí ikí gátayáa' bu ma'ni a'giyuu a'diód' Isaák.

⁵Ikú xtajmá nigoo':

--Díí gáni má dí síyóo gá'ka a'gu ma'ká jmu' náa jmbaa' rígi rá. Lá ma'gá kayaa a'diáa' náa xujjuun' náa nidxa'-má rá.

⁶Ikú Abraám ni'tí:

--Tayáa-lá, xádxuu'-lá cháa a'diód'

ikí. ⁷Anu' Mekuíí, bu niriñyu'-má náa go'wóo anu', xú'kuji-má náa xujjuún anguijn, bu nikuda-mina' dí ni'tún': "Jmbaa' rígi majxnyu ejín-xíniáa", ikaa-má maku'maa mbáa ánkli bu mambáyáa', mu dí midxa' cháa ñu'úún bu ma'ni a'giyuu a'diód'. ⁸Má dí síyóo a'gu midxa' jmaa', nikriñaa'-má dí nitaxúda-mina' náa ikúún xú'kuji rá. Ndoó-má dí xádxú' cháa ñu'úún a'diód'.

⁹A'kuji dí xtajmá nigídá' ñawúun' náa agoo xtiyuu xabu nikiji Abraám, xú'kuji-má nikuda-mina' dí ma'ni mbánúu ñajun' rígi. ¹⁰A'kuji dí xtajmá niguguiin mbá guwijn' xujkú' bu mbi'ñúu kaméyú bu drígióo-má xabu nikiji, xú'kuji-má nigu mba'a enii xtamínú' dí nira'wíí dí drígióo-má xabu nikiji. Ikú nigájnuu nijka, a'kuji nijkanú jndu náa Mesopotámia náa gí' xujjuun Nakór. ¹¹Nijkanu ikí ndóo najka rakí', ndóo-má nagájnuú guaxa' nuda iya'. A'kuji ni'ni dí masmbatiguun mbuyaa xúun' kaméyú náa gí' mbá púsiyu iya', náa rawuun' xujjuin. ¹²Ikú ni'tí: "Anu' Mekuíí, Diúu-má drígióo xabu nikiji Abraám, na'ka-káñáa' dí magidoo numuu dí ma'ni xúguji, ikaa jngóo makujmaa dí nandaa' xtayáa xabu nikiji Abraám. ¹³Dí xúguji rá, xtáa giji náa iduu iya', xú'kuji-má nagájnuú ruda iya' guaxiúún' xabu bu kúwijn náa xujjuin rígi. ¹⁴Ga'ni dí dxá'gú bu matuun: 'Na'ka-káñáa', trígú táan rayaa' mu dí magan' táan iyaa', ikú ikaa ma'tí: 'Agijn, xú'kuji-má majxnyu muwaa' xujkiáa' mangiin', ga'ni dí bu'kuji ñajuun' bu nitriyaa' ikáán dí ma'ni a'giyuu xtajmiáa' Isaák. Mu dí xú'kuji mbayoo dí

pú nandaa' xtayáá x̄ab̄u nìkìjì."

¹⁵Jndu xoó-má támbōō raltúun Anulú, ndóō ndi'yoo dí n̄a'k̄a Rebéká, grígu raya' náa xpajpoo. Ikaa ñajuun' guáxioo Betuél, bu a'diío Nakór jmaā Míká, bu dxájuu-má Abraám. ¹⁶Dxá'gú bu'kuì pú si'yáa, xú'kuì-má jndu dimbáa-má x̄ab̄u xoó tígu jmaā. Nìkajtaa náa iduu iya', ni'ni majníí' rayoo'. Nachōō-má ma'gāā ¹⁷ndóō dí xtajmá nìjkā mbá nachā gáxkamaa, ikú ni'túun:

--Nata-káñáa' dí marajxnu' táan sí'gíí' iyaa' maḡan', dí kajni' náa rayaa'.

¹⁸Ikú Rebéká nigoo':

--Agiin, x̄ab̄u nìkìjì.

Mbá nachā nirígú rayoo' náa xpajpoo, nigujtuun jmaā ñawúun', ikú nijxnúu maḡaan. ¹⁹Ndóō niémbōō xtajmá nì'gāān iya', ikú ni'tí Rebéka:

--Xú'kuì-má maríyá' iya' muwāān xujkiáa' mangiin, jndu gágì'múú.

²⁰A'kuì dí mbá nachā nìguxì'ñá-jngaa iya' náa rguwa', ikú xoó nìjkā ragáyúu gágú bujúu' iya', xú'kuì jndu nì'wāān mbá xúguíin' kaméyú. ²¹A'kuì dí xtajmá wíí niwanúu ndi'yoo dxá'gú, mu dí mbá'yoo má Anulú Mekuíí ni'ni dí maḡì'doo numuu dí nì'k̄a, o má n̄anguá.

²²Ndóō niémbuun nì'wāān iya' kaméyú, a'kuì dí xtajmá nijxnúu Rebéká mbá xábí ajuān' mujmu' dí mbá tiku síkló^k dí k̄iwun, xú'kuì-má nijxnúu ajma xábí dí magrua'ā náa apuu ñawúun' dí mbá guwā' síkló' dí k̄iwun. ²³Ikú ni'túun:

--Sáa-lá guáxioo ñajuuan' nu.

Aratún' táan mú dí maḡan' náa go'wóo anaā' dí muḡajúnxu munú'.

²⁴Ikú ikaa nigoo':

--Ikúun ñajun' guáxioo Betuél bu a'diío Nakór jmaā-má Míká. ²⁵--Xoó ni'tí--. Xú'kuì-má náa gu'wúxu ríḡá nájxni jmaā rajxā, mangaa-má ríḡá náa muḡajúnla.

²⁶A'kuì dí xtajmá nirájka-rígú edxuy, ni'ni mbāā Anulú Mekuíí. ²⁷Ikú ni'tí: "Aḡuma mbāā Anulú Mekuíí, bu Diúu-má drígoō x̄ab̄u nìkìjì Abraám, numuu dí tábumuu dí gajkuun nandoo ka'yoo x̄ab̄u nìkìjì, ikaa jngóo mbájmbuú nì'k̄a kañúú náa gu'wúún aḡuḡiin x̄ab̄u nìkìjì."

²⁸A'kuì dí dxá'gú mbá nachā nìjkāā náa go'wóo ruḡúu gát'túun dí ká'nii nirígá. ²⁹Xú'kuì-má Rebéká gí'daa mbáa dxájuu bu mbi'yuu Labán, ikú nigájnuu mbá nachā nìjkā gáyáa xtajmá náa iduu iya'. ³⁰Numuu dí bapa-má ndi'yoo xábí jmaā ajuān' dí tr̄ā náa ñawúun' dxágiúu, xú'kuì-má ni'dxuun dí ni'tí dxágiúu: "Xíḡi ka'nii ni'tún' x̄ab̄u bu'kuì". Ikaa jngóo Labán nìjkā gáyoo x̄ab̄u, náa wíjì gajmíí kaméyú náa iduu iya'.

³¹Ikú ni'túun:

--Ayì, ikáan bu ni'ni sajku-rámáa' Anulú Mekuíí. Ndíjka-lá dí nákí ḡìjì xiajun rá. Numuu dí nìjì míjìuun'-má gu'wá náa maḡxiajun, xú'kuì-má ríḡá-má náa maḡuanúu xujkiáa'.

³²Ikú xtajmá nì'k̄a gu'wáá, a'kuì dí Labán nìgruḡú e'dúun kaméyú, mangaa-má nijxnúu nájxni jmaā rajxā muḡu. Xú'kuì-má nijxná iya' dí mbi'juu'

^k24.22 Mbá tiku síkló gí'doo 6 grámó.

^l24.22 Mbá guwā' síkló gí'doo 110 grámó.

rajkúu xtajmá, jmaā-má dí mbi'juu'
rajkúún bu nī'ka gajmíi. ³³Xú'kuj-má
nijxnáá dí mīku, ikú ikaa ni'tí:

--Xákuí'su jndu ndóo gámbó' rāṭa dí
pú numuu e'ká.

Ikú ni'tí Labán:

--Aratá-má.

³⁴Ikú ni'tí:

--Ikúún ñajun' xtajmiúu Abraám.

³⁵Anulú Mekuíí pú ni'ni sajku-rámáa'
xābu nikij, ikaa jngóo xtáa míjián'
wéñúu'. Gí'diin mugū, xedj, xú'kuj-má
gí'doo ajuān' dí mi'xá jmaā dí mujmu',
xú'kuj-má gí'diin xtajmá xābeka, xtajmá
gu'ū, mangiin-má kaméyú jmaā búru.

³⁶Xó-má Sára bu a'giyu xābu nikij,
nigūmaa mbáa a'diío dí xíñaa'-má
ñajuun'. Ikaa nigūu mbá xúguí' dí gí'doo
anūu. ³⁷Xú'kuj-má ikaa xābu nikij ni'ni-
káñú' dí ma'kú'dá-mina'. Xígi ni'tún':
"Xátā'yáa' mbáa a'gu bu gu'xiúún-má
ejín-xíní' Kanaán náa jmbaa'-má xtáa
gij, dí mbayáa a'diío." ³⁸Xá'ni xú'kuj,
mīdxu'-má siekij náa go'wóo anu' náa
kúwīn anguin', mu dí ikí gátā'yáa' bu
ma'ni a'giyu a'diío." ³⁹Ikú ikúún nītuun':
"Dí gánj má dí síyóo a'gu ma'ká jmu'
rá." ⁴⁰Ikú ikaa nigoo': "Anulú Mekuíí, bu
nijka rajxtáa jmaā nīdxu', ikaa
gáku'maa ánkli drígoo bu mīdxu'
jmaā', mu dí ma'gí'doo numuu dí náa
mīdxu'. Ikaa jngóo mīdxā' cháa bu
ma'ni a'giyu a'diío', dí náa ejjuún
anguin' náa go'wóo anu'. ⁴¹Mbóó-má dí
mandoo ma'ni kríñaa' dí nitaxúda-mina'
náa ikúún, má dí séjxniaa' a'gu ndóo
nīdxu'nú-má náa gu'wúún anguin'. A'kuj

dí níkríñaa'-má dí nitaxúda-mina' xú'kuj
rá."

⁴²Ni'kánú-má náa iduu iya' xúguj,
ikú nīṭa: "Anu' Mekuíí, Diúu-má drígoo
xābu nikij Abraám, má dí ikáán natanj
dí ma'gí'doo numuu náa najká, ⁴³xúguj
dí xtáa náa iduu iya', ga'ni dí dxá'gú bu
ma'ka gáyá iya', ikú ma'tuun: 'Nāṭa-
káñaa' dí ma'rajxnu' táan sí'gíi' iyaa'
ma'gan' dí kajni' náa rayaa', ⁴⁴ikú ikaa
ma'tún': 'Agij, xú'kuj-má ma'riyá' iya'
muwāan xujkiáa' mangiin,' ga'ni dí a'gu
bu'kuj nítriyāa' ikáán, Anu' Mekuíí,
ma'ni a'giyu a'diío xābu nikij." ⁴⁵Jndu
xoó-má támbó' rāṭuun Anulú náa awúun
ajkiun', ndóo ndiyoo na'ka Rebéka
kayóo rayoo' grígu náa xpajpoo,
na'kajtaa gágú iya' náa iduu iya'. Ikú
nītuun: "Nāṭa-káñaa' dí ma'rajxnu' táan
sí'gíi' iyaa' ma'gan'." ⁴⁶A'kuj dí mbá
nachā nírgú rayoo', ikú ni'tí: "Agij,
xú'kuj-má ma'rajxnu' muwāan xujkiáa'
mangiin." Ikú-má nigan', xú'kuj-má
nī'wāan xujkú' mangiin. ⁴⁷A'kuj nírajxnu':
"Sáa-lá guáxioo ñajuaan' nu." Ikú ikaa
nigoo': "Ikúún ñajuun' guáxioo Betuél,
bu a'diío Nakór jmaā Mílká." Ikú nigídá'
xábí náa rakóo, xú'kuj-má nīgruá'a xábí
náa apuu ñawúun'. ⁴⁸Ikú nírajká-rígu
edxu' nīnj mbāa xú'kuj-má ndiyā-
majkuu Anulú Mekuíí, bu Diúu-má
drígoo xābu nikij Abraám, numuu dí
mbájmbuú nī'ka kañúú dí mbayāa gá'gá
guáxioo dxájuu xābu nikij, bu mbayāa
a'diío. ⁴⁹Dí xúguj rá, guṭa-má jmbala
má gajkuun dí nangawīn' ajkianla
kuyāa xābu nikij. Xú'kuj-má guṭun'
mangaa má nangua, a'kuj dí mbayoo-

má díi gí'maa manj, xú'kuj rá.

⁵⁰A'kuj dí Labán jmaa Betuél nigawíí':

--Náa Anulú Mekuíí nəkə rígi. Ikáan'xu xándoo dí mұtaan'xu má míjián' o má ramíjián'. ⁵¹Gij xtáa Rebéká, ayu' jmaa' mu dí ma'ni a'giyu a'diío xəbu nikij, dí xó-má nítí Anulú Mekuíí.

⁵²Ndóo xtajmiúu Abraám ni'dxuun ajngúún, ikú nismbatigoo mbayí' ni'ni mbaa Anulú Mekuíí. ⁵³Ikú xtajmá niguwíi xábí ajuan' mi'xá jmaa xábí ajuan' mujmu', jmaa-má xtíñúú gu'y, ikaa rú'kuj nijxnúu Rebéká. Xú'kuj-má nijxnúú dxájuu jmaa rüdúu Rebéká i'wá' dí misaan'. ⁵⁴A'kuj-má nikui'su gajmíi xəbu bu niguwá' jmaa nindxuy, ikú ikí-má ninu' mbru'un rú'kuj. Ndóo ndijuij mi'chə, ikú nítí:

--Guni'ñú'-má ma'gáa' náa xəbu nikij rá.

⁵⁵Ikú nigoo' dxájuu Rebéká jmaa rüdúu:

--Xoó maquanú dxá'gú gajmiúxu jmbá-guwa' mbili wáa, ndáwáa gá'ga.

⁵⁶Ikú xtajmá nítúún:

--Xúriko'-lá, numuu dí Anulú Mekuíí-má ni'ni dí ma'gí'doo numuu dí ni'ká. Guni'ñú' mu dí ma'gáa' náa xəbu nikij.

⁵⁷A'kuj ikiin nigoo':

--Mundxa'wáa-má dxá'gú ma'ka, mu dí murajxij.

⁵⁸Ikú a'kuj nindxə'waa ma'ka Rebéká, ikú nitáán:

--Lá midxu' jmaa' xəbu bigj rá.

Ikú ikaa nigoo':

--Ma'gá lo.

⁵⁹A'kuj dí ninināa' ma'ga Rebéká jmaa a'gu bu ni'ni makij, xú'kuj-má ninināa' ma'gaa xtajmiúu Abraám gajmíi-má xəbij. ⁶⁰Ikú ninj sajku-rámáa' Rebéká, nitáán ajngáa rígi:

--Ikáán, dxágiúxu, ganindxəa' rüdúún xəbu bu ma'ni mbiliin wéñúu'.

Xú'kuj-má ejín-xíniáa' gúta-ñajuíin' xujjúún xəbu snə'.

⁶¹A'kuj nityjxuy Rebéká gajmíi gua'xa' bu numbaíí, ikú nidruwíin kaméyú, a'kuj nigúún gajmiúú xəbu. Xú'kuj ka'nii ni'ni xtajmá dí nijka gáyaa Rebéká, a'kuj nijkaa.

⁶²Xó-má Isaák nəkəa-má dí nijka náa púsiyu iya' "Bu Nda'ya Nda'yo'", numuu dí ikaa, náa jmbaa'-má Negéb xtáa. ⁶³A'kuj mbá wakí' nijka Isaák gándxa'wá-mina' náa xanáa, ikí niyajxi ndi'yoo dí naguwá' kaméyú. ⁶⁴Xú'kuj-má niyajxi Rebéká mangaa, ikú ndi'yoo Isaák. A'kuj nıkajtaa náa suduy kaméyú. ⁶⁵Ikú nirajxuy xtajmá:

--Sáa-lá xəbij ñajuun' bu nəkə gásijnúlú náa xaná ñu'úún rá.

Ikú nigoo' xtajmá:

--Ikaa xəbu nikij drígó' ñajuun'.

A'kuj-má nirogoo inuu jmaa xtíin.

⁶⁶A'kuj dí xtajmá nítúun Isaák mbá xúguí' dí ni'ni. ⁶⁷Ikú dí Isaák nijka kayaa Rebéká náa gu'wá xtíin náa nijxtáa rüdúu. A'kuj ndiyáa dí ni'ni a'giyu, xú'kuj-má pú nindoo ka'yoo. Ikú Isaák ni'nij ajkiyun dí najmúu dí

nikáñúu rydúu.

25

Bu ñajúún' ejín-xíníí' Abraám jmaḡ Setúra

¹Abraám ndiyáa jmbaa ḡ'gu by mbilyuu Setúra. ²Ikaa ni'nii ejin bigi jmaḡ Abraám: Simrám, Joksán, Medán, Madián, Isbák, jmaḡ Súwá. ³Joksán nigumii ejin by ñajúún' Sébá jmaḡ Dedán. By Dedán ni'ni anuyú xúguíin' ejín-xíníí' Asúr, ejín-xíníí' Letús jmaḡ-má ejín-xíníí' Leúm. ⁴Xó-má by ejin Madián ñajúún' Éfá, Efér, Anók, Abídá jmaḡ Éldá. Mbá xúguíin' bigi ñajúún' ejín-xíníí'-má Setúra.

⁵A'kuj dí Isaák nigruigúy mbá xúguí' di gidoo Abraám. ⁶Xó-má ejíyún by i'wíin'-má gu'wíi xá, mámbáa ríga dí nixjnúu dí náki ka'níi xóo xtáa ndalya, xú'kuj-má niku'mii magúún sínguán' náa jmbaa' na'ka ka', mu dí na'xákúwíin gajmiúú Isaák.

Abraám nikáñúu jmaḡ nijui'dij

⁷Abraám nijxtáa mbá siéntú ijsu-maskíñú' guwá'-minísú (175) sigu'. ⁸A'kuj nijka xuy' Abraám, nikáñúu míjjuun' ndóo nikíi-má wéñúu', ikú niguiín anguiin. ⁹A'kuj dí Isaák jmaḡ Ismaél, by ejin-má Abraám, nidij náa iñúy' isí dí náa jmbaa' Makpélá, náa jmbayuu' Efrón a'diío Soár, by ejín-xíníí'-má Ét, dí gí' mijngii inuu Mámré, ¹⁰jmbaa'-má dí ni'sj Abraám náa ejín-xíníí' Ét. Ikí-má nijui'dij Abraám náa-má nijui'dij Sára by ḡ'giyy. ¹¹Ndáwáa ndóo niémbá nikáñúu Abraám, ikú Anulú ni'ni sajku-rámáa' Isaák. Xú'kuj-má nijxtáa

náa mijngii iduu iya' "By Nda'ya Nda'yo".

Bu ñajúún' ejín-xíníí' Ismaél

¹²Bigi ñajúún' ejín-xíníí' Ismaél by a'diío-má Abraám, by ni'nii jmaḡ Agár by na'ka Ejíptó, xtajmiúu-má Sára. ¹³Xígí mbi'ñúu ejin Ismaél, xó-má nijka ragumii: Ada gi'nii mbilyuu Nebaiót, ndáwáa na'ka-má Sedár, Adbeél, Mibsám, ¹⁴Mísmá, Dúmá, Mássá, ¹⁵Adár, Témá, Jetúr, Náfis jmaḡ Sedémá. ¹⁶By'kuj ñajúún' by mbá guwíin' ijma ejin Ismaél, xó-má mbilyuu xujjuún jmaḡ-má náa kúwíin. Mámbáa natá-ñajuun' mámbá kujtíin anguiin. ¹⁷Ismaél nijxtáa mbá siéntú jmba-maskíñú' guwá' ijuan (137) sigu'. A'kuj nijka xuy' nikáñúu, xú'kuj-má niguiín anguiin. ¹⁸A'kuj dí ejín-xíníí' Ismaél nikúwá náa jmbaa' Abílá ajndu náa Súr, dí náa mijngii inuu Ejíptó, náa kamboo Asíriá. A'kuj-má nikáñúu Ismaél náa inúu mbá xúguíin' anguiin.^m

Ká'nii nigymaa Jakób jmaḡ Esaú

¹⁹Bigi by ñajúún' ejín-xíníí' Isaák. Ikaa-má by a'diío-má Abraám ñajuun'. ²⁰Ikaa gí'doo ajma-skiñú' (40) siguu' ndóo ndiyáa Rebéká, by guáxioo Betuél a'dá-xíníí' Arám by xtáa náa Padán-arám, by dxágiúu-má Labán a'dá-xíníí'-má Arám. ²¹Isaák ni'tá-káñúu Anulú Mekuíi jmaḡ numuu ḡ'giyy, numuu dí nanguá eyoo gágumii ejin. Anulú

^m**25.18** Ikaa-má iyí' ebréo dí wayuu najxná ((jmba)) kuma dí xígí {{pú}} e'tí: "Ikiin ejín-xíníí' Ismaél niní sínguá-mijná náa inúu-má xúguíin' anguiún." xóo dí e'tí náa **16.12**.

Mekuíí nì'dxawuun dí nì'tí, ikú nì'ni eñdij Rebéká. ²²A'kuj dí nağì'dyūn ejiin kajchúún náa awúun, ikú nì'tí: “Mú dí xú'kuj rígá, díí-lá numuu gájxtáá xú'kuj rá.” A'kuj nijka gárajxuy Anulú Mekuíí.

²³Ikú nigoo' Anulú Mekuíí:

“Ajma xujuin mba'wū rígá náa awáan'.

Dí ajma xujuin rú'kuj, ma'ni wájíí' náki-má náa awáan'.

Mbá xujuin mağì'doo itáan mbaa siekij ke xóo dí imba xujuin.

Xú'kuj-má bu gi'nii ma'ni ñajun' drígóo bu gi'taá.”

²⁴Dí ndóo nijkanú mbi'li dí mağumii ejiin, a'kuj nikujmaa dí kuété' ejiin kajchúún awúun. ²⁵Bu nigumaa gi'nii, xání' maan' edxuy, xú'kuj-má mbá xabij gí'doo tásiyūn, jndu xóo xtóo xujkú' ka'nii. Ikaa nijxna-mbi'íí Esaú. ²⁶Ndáwáá nigumaa gi'tioo, kujtuun níjxtuun rajkúu Esaú jmaā ñawúun', ikú ikaa ni'ni mbi'yuu Jakób. Isaák gí'doo ajsú-skíñú' (60) siguu' dí ndóo nigì'diin ejiin a'giyū.

Esaú nigujua dí ka'yoo maguy dí xaby gi'nii ñajuun'

²⁷A'kuj-má nijka ranii ejiin. Dí Esaú ninindxuy mbáa xaby bu ñamañuu míjián' najxnúú xujkú', ñaniguy' ma'ga xanáá. Xó-má Jakób ninindxuy mbáa xaby babaa', ñaniguy' dí majxtáa gu'wáá. ²⁸Xó-má dí Isaák nandoo ka'yoo Esaú, numuu dí ña'kuyūn xujkú' bu najxnúú. Dí Rebéká rá, nandoo ka'yoo Jakób.

²⁹Mbá mbi'li ndóo Jakób na'ni-míjiúun' ganisu, Esaú pú né'ngoō e'kaā

náa xanáá. ³⁰Ikú Esaú nì'túun Jakób:

--Naṭa-káñáa' dí maṛajxnu' dí nitanj míjiáan' dí maan' rú'kuj mi'ku táan, numuu pú né'ngo' ñaxkidxu'. Ikaa jngóo ni'ni mbi'yuu Edóm.ⁿ

³¹Ikú Jakób nigoo':

--Gi'nii kayuu' gátagojo' dí ka'yaa' miḍaa dí xaby gi'nii ñajuuan'.

³²Ikú Esaú nì'tí:

--Lá sétayáá dí jndu nandoo-má gákáñú' xkidxu' rá. Díí-lá gí'doo numuu dí xaby gi'nii ñajun' rá.

³³A'kuj Jakób nì'tí:

--Ataxúda-mina'-má xúguj, náa inu'.

Ikú ikaa Esaú nikuda-mina'. Xú'kuj ka'nii nigujuaā náa Jakób dí ka'yoo maguy ikaa, dí xaby gi'nii ñajuun'. ³⁴A'kuj dí Jakób nijxnúu Esaú guma jmaā yaja lentéjá dí ni'ni míjiúun'. Ikú nijku'isu, a'kuj-má nítujxuy nijka. Xú'kuj ka'nii dí nánguá ndi'ya-majku-mina' Esaú dí xaby gi'nii ñajuun'.

26

Isaák nijka náa Jerár

¹Ndáwáá nirígá ewi' náa numbaa' rú'kuj, mbá-má ewi' dí nirígá gi'nii, dí náki mbi'li dí nijxtáa Abraám. Ikú nijka Isaák náa xtáa Abimelék bu xaby ñajun' dríguún xaby filistéó, náa xujuin Jerár. ²Íki nikujmaa Anulú Mekuíí náa inuu, ikú nì'túun: “Xáyajtaa náa Ejíptó, arajxtaa náa jmbaa' dí maṭaan' ikúún.

ⁿ**25.30** Náa ajngáa ebréó, ajngáa dí na'tí “maan” nawán xóo ajngáa Edóm. Atayáa' náa 25:25.

³Arajxtaa-má xóó e'choq' náa jmbaa' rígi. Ikúún majxtáá jmaā nindxāá', xú'kuji-má manj saiku-rámáá'. Numuu dí ikáán gajmiáa' ejín-xíniáa' majxnāa' mbá xúguí' jmbaa' rígi, mu dí xú'kuji mambanúu awan dí niku'dá-mina' jmu' anaā' Abraám. ⁴Manj dí ma'ni mbiliin ejín-xíniáa' jndu xóo mbiliin a'guāan bu kajchúún mekuíí, xú'kuji-má majxnyu ejín-xíniáa' mbá xúguí' jmbaa' rígi. Xú'kuji-má mbá xúguí' xujuin dí ríga inuu numbaa', magyuma saiku-rámúu' jmaā numúú ejín-xíniáa'. ⁵Numuu dí Abraám ni'dxuun dí nityuun, xú'kuji-má ni'ni mbánúu dí nita-ñájuun', xú'kuji-má ni'ni mbánúu xtángoo drígó', xú'kuji-má dí nisngóo."

⁶A'kuji dí Isaák nijxtāa náa Jerár. ⁷Xú'kuji-má xabu bu kúwijiin náa jmbaa' rú'kuji niraixij jmaā numuu a'giyu. Iku ikaa nigoo': "Dxágiú' ñajuun'," numuu dí nimíñúu gátí dí a'giyu ñajuun'. Mu dí nakumyu dí xabu náa jmbaa' rú'kuji maxiyáa jmaā numuu Rebéká, numuu dí pú si'yáa wáa kijaixyu ka'ni. ⁸Dí ndóo ni'ni-má mbayyu' mbi'i dí xtāa Isaák ikí, a'kuji dí Abimelék, bu naltá-ñájúún' xabu filistéo, ningutiyā' náa iñúu' gu'wá, ndi'yoo dí Isaák naxkajmaa baba' Rebéká. ⁹A'kuji dí Abimelék nindxa'óo Isaák, ikú ni'túun:

--Áán, gajkuun-má dí a'giāa' ñajuun' ka'ni xú'. Ndéjun' niratá dí dxágiáa' ñajuun' xá.

Ikú Isaák nigoo':

--Numuu dí ikúún niku'my' dí makañú' gá'ni jmaā numuu ikaa.

¹⁰Ikú Abimelék ni'tí:

--Díí numuu dí xígi nitañuxu rú'. Dí itáán kayuu' migu jmaā a'giāa' mbáa xabu xujuin gi, xú'kuji-má ikáán nidxā' cháa' a'ká náa ikáan'xu gá'ni.

¹¹A'kuji dí Abimelék ni'túún mbá xúguíin' xabu xujuin:

—Má mbáa bu maguguaa xabu bigi o a'giyu, gajkuun dí manj makañúu xabu bu'kuji.

¹²A'kuji Isaák ni'du náa dí jmbaa' rú'kuji, xú'kuji-má dí sigu' rú'kuji nigyu mbá siéntú (100) dí mámbá dí ni'du, numuu dí Anulú Mekuíí na'ni saiku-rámáa'. ¹³A'kuji dí ikaa nijka ragi'doo wéñúu', xú'kuji-má nijxtāa míjiúun', jndu nigidi'doo wéñúu' numuu. ¹⁴Nigidiin mbiliin mugu, xedi, xú'kuji-má xtajmá, ikaa jngóo dí xabu filistéo nixigyuun kuyáa. ¹⁵Xú'kuji-má mbá xúguí' púsiyu iya' dí nindii xtajmiúu Abraám bu anyu Isaák dí náki nijxtāa, niruguaā xabu filistéo, ninj majtíi' kuba'. ¹⁶A'kuji dí Abimelék ni'túun Isaák:

--Tanj kaní-mina' náa ikáan'xu, numuu dí pú itáan mbaā sieki xta'dáa ke xóo dí ikáan'xu.

¹⁷Ikú Isaák niriyá-mina' ikí, nigí' go'wóo náa jmbaa' xkuā Jerár, ikí-má nijxtāa. ¹⁸A'kuji dí Isaák nigí'wíi mbujúu' xúguí' púsiyu iya' dí nijui'ndii náki dí nijxtāa anyu, dí niruguaā xabu filistéo dí ndóo niémbá nikáñúu Abraám. Ikaa-má nijxná mbi'yuu mámbá púsú dí xó-má mbi'yuu nijxná anyu. ¹⁹Ndóo dí xtajmiúu Isaák nindii náa xkuā rú'kuji, ikí nixkamaa mbá iduu náa nakrááan iya'.

²⁰A'kuj dí bu nduñúú xujkú' náa Jerár nigi'duyun gajmiúú bu nduñúú xujkiúu Isaák. Ikiin niti: "Ikáan' drígúxy ñajuun' iya". Ikaa jngóo Isaák nijxná mbi'yuu iduu iya' rú'kuj "Jngáa", mu dí jmaā numuu ikaa nigi'duyun. ²¹Xú'kuj-má nindii j̄mboō' púsú, nigi'duyun-má jmaā numuu mangaa. Ikaa jngóo nijxná mbi'yuu "Sna". ²²A'kuj dí Isaák niríyá-mina' ikí, ni'ndii j̄mboō' púsú, a'kuj dí nánguá nigi'duyun jmaā numuu ikaa. A'kuj dí púsú rú'kuj nijxnúu mbi'yuu "Jmbaa' majan'", ikú ni'tí: "Ajndu xúguj dí Anulú Mekuíf ni'ni dí maḵuwaa náa majan', ikaa jngóo maḵajnúu míjián' dí mu'ni náa jmbaa' rígi."

²³Ikí-má nigájnaā nisimaā náa Beerséba. ²⁴Ikaa-má mbu'un rú'kuj, nikujmaa Anulú Mekuíf náa inuu, ikú ni'túun:

*"Ikúún ñajun' Diúy drígoō anaā'
Abraám.*

*Xámíñáa', numuu dí ikúún xtáá jmaā
nindxaā',*

*xú'kuj-má manj sajku-rámáá',
manj dí ma'ni mbi'iin ejín-xíniáa',
numuu dí pú nando' kayoō xtajmiú'
Abraám."*

²⁵Ikí-má nijngujxi isí náa niríyá' mbi'yuu Anulú Mekuíf dí ni'túun. Ikí-má nigí' go'wóo, xú'kuj-má xtajmiúu nindii mbá púsiyu iya'.

Isaák ni'ni mbá awan jmaā Abimelék

²⁶A'kuj dí Abimelék bu xtáa náa Jerár, ni'ka gá'yoo Isaák, xú'kuj-má Ausát bu nambáxyu jmaā, xú'kuj-má Fikól, xaby edj bu na'tí-ñájúún' xaby

kuda ajuān'. ²⁷Ikú ni'túún Isaák:

--Ndíjka-lá guwa' góyo' ikúún, dí ikáan'-má síyála góyo', xú'kuj-má niḵkriñuy' náa xtáá jmaā nindxala.

²⁸Ikú ikiin nigoo':

--Nduyaaxu dí Anulú Mekuíf xtáa jmaā nindxaā'. Niṭa-míjná-máxy dí xúguj máxy'dá-míjná mbá awan, náa ikáán jmaā ikáan'xy. ²⁹Xátañuxu dí ramíjián', xó-má ikáan'xy túñaa'xy dimbá dí ramíjián', ndoó-má dí míjián' niñaa'xy, xú'kuj-má gagi niṭa-ngawáa'xy. Nduyaā-máxy dí Anulú Mekuíf na'ni sajku-rámáá'.

³⁰A'kuj Isaák ni'ni gajmíi mbá ndxaā, náa nipi'su xú'kuj-má ni'waañ. ³¹Pú mi'cha niguájxyún dí jmba mbi'i, xú'kuj-má niḵyda-mijna mbá awan. A'kuj dí Isaák ni'tá-ngawúún, a'kuj dí ikiin gagi niguún.

³²Ikaa-má mbi'i rú'kuj niguá'nuú xtajmiúu Isaák, nitáán jmaā numuu púsú dí nindii:

--Niḵkamaaxu iya' rá.

³³Ikú iya' rú'kuj nijxnúu mbi'yuu Séba. Ikaa jngóo dí xujuin rú'kuj ni'ni mbi'yuu Beerséba jndu-má xúguj.

³⁴Ndoō dí Esaú gí'doo ajma-skiñú' siguu', ikú ndiyáa Judít dí ma'ni a'giyu, bu guáxioo-má Bérí bu xaby Ét. Xú'kuj-má ndiyáa Basemát, guáxioo Elón bu xaby-má Ét. ³⁵Ikiin ninj dí ma'ni siin' ajkiyūn Isaák jmaā Rebéka.

27

Isaák e'ni sajku-rámáa' Jakób

¹Ndóo ni'ni x'i'ñáa' ñajuun' Isaák, xú'kuj-má nánguá e'kuj rigoo, a'kuj nindxa'óo Esaú bu a'dá-gi'nii, ikú ni'túun:

--A'diól, Esaú.

Ikú Esaú nigoo':

--Giij-má xtáa.

²Ikú Isaák ni'tí:

--Natayáa-má dí ni'ni-má x'i'ñáa' wéñúu' ñajun', séyoo náa mbi'iji gákáñú'. ³Ayá xkamidáa' jmaā xkudú drígaa', ayu' náa xanáa gátalyáa' mbáa xujkú', mu dí mīdxaa' cháa. ⁴Xú'kuj-má maṭaṇi mījiáan' xóo-má naṇiguu' ikúún, mu dí mīdxā' cháa' mī'ku. A'kuj dí ikúún maṇi sajku-rámáa' dí náki xoo sákáñú'.

⁵Rebéká na'dxuun dí ká'ni Isaák na'túun Esaú. Ikú nijka Esaú xanáa gáyaa' xujkú' bu ni'dxuun dí ma'kka kayáa. ⁶A'kuj dí Rebéká ni'túun Jakób:

--Xígij nīdxuun ewán e'túun anaā' ikaa dxájuaa' Esaú: ⁷"Ayu' gátalyáa' mbá xujkú-xána mu dí maṭaṇi mījiáan' mī'kuu. A'kuj dí ikúún maṇi sajku-rámáa' náa inuu Anulú Mekuíí dí náki xoo sákáñú'." ⁸Dí xúguj rá, a'diól, tanimbaa' dí maṭaṇi, dí maṭaṇi-ñajuaan' maṭaṇi. ⁹Ayu' xúguj náa kajtiin xujkú', ayi xtiin ajmij ejín-sújtuun' bu itáan mījín', mu dí maṇi mījiúun' dí mīky anaā', xóo-má naṇiguu' ikaa. ¹⁰A'kuj ikáan mīdxu' cháa' mīky anaā', mu dí ma'ni sajku-rámáa' dí náki xoo

sákáñúu.

¹¹Ikú Jakób ni'túun rūdúu:

--Natayáa-má dí dxáju' Esaú mbáa xaḅu gí'doo wéñúu' tásiuun ñajuun', dí ikúún rá, ndaa tásiún'. ¹²Ma'ni-má dí maxkajmúu anu' rá, ikú mbalyoo dí naṇi ndúwaa'. A'kuj dí ma'tá-srígúún, ra'ká-lá dí ma'ni sajku-rámúu'.

¹³Ikú rūdúu nigoo':

--A'diól, ska jndu ikúún mbayá-mínuyú' dí ma'tá-srígúín ikáan. Ndoo-má tanj ka dí naṭaṇi, dí mīdxā' xtiin ejín-sújtuun' bu'kuj.

¹⁴Ikú ikaa nijka gágujin, ni'kaa kaguin náa inuu rūdúu. A'kuj dí rūdúu ni'ni mījiúun' xóo-má naṇiguu' mīky anuy. ¹⁵A'kuj dí Rebéká nīguywí x'tíñúu Esaú bu a'dá-gi'nii dí pú itáan mījián', dí gí'doo-má náa go'wóo, ikaa nijxnúu matúwuyun' Jakób bu gi'taa. ¹⁶Xú'kuj-má nirogoo jmaā xtúún ejín-sújtuun' náa ñawúun' jmaā sapuu Jakób, náa ndaa tásiuun. ¹⁷Ikú nixnáxuyú Jakób ganisu jmaā páan dí ni'ni mījiúun'.

¹⁸A'kuj dí ikaa nijka kayóo náa inuu anuy, ikú ni'tí:

--Anu'.

Ikú Isaák nigoo':

--Aya rá. Sáa-lá a'diól ñajuaan' ikáan rá.

¹⁹Ikú Jakób ni'túun anuy:

--Ikúún ñajun' Esaú bu a'dá-gi'nii. Niñi-má xóo dí niratún' maṇi. Rajxuyun' táan, ma'ra'ún mī'su dí nijká gáyá' xanáa, mu dí maṭaṇi sajku-rámúu'.

²⁰A'kuj dí Isaák ni'túun a'diío:

--Ká'ni-lá nitanj dí mbá nacha nitaxkamaa xá.

Ikú Jakób nigoo':

--Numuu dí Anulú Mekuíf, bu Diúu drígaa', ni'ni dí mbá nacha maḁkamaa.

²¹A'kuj dí Isaák ni'túun Jakób:

--Aya tá'ngúun mijngii mu dí maḁkajmáa mbayoo má dí a'dió' Esaú ñajuaan' o má nanguá bu'.

²²Ikú Jakób niku'ma-mina' mijngii náa inuu anuu, a'kuj nixkajmaa, ikú ni'tí:

--A'wóo Jakób ñajuun' dí a'wóo, dí ñawúun', ñawúun' Esaú ñajuun'.

²³Nanguá ndi'yoo sáa ñajuun', numuu dí ñawúun' gí'doo tásiyuu xóo-má ka'ni ñawúun' Esaú, ikaa jngóo nigí' ma'ni sajku-rámáa'. ²⁴Muú xoó niraḁxyu:

--Gajkuun dí ikáán ñajuaan' a'dió' Esaú ma'.

Ikú Jakób nigoo':

--Aan, ikúún.

²⁵A'kuj-má Isaák ni'tí:

--Aya cháa' mijngii, mu dí mi'ku dí nidxu' gátayá' náa xanáa, mu dí manj sajku-rámáa'.

Ikú Jakób nijka kayóo mijngii, a'kuj ni'ku Isaák. Xú'kuj-má nijka kayóo iyoo' úbá dí ni'kuu ni'gaa anuu. ²⁶Ikú anuu ni'tí:

--Aya tá'ngúun mijngii, mu dí mi'su rawun'.

²⁷Ikú Jakób niku'ma-mina' mijngii, ni'ku rawuun' anuu. Ikú Isaák ninijun ndi'yoo ká'ni ndatawun xtíñúu, ikú ni'ni sajku-rámáa' jmaa ajngáa rígi:

"Tiá-lá ndatawiin a'dió',

jndu xóo ndatawun xanáa, náa Anulú Mekuíf ni'ni sajku-rámúu' ka'ni.

²⁸*Anulú gáxnáa' ru'wa dí na'ka mekuíf,*

xú'kuj-má mbá xúguí' dí najmaa náa inuu kuba',

xú'kuj-má gáxnáa' mbaa ejxúu iñuu rajxa jmaa iyoo' úbá.

²⁹*Ganindxuún xtajmiáa' xaby mba'a xujuin,*

xú'kuj-má mbá xúguín' xaby xujuin mba'wu, gasmbatiguun inaa'.

Xú'kuj-má ikáán gárata-ñájúun' angiaan',

mangaa-má náa inaa' ikáán

gasmbatiguun ejjin rydáa'.

Gí'tá-sríguín bu nuti wéñáa',

xú'kuj-má gaguma sajku-rámí' bu nuti míján' jmaa numaa'.

³⁰Ndóo niémboo Isaák ni'ni sajku-rámáa' Jakób, xú'kuj-má ra'kuún gájnaa Jakób náa anuu, a'kuj ni'kanúu Esaú dí nijka gáya' xujkú' náa xanáa. ³¹Xú'kuj-má ni'ni míjúun' mangaa dí mi'ku anuu, ikú nijka kayóo náa inuu anuu, a'kuj ni'túun:

--Araḁxyu' rá, anu', mu mi'su dí nijka gáyá' xanáa, mu dí maḁanij sajku-rámúu'.

³²Ikú Isaák ni'tí:

--Sáa-lá ñajuaan' ikáán rá.

Ikú Esaú nigoo':

--Ikúún ñajun' Esaú, bu a'diáa' gí'nii.

³³A'kuj dí Isaák pú niguá'aan

wéñúu', ikú ni'tí:

--Sáa-lá ñajuun' bu ni'ka gi' xú'ku'í rá, dí ni'ka kayóo nijxnú' niku mbá xúguí' dí nijka gáyá' xanáá, náki xóó sédxaa' ikáán. Xú'ku'í-má ni'ni sa'jku-rámáa', ikaa jngóo gaguma sa'jku-rámáa'-má xá.

³⁴Ndóo ni'dxuun Esaú dí ni'tí anuy, ikú pú gáki' nindxa'wá-ská, xú'ku'í-má pú ni'ni siin' ajkiyün mangaa. Ikú ni'túun anuy:

--Atani sa'jku-rámúú' táan mangúún, anuy'.

³⁵Ikú Isaák ni'tí:

--Ni'ka dxájuaa' ni'ni nduwúún', ikaa nigruigú dí ka'yoo maguma sa'jku-rámáa' ikáán.

³⁶Ikú Esaú nigoo':

--Áán, ikaa jngóo nijxna-mbi'íí Jakób ka'ni xú'.^o Ajma nutu-má dí na'ni nduwúún'. Nigruigú dí ka'yo' dí xabu gi'nii ñajun', xú'ku'í-má xúgu'í, nigruigú bujúu' dí ka'yo' maguma sa'jku-rámúú'. -Xú'ku'í-má xóó ni'tí--. Lá nánguá ríga xóó dí ma'ṭani sa'jku-rámúú' mangúún rá'.

³⁷A'ku'í dí Isaák nigawuu' Esaú:

--Nángi' ni'gí'í! Jakób dí ma'tá-ñájuaan', xú'ku'í-má ni'ni dí xúgu'ín' angui'in ma'nindxuún xtajmá náa ikaa, xú'ku'í-má ni'ta dí magi'doo ejxúu iñuu rajxa jmaa iyoo' úbá. Díí-lá gándoo ma'ni jmaa nindxaa' ikáán xúgu'í rá, a'dió'.

^o27.36 Dí mbilyuu Jakób, náa ajngáa ebréó najxná kuma 'na'ni nduwa'.

³⁸Ikú Esaú nigawuu' anuy:

--Lá mbáwí' bu ma'ndoo ma'ṭani sa'jku-rámáa' rá', anuy'. Atani sa'jku-rámúú' táan mangúún, anuy'.

Ikú xígú ni'kijxi' ni'mbi'ya' Esaú.
³⁹A'ku'í dí Isaák ni'túun:

"Dí xúgu'í rá, ikáán ma'rajxtaa sínguán' náa kuba' dí najmaa míján',

xú'ku'í-má ru'wa dí ma'ka'jtaa mekuíí.

⁴⁰*Jmaa chídiáa' ma'tambáyí-mina', xú'ku'í-má ma'nindxaa' xtajmá náa inuu dxájuaa'.*

Dí ndóo mbi'ya' sieki',

ikú ma'triguyú yúku' náa rexa'á' dí natiajun' náa ikaa".

Jakób nagáyúu náa inuu Esaú

⁴¹Esaú nánguá nindoo gáyoo

Jakób, jmaa numuu dí ikaa ni'ni sa'jku-rámáa' anuy. Ikú Esaú ni'tí-mina':

"Na'kanú-má mbi'li dí ma'kañúu anuy'.

Ndóo gánó'ngoo síngíná ru'ku'í, a'ku'í dí ma'xíyaa gi'tio' Jakób." ⁴²Ndóo nijui'táán

Rebéká dí ni'tí Esaú, a'dióo bu gi'nii, ikú ikaa nikunguan' ajngáa dí ma'ka' Jakób, a'dióo bu gi'taa', a'ku'í ni'túun:

--Lá natayáa' rá, dxájuaa' Esaú namíná' dí ma'xíñaa, mu dí ma'nii ajkiyün, mí'. ⁴³Dí xúgu'í rá, a'dió', tanimbaa' dí ma'ṭaan'. Tujxaa' mi'dxu' náa go'wóo dxáju' Labán, náa xujuin Arán. ⁴⁴Xú'ku'í-má ma'rajxtaa jmaa' ikaa nguátá mbi'li wáa, jndu ndóo gá'xaa' edxyu dxájuaa' dí naki'náa. ⁴⁵Jndu ndóo gá'nii ajkiyün dxájuaa' ka'yaa', xú'ku'í-má jndu ma'bumuu dí ni'tani, ikú a'ku'í dí ma'ndxa'waa' mi'dxaa' gi'. Díí-lá

numuu dí mbóó mbi'li gándátigáan' nájmáa' rá.

⁴⁶A'kuj dí Rebéká ni'túun Isaák:

--Né'ngoo ajkiun' e'ni jmaa numúu gua'xiúun' xabu Ét. Má dí Jakób gáyáa mbáa gua'xiúun' xabu Ét, xó-má bu kúwijn náa jmbaa' rígi, díí-lá numuu xoo gájxtáa xú'kuj rá.

28

¹A'kuj dí Isaák nindxa'wóo Jakób, ikú ni'ni sajku-rámáa', xú'kuj-má ni'túun:

--Xáyaa-lá dimbáa gua'xiúun' xabu náa jmbaa' Kanaán gi. ²Ayu' náa Padán-arám náa go'wóo Betuél, bu anuy rudaá', ayáa mbáa a'gyu ikí bu gua'xee' Labán, dxájuu-má rudaá'. ³Xú'kuj-má Anulú bu Gí'doo Xúguí' Sieki' gá'ni sajku-rámáa', dí mawit'íin ma'ni mbi'lin ejín-xíniáa' jndu ma'ganú ma'ni mba'a xujuin ñajúun'. ⁴Xú'kuj-má ikaa gá'ni sajku-rámáa' jmiáa'-má ejín-xíniáa' mangiin, jmaa dí nikánáa Abraám, mu dí mbiyaa jmbaa' dí náa xtaa e'choo' xúguj, dí Anulú-má nijxnúu Abraám.

⁵Xú'kuj ka'ni dí Isaák niku'maa Jakób ma'ga náa Padán-arám, náa xtaa Labán a'diío Betuél xabu Arám, bu dxájuu-má Rebéká, rudaú-má Jakób jmaa Esaú.

⁶Xú'kuj-má ndiyoo Esaú dí ká'ni Isaák ni'ni sajku-rámáa' Jakób, mangaa-má dí niku'maa nijka náa Padán-arám, mu dí manigúun' ikí. Xú'kuj-má ndiyoo ká'ni jui'tá-ñajúín': "Xáyaa-lá jndu dimbáa a'gyu bu gua'xiúun' xabu

Kanaán." ⁷Xú'kuj-má ndiyoo dí Jakób ni'nimbooo dí ni'túun anuy jmaa rudaú, ikú nijka náa Padán-arám. ⁸Mangaa-má ndiyoo Esaú dí síyoo anuy gá'ñúu gua'xiúun' xabu Kanaán. ⁹A'kuj nijka Esaú náa xtaa Ismaél, ikú ndiyáa imbaa a'gyu bu mbi'yuu Maalát, guaxioo Ismaél bu a'diío Abraám, dxágiúu Nebaiót. Mbiin-má bu gí'diin ajmij náa go'wóo.

Anulú nasngájma-mina' inuu Jakób náa Bet-él

¹⁰Nigájnuu-má Jakób náa Beerséba, nijka náa Arán. ¹¹Nijkanú mbá náa mawiji migu, numuu dí nirámáa'-má ka'. Nigujtuun mbá isí dí ríga-má ikí, nigí' náa magí' edxyu, ikí-má nibóo' migu. ¹²Ikí nigundaa ndiyoo dí wiji mbá ixí adoo jndu mbayí', nakrá'áan inuu jndu mekuíí. Dí nasimúu dí naguájtáan eni ánkli drígoo Anulú ikí e'yoo.

¹³Xú'kuj-má ikí wiji Anulú Mekuíí náa inuu ixí adoo rú'kuj ndiyoo. Ikú ni'túun: "Ikúun ñajun' Anaa' Mekuíí, bu Diúu drígoo Abraám jmaa Diúu drígoo Isaák. Jmbaa' dí náa xtabáa' rú'kuj, maxjnaa' ikáan xú'kuj-má ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁴Bu ejín-xíniáa' ma'ni mbi'lin jndu xoo yo'ndoo' kuba', xú'kuj-má majuidí-rí'lin mbá xúguí' numbaa'. Xú'kuj-má mbá xúguíin' xabu numbaa' maguma sajku-rámíi' jmaa numaa' ikáan jmaa-má ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁵Dí xúguj rá, ikúun xtaa jmaa nindxaa', xú'kuj-má mañawaan' jndu náa-má gidxú', xú'kuj-má ma'káa' kañaa' bujúu' náa jmbaa' rígi. Numuu dí xáni'ñáa' jndu ndoo gáni mbánúu dí nataan'."

¹⁶Ndoo ndijuij Jakób dí nigundaa,

ikú nì'tí: “Pú gajkuun dí xtáa Anulú Mekuíí náa jmbaa' rígi, nanguá eyoo ikúún bu'.” ¹⁷A'kuí pú nimíñúu, xú'kuí-má nì'tí: “Rá'káa táan ngamíi jmbaa' rígi. Ndaa imba dí ñajuun', go'wóo Anulú ñajuun', xú'kuí-má xkrogoo meku ñajuun'.”

¹⁸Pú mì'chà ndijuíi Jakób dí imba-néjsuú, xú'kuí-má nigujtuun isí dí nigí' náa edxuú, nisiji xóo mbá séñá, xú'kuí-má nixídí-rámúu' sítí inuu isí rú'kuí. ¹⁹Dí náa jmbaa' rú'kuí nijxnúu mbi'yuu Bet-él, ska-má Lús mbi'yuu xujuin rú'kuí náki gini. ²⁰A'kuí dí Jakób nikudamina', ikú nì'tí: “Má dí Anulú gá'ga jmaa nindxu', xú'kuí-má mañawun' náa kambaa dí náa najká, xú'kuí-má majxnú' dí mì'ku, jmaa xtíñú' mangaa, ²¹xú'kuí-má má dí símáá gátanguún náa go'wóo anu', a'kuí dí Anulú Mekuíí gá'ni Diúu drígó' xú'kuí rá. ²²Isí dí nì'gí' rígi dí ma'ni xóo mbá séñá, ikaa gá'ni go'wóo Anulú ñajuun'. Xú'kuí-má mbá xúguí' dí majxnú', marígú mbá dí mámbá guwá' dí ka'yoo majxnaá ikaa.”

29

Jakób nijkanú náa go'wóo Labán

¹A'kuí dí Jakób nigujtuun-má kamboo nijka náa numbaa' náa na'ka ka'. ²Xú'kuí-má niyaxi, ndi'yoo mbá púsiyu iya' náa jmbaa' rú'kuí. Ikí gíwíin' kubúun' mbá ajsú kujtíin mugu, numuu dí iya' rú'kuí na'waaan xujkú'. Xú'kuí-má grígu mbá isí mbaa náa rawuun' púsú. ³Xú'kuí-má nugimbíin mbá xúguí' kujtíin xujkú' ikí, a'kuí dí bu nduñúu xujkú' nuymbixi isí rú'kuí, nujxnúu iya' na'waaan

mugu. Ndáwáa nugrigúy bujúu' isí náa rawuun' púsú. ⁴A'kuí dí Jakób nirajxuun:

--Anguin', náa-lá guwa' ikáan' nu.

Ikú ikiin nigoo':

--Ká náa Arán gúwá'xu.

⁵A'kuí nì'túun mbujúu':

--Lá nunu'wíin' Labán bu a'diáo

Nakór rá.

Ikú ikiin nigoo':

--Nunu'wíin'xu.

⁶Ikú ikaa xoó nì'túun:

--Lá míján' xtáa xá.

Ikú ikiin nigoo':

--Míján'-má xtáa. Tiáa ñú'úun e'ka

Rakél bu guáxioo gajmíi mugu xú'.

⁷Ikú Jakób nì'tí:

--Ka'nií-lá mi'chaa' xúguí, xoó

séjxtáa dí magugua-rí'íin mugu.

Gujxnuu iya' muwaaan, ndáwáa gá'guaa' xoó gúñyu.

⁸Ikú ikiin nigoo':

--Xándoo mujxnuu muwaaan e'choo'.

Jndu magimbíin mbá xúguí' kujtíin

mugu, a'kuí dí makajtaa isí náa rawuun' púsú, mu dí mujxnuu iya' muwaaan.

⁹Wíji xú'kuí na'tá-mina' gajmíi ikiin, ndóo nì'kanú Rakél gajmíi mugiyu anuu, numuu dí ikaa ñajuun' bu nda'ñúu mugu. ¹⁰Dí ndóo Jakób ndi'yoo Rakél, bu guáxioo Labán bu dxájuu-má rudúu, xú'kuí-má ndi'ñúu xujkiúu Labán, a'kuí dí Jakób nijka gá'rigú isí náa rawuun' púsú, nijxnúu muwaaan iya' mugiyu Labán. ¹¹A'kuí dí Jakób nigí'maa rawuun' náa inuu Rakél dí nirajxií, ikú

nijkijxi nimbija'. ¹²Ikú Jakób niltúun Rakél dí ikaa ñajuun' a'dá-gi'tioo anuy, xú'kuj-má dí ikaa ñajuun' a'diío Rebéká. A'kuj dí Rakél mbá nacha nijkaa gáltúun anuy ajngáa rú'kuj.

¹³Ndóo ni'dxuun Labán dí ni'tí Jakób bu a'diío dxágiúu, ikú mbá nacha nijka gásijnuu, ikú ndiyá-rá'aa, xú'kuj-má nigí'maa rawuun' náa inuu dí nirajxi, ikú ni'ka kayáa náa go'wóo. A'kuj dí Jakób niltúun Labán mbá xúguí' dí niríga. ¹⁴Ikú dí Labán ni'tí: "Pú gajkuun dí isy' jmaā xuyu' ñajuaan'." A'kuj dí Jakób, mbá-gun' nijxtáa náa go'wóo Labán.

Jakób ñañajun' náa Labán jmaā numuu Rakél jmaā Léá

¹⁵A'kuj dí Labán niltúun Jakób:

--Ska-má dí a'dá-gi'tio' ñajuaan', xátrogo' xú'kujín'. Ratún' nguátá eyaa' maṭadaa'.

¹⁶Labán gí'diin ajmij guaxa'. Bu dxá'gú gi'nii mbi'yuu Léá, bu gi'taá mbi'yuu Rakél. ¹⁷Dí Léá, wáa káyúu' si'yáa ikaa, dí Rakél rá, ra'ká táán wáa si'yáa kiájxuy ikaa. ¹⁸Numuu dí Jakób naniguy' ka'yoo Rakél, ikaa jngóo niltúun Labán:

--Majxtáa maḡúguáa' mbá juan sigu' jmaā numuu Rakél, guáxiaa' bu gi'taá.

¹⁹Ikú Labán nigoo':

--Iwáa míjián' má dí majxniaa' mbiyaa ikáán, ke xóo dí majxniiy mbaḡaa xabu. Gaḡuanáa'-má maḡuwaa xú'kuj rá.

²⁰Xú'kuj ka'ni dí Jakób ñañajun' mbá

juan sigu' jmaā numuu Rakél, jndu tákumuy ka'ni nijka mbi'i, numuu pú nandoo ka'yoo. ²¹A'kuj dí Jakób niltúun Labán:

--Rajxniú'-má mbaḡaa Rakél rá, numuu dí nigoo'-má mbi'i dí ñañajun'.

²²A'kuj dí Labán nindxa'wúun mbá xúgujín' xabu bu kúwá xujuin rú'kuj, ni'ni mbá ndxaa kasigúun'. ²³Ndóo ni'ni mbu'un, ikú Labán nijka kayáa Léá náa Jakób, a'kuj-má dí Jakób ni'gu jmaā ikaa. ²⁴Xú'kuj-má Labán nijxnáa mbáa xtajmiúu bu mbi'yuu Sílpá, mu dí ma'ni mbá'wiji Léá.

²⁵Ndóo nijsi dí imba-néjsuú, a'kuj Jakób ndi'yoo dí Léá ñajuun', ikú niltúun Labán:

--Díí numuu dí xú'kuj nitañu' rú'. Lá ra'káa Rakél ñañajun' jmaā numuu rá. Ndéjuun' jngóo nitanj nduwúun'.

²⁶Ikú Labán nigoo':

--Nanguá enixy xú'kuj náa xujunxy gi, dí mujxnii ginii bu guataá ke xóo bu guanii. ²⁷Gal'goo' mbá xmáná dí ndxoo bigi nu, a'kuj dí mbiyaa bu imbaa mangaa, má dí xoo marajxta maṭiajun' imba'-juan sigu' jmaā nindxy'.

²⁸Ikaa rú'kuj ni'ni Jakób, dí ni'ni mbánúu mbá xmáná dí ndxoo bu'kuj, ikú ndiyáa-má Rakél mangaa dí ma'ni a'giyu. ²⁹Xú'kuj-má Labán nijxnáa xtajmiúu bu mbi'yuu Bílá, mu dí ma'ni mbá'wiji Rakél. ³⁰A'kuj-má Jakób ni'gu jmaā Rakél mangaa, a'kuj dí itáan nindoo ka'yoo ikaa ke xóo Léá. Xú'kuj-má xoo nijxtáa ñañajun' imba'-juan sigu' náa Labán.

Ká'ni nigumii ejjin Jakób

³¹Ndóo ndi'yoo Anulú Mekuífí dí Jakób sé'ya-majkuu Léá, a'kuji-má ni'ni dí magumii ejjin, ndoó-má Rakél nanguá gumii ejjin. ³²Ikú Léá ni'ni endii nigí'daa mbáa ada, ikaa nijxnúu mbi'yuu Rubén.^p Ikú ni'tí: "Anulú Mekuífí ndi'yoo dí ndaya-mínuyú', ikaa jngóo dí xúguj mandoo ka'yo' ajmbio' rá." ³³A'kuji ni'ni endii bujúu' Léá, nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: "Numuu dí Anulú Mekuífí ni'dxuun dí séjui'ya-majku', ikaa jngóo nijxniú' bigi mangaa." Rú'kuji numuu dí nijxnúu mbi'yuu Simeón.^q

³⁴A'kuji-má ni'ni endii bujúu' Léá, nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: "Dí xúguj rá, itáan ma'ndoo ajmbio' dí majxtáa jmaa nindxuyú', numuu dí nigú'diin-má mbá nájsín ejjin." Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Lebí.^r ³⁵Xú'kuji-má ni'ni endii bujúu', nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: "Dí xúguj rá, manj mbaa Anulú Mekuífí." Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Judá.^s A'kuji ni'wiji nánguá nigí'diin ejjin.

30

¹Ndóo ndi'yoo Rakél dí nanguá gumii ejjin jmaa Jakób, ikú nixíguu ka'yoo dxájuu. A'kuji ni'túun Jakób:

--Rajxniú' ejjin. Má dí nanguá rajxniú' ejjin, makañú'.

^p29.32 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Rubén najxná kuma 'Guyaala, mbáa dxamá'.

^q29.33 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Simeón najxná kuma 'Anulú na'dxuun'.

^r29.34 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Lebí najxná kuma 'xtáa jmaa nindxuyú'.

^s29.35 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Judá najxná kuma 'naguma mbaa Anulú'.

²Ikú a'kuji niki'náa Jakób ka'yoo Rakél, ikú ni'tí:

--Lá ikúún ñajun' Diúu, bu ni'ni dí xára'diin ejjin rá'.

³A'kuji dí Rakél ni'tí:

--Gij xtáa xtajmiú' Bílá. Anu' jmaa' ikaa mu dí magi'diin ejjin jmaa numu'. Ikaa jngóo bu ejjin ikaa ma'niij ejjin' ikúún ñajúún.

⁴Xú'kuji ka'ni nijxnáa xtajmiúu dí ma'ni a'giyu. Ikú Jakób ni'gu jmaa ikaa. ⁵A'kuji dí Bílá ni'ni endii, nigí'daa mbáa ada jmaa Jakób. ⁶A'kuji ni'tí Rakél: "Anulú ni'ni mbánúu numu', xú'kuji-má ni'dxuun dí nituyun, nijxniú' mbáa ada." Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Dán.^t

⁷A'kuji ni'ni endii bujúu' Bílá bu xtajmiúu Rakél, ikú nigí'daa imbaa ada bu e'ni ajmij ejjin jmaa Jakób. ⁸Ikú ni'tí Rakél: "Pú gakij wáa nigí'du' jmu' dxáju', muyú ikúún ni'ngo'." Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Neftalí.^u

⁹Ndóo ndi'yoo Léá dí nánguá gi'diin ejjin, ikú nijka kayáa Sílpá, bu xtajmiúu náa Jakób, mu dí ma'ni a'giyu. ¹⁰Ikú Sílpá nigí'daa mbáa ada jmaa Jakób. ¹¹Xú'kuji-má ni'tí Léá: "Ra'káa táan pú kijxnú'." Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Gád.^v

¹²Ndawáa a'kuji dí Sílpá, bu xtajmiúu Léá, nigí'daa imbaa ada jmaa

^t30.6 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Dán najxná kuma 'na'ni mbánúu numa'.

^u30.8 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Neftalí najxná kuma 'nagi'du'.

^v30.11 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Gád najxná kuma 'kijxná'.

Jakób. ¹³Ikú nítí Léá: “Pú nadxu' xúguj rá, numuu dí gu'yu-má mangiin mutun' dí nadxu' xtáá.” Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Asér.^w

¹⁴Mbá mbi'i Rubén nijka náa xanáá ndóo dí naxtagímboo ejxúu iñuu rajxa. Ikí nixkamaa xndú dí mbi'yuu mandrágora, kagu nì'kax náa rúdúu. A'kuj dí Rakél nítúun Léá:

--Nata-káñáa' dí marajxnu' nguátá wáa mandrágora dí nì'kax kagu a'diáa' mì'ku.

¹⁵Ikú nigoo' Léá:

--Lá ndax kayuu' dí nitañu' tayáá rá', dí nitrígú-ká'yú'-má ajmbio'. Xú'kuj-má xúguj, nandaa'-má dí matrígú-ká'yú' mandrágora dí nì'kax kagu a'diá' mangaa.

Ikú nítí Rakél:

--Anu' jma' ikáán Jakób mbru'un rígi, jma' numuu mandrágora dí mì'ku.

¹⁶Ndóo nì'kax Jakób náa xanáá wakí' rú'kuj, ikú nijka Léá gásijnuu. A'kuj nítúun:

--Mu'nu' ikáán' mbru'un rígi, numuu dí nini númuu-má dí mu'nu' jma' mandrágora dí nì'kax kagu a'diá'.

Ikú Jakób nì'gu jma' Léá mbru'un rú'kuj. ¹⁷Xú'kuj-má nì'dxawuun Anulú dí nítí Léá, ikú nì'ni endij nigì'dax mbujúu' jmbax ada, bu e'ni wisiin ejjin jma' Jakób. ¹⁸Ikú Léá nítí: “Anulú nijxnáa' dí wíji mbayax, numuu dí ikúún nijxniyu' xtajmiú' ajmbio' dí mbayáa.” Ikaa jngóo

^w**30.13** Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Asér najxná kumá 'nadxu'.

nijxnúu mbi'yuu Isakár.^x

¹⁹Ndáwáa nì'ni endij bujúu' Léá, ikú nigì'dax jmbax ada, bu e'ni majuiin ejjin jma' Jakób. ²⁰Ikú nítí Léá: “Anulú nì'minyu' dí pú mijián'. Xúguj dí majxtáa' ajmbio' jma' nindxu' rá, numuu dí nijxniyu' mbá majuiin ejjin.” Ikú ikaa nijxnúu mbi'yuu Sabulón.^y ²¹Ndáwáa Léá nigì'dax mbáa dxá'gú, ikaa nijxnúu mbi'yuu Díná.

²²A'kuj dí Anulú nì'má'áan ajkiyuun ka'yoo Rakél, mangaa-má nì'dxawuun dí nítí, ikú nì'ni dí mandoo magì'diin ejjin. ²³Ikú nì'ni endij, nigì'dax mbáa dxámá. A'kuj nítí: “Anulú nì'ni dí nánguá matiyu'.” ²⁴Ikaa nijxnúu mbi'yuu José,^z numuu dí nítí: “Anulú Mekuí' gáxniú' jmbax ada.”

Jakób na'ni nduwa-mina' jma' Labán

²⁵Dí ndóo nigumaa-má a'diáa' Rakél bu mbi'yuu José, ikú Jakób nítúun Labán:

--Tasíñú' ma'gáa' náa jmbayuu' xujun' rá. ²⁶Xú'kuj-má rajxniáa' gu'wì' bu nijxtáa' niñajun' numúu náa gu'wáa', xú'kuj-má rajxniáa' ejjin' mangiin. Natayáa'-má ikáán' dí ká'ni niñajun' náa gu'wáa', ikaa jngóo tasíñú' ma'gáa'.

²⁷Ikú Labán nigoo':

--Dí xúguj rá, tañu' péñú, dí xoo' maguanáa' makuwaa. Numuu ndiyoo-

^x**30.18** Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Isakár najxná kumá 'dí wíji mbayáa'.

^y**30.20** Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Sabulón najxná kumá 'xtamínú'.

^z**30.24** Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu José najxná kumá 'nagrígú jmbax'.

má dí Anulú na'ni sajku-rámúú' jmaa numaa' ikáán. ²⁸--Xú'kuj-má nil'tí--
Aratún' nguátá eyaa' maṭadaa', mu dí xú'kuj gánj númaa'.

²⁹Ikú Jakób nigoo':

--Ikáán-má natayáá dí ká'ni niñajun', xú'kuj-má natayáá ká'ni niñawuyun xujkiáa'. ³⁰Numuu dí nanguá xta'diin mbi'liin wéñúu' náki dí nil'kánú. Xúguj dí pú ni'ni mbi'liin wéñúu' xá, numuu dí Anulú Mekuíí ni'ni sajku-rámáá' dí ndóo-má nil'kánú. Dí xúguj rá, náá-lá mbi'lii gáñajun' dí mambáyú' náa gə'wó' rá.

³¹Ikú nil'tí Labán:

--Díí-lá eyaa' majxnaa' rá.

Ikú Jakób nigoo':

--Dimbá-má xarájxnu'. Má dí ma'ndaa' xoo maṭaan', a'kuj dí xoó mbañuy xujkiáa' xú'kuj rá. ³²Xúguj ikúún manóngo' xúguí' náa kajtiin xujkiáa', maḡúwíin kaníí mbá xúguíin' mugu by mijxtíin, xú'kuj-má mbá xúguíin' mugu by skunii', mangaa-má sujtuun' by mijxtíin. Ikiin bu'kuj gá'ni dí maṭadaa' ikúún. ³³Gájsíí, nawíin, ndóo gídxá' gátayaa' dí nidaa', a'kuj maṭayaa' dí sénj nduwáán'. Mú dí maḡujmíí sujtuun' by nanguá mijxtíin, jmaa mugu by nanguá skunii' náa xujkiú', a'kuj maṭayaa' dí niñj ku'wíin' xú'kuj xá.

³⁴Ikú nil'tí Labán:

--Míjjan', xáñuu-má, ga'ni-má xoo ratá ikáán.

³⁵Muyú ikaa-má mbi'li rú'kuj Labán niguwíin wájíí' chibátú by mijxtíin

smə'níí', xú'kuj-má mbá xúguíin' gumba-sújtuun' by mijxtíin, jmaa mbá xúguíin' by tima mi'xá xtúún, xú'kuj-má mbá xúguíin' mugu by skunii'. Niniñúú' náa ñawúun' ejiin mu dí muñawuyun. ³⁶Ikú xujkú' bu'kuj nijka kaguíin, dí mbá ajsú mbili dí sínguán' dí náa xtáa' Jakób. Xú'kuj-má Jakób niñawuyun xoó xujkiúu Labán by niguánú.

³⁷A'kuj dí Jakób, niñajtu ñawúun' ixí maxa' dí mbi'yuu álamə, jmaa ixí abeyánó, xú'kuj-má ixí dí mbi'yuu kastáñú, ikú nil'too mijxtiúu xtáyoo jndu nikujmaa ixuy dí mi'xá. ³⁸A'kuj dí xkuíyá dí nil'too rú'kuj nijka rasngua'án náa rgiya' dí náa naguá'núu' na'waa' iya' mugu, numuu dí ikí nujxka xujku-ísí ndóo naguwaán' na'waa' iya'. ³⁹Xú'kuj ka'ni dí nuda-əkj mugu náa inuu xkuíyá rú'kuj, a'kuj dí naḡumii ejiúun by smə'níí' jmaa by mijxtíin xáníí'.

⁴⁰A'kuj dí Jakób naḡuwíin wájíí' ejín-múgú bu'kuj, najka kaguíin náa kajchúún muguyúú ikaa by smə'níí', xú'kuj-má mbá xúguíin' by skunii' dí náa muguyúú Labán. Naḡuwíin wájíí' xujkiúu ikaa, nanguá ruwiin gajmíí xujkiúu Labán. ⁴¹Mámbá ndóo dí xujku-é'gú by gújkuíin' nduñíí' xujku-ísí, ikú Jakób najka rasngua'án xkuíyá náa dí na'waa' iya' mugu, mu dí muda-əkj náa inuu xkuíyá rú'kuj. ⁴²Ndóo dí naguwa' mugu-e'gú by sajuíin', nanguá sngua'án xkuíyá ikú. Xú'kuj ka'ni dí bu xujkú-sajuíin' nuguíin Labán, by itaan gújkuíin' nuguíin Jakób. ⁴³Xú'kuj ka'ni dí Jakób nigí'doo wéñúu', xú'kuj-má nigí'diin mbi'liin mugu, mangaa-má

nigi'diin xtajmá gu'yu, jmaa xtajmá xabeka, xú'kuji-má xujkú' by mbi'núú kaméyú gajmiúú búru.

31

Jakób namína' dí matangaa náa Kanaán

¹Jakób ni'dxuun káni nuti ejjin Labán: “Jakób niguyú mbá xúguí' dí drígoḡo anulú. Dí drígoḡo anulú dí niguyú rú'kuji, ikaa ni'ni dí nigi'doo wéñúu'.”

²Xú'kuji-má ndalyoo Jakób dí Labán, nánguá e'ñuu ikaa xóo dí na'ni náki ginii. ³Xú'kuji-má Anulú Mekuí' ni'túun Jakób: “Ayuyú' náa jmbayuu' anaá', náa kúwijn angiaa'n', xú'kuji-má ikúún majxtáá jmaa nindxaa'.”

⁴A'kuji dí Jakób niku'ma ajngáa, dí nindxa'wóo ma'ka Rakél jmaa Léa xanáá, dí náa xtáa nda'núú mugu. ⁵Ikú ni'túún:

--Ndayoo dí nánguá e'ñuu' anala xóo dí náki ginii. Ndoó-má Diúyú drígoḡo anu' xtáa jmaa nindxu'. ⁶Nduyaa-má ikáan'la dí pú gakiji niñajun' náa anala. ⁷Xú'kuji-má ni'ni nduwúún' anala, dí mbá guwá' nutu niri'kuju dí nadaa'. Ndoó-má Anulú tániñuu' ma'ñu' dí ramíjián'. ⁸Má dí ikaa na'tí xígi: “By mijxtíin ma'ni dí by matadaa' ikáán,” a'kuji dí mbá xúguí'in' mugu nagumii mijxtíin ejjuún. Má dí ikaa na'tí: “By smá'níi' ma'ni by matadaa' ikáán”, a'kuji dí mbá xúguí'in' nagumii smá'níi' ejjuún. ⁹Xú'kuji ka'nii dí Anulú nigruigú ká'yúu' xujkiúu anala, dí nijxniú' ikúún.

¹⁰“Mbá mí'sú dí ndóo nujxka mugu, nigúndaa ndiyoo dí smá'níi' jmaa

mijxtíin xujkú-ísí by nujxkúún xujkú-é'gú. ¹¹Xú'kuji-má ni'tún' ánkli drígoḡo Anulú dí náa nigúndaa: “Jakób”. Ikú ikúún ni'tuun: “Giji-má xtáa.” ¹²Ikú ikaa ni'tún': “Atiajxi matayaa dí mbá xúguí'in' xujkú-ísí by nujxkúún xujkú-é'gú smá'níi' jmaa mijxtíin. Numuu dí ikúún ndayoo mbá xúguí' dí na'ñaa' Labán. ¹³Ikúún ñajun' Diúyú, by nitayáá náa Bet-él, dí náa ikáán nitaxídí-rámáá' sítí náa inuu isí, dí náa nitaxúda-mina' mbá awan náa ikúún. Atujxaa' tagájnaa' náa jmbaa' rígi, ayuyú' náa jmbaa' nigumáá.”

¹⁴Rakél jmaa Léa nigoo':

--Lá xóo kuá'dáá dí ka'yuxu dí náa go'wóo anuxu kumaa' ikáán rá. ¹⁵Lá ra'káa na'ñuxu jndu xóo-má i'wíin' gu'yu ñajunxu xá'. Jndu nigujuáan'xu, xú'kuji-má niémboo ni'ku mbá xúguí' dí nigu jmaa numuxu. ¹⁶Numuu dí mbá xúguí' niguwí-ká'yúu' Anulú náa ñawúun' anuxu, drígulú ikáán' ñajuun', jmaa-má dríguún ejjuunlú. Ikaa jngóo dí xúguí' rá, ataní mbá xúguí' dí ni'táan' Anulú.

Jakób nagájnaa náa Padán-arám

¹⁷A'kuji dí Jakób nitujxu, nigrua'míi' ejjin jmaa gu'wíi' náa suduún kaméyú. ¹⁸Ikú-má nigujtuun kambaa gajmíi mbá xúguí'in' xujkiúu by nidaa' numuu, xú'kuji-má jmaa mbá xúguí' dí nikánúu náa Padán-arám, mu dí matangaa náa xtáa-má anuyú, dí náa jmbaa' Kanaán. ¹⁹Muyú dí Labán nijka gá'duyun mugiyú, ikaa jngóo Rakél ni'ni kúwijn' xándiyú. ²⁰Xú'kuji-má Jakób ni'ni nduwaa' Labán by araméó, nánguá ni'túun mú dí ma'gaa. ²¹Nigáyúu kaguyú

mbá xúguí' dí gí'doo, mbá nacha-má ninójngoo náa mañu Éufrates, nijka xígí' náa kúbá Galaád.

Labán najka rajkoo Jakób

²²Ndóo ni'ni ajsú mbili, ni'dxuun Labán dí nigáyúu Jakób. ²³A'kuí' dí Labán nigímbíin anguin, nijka kidxuun' Jakób. Mbá juan mbili nijka kambaa, nijka gáxkamaa náa kúbá Galaád.

²⁴Xú'kuí'-má Anulú ni'túun Labán bu araméó dí náa nigundaa mbu'un rú'kuí': "Atiawan-míná'-lá dí xarataan Jakób ajngáa mijkoo."

²⁵Labán nixkamaa Jakób náa kúbá Galaád, dí náa-má nigí' gu'wá xtíin drígoo Jakób. Ikí-má nigí' gu'wá xtíin drígoo Labán gajmíi anguin. ²⁶A'kuí' dí Labán ni'túun Jakób:

--Díí ñajuun' nitani rá, dí nitani nduwúun'. Nidxa' xtiin guaxio' jndu xóo xabu bu najtiin dí náa nagi'duyun xabu ka'nii. ²⁷Déjun' dí ngu'waa nitagayaa', xú'kuí'-má nitani nduwúun'. Jndu dimbá ajngáa taratun', mu dí mandoo matangawaa' gagi jmaa jmúu, jmaa támbúu, jmaa rébee. ²⁸Jndu tasi'nú' dí mi'ku rawúun' ejín-xíní' jmaa guaxe'. Nitani jmaa salokaa' kayuu' xuguí' rá. ²⁹Gó'dóo mbaa sieki mañala dí ramíjián' nu, muú dí mbu'un ni'tún' Diúu drígoo anaa': "Atiawan-míná'-lá dí xarataan Jakób ajngáa mijkoo." ³⁰Xúguí' dí nadxuun'-má rá, numuu dí pú nandaa' gídxuun' náa go'wóo anaa', díí-lá numuu jngóo nitani ku'wín' xándiú' rá.

³¹Ikú nigoo' Jakób, ni'túun Labán:

--Ngu'waa nigayú' numuu dí

nimiñú', xú'kuí'-má nimína' dí gamíi matrigú-kályú' jmaa sieki guaxiaa'. ³²--Numuu dí nanguá e'yoo Jakób mú dí Rakél ni'ni kúwíin' xándú, ikaa jngóo ni'tí xoó.-- Ndóo-má sáa bu náa mataxkamaa xándiaa', gakañúu. Náa inúu angiulú gi, tayáa mú ríga dí dríga' náa drígó' ikúun, ada gídxuun'.

³³Ikú Labán nitolo'oo náa gu'wá xtíin drígoo Jakób, jmaa náa go'wóo Léa, xú'kuí'-má nitolo'oo náa gu'wúun' najmii xtajmá, nanguá nixkamaa. Ndóo nigájnaa náa go'wóo Léa nitolo'oo náa go'wóo Rakél. ³⁴Muú dí Rakél nirka'wiin-má xándú náa agoo xiliyu kaméyú, ikú ikaa nigrigu suduú náa kútí'jin. Dí Labán ndiñí' mbá xúguí' gu'wá, nanguá nixkamíi. ³⁵Ikú ikaa ni'túun anuu:

--Xáki'náa-lá xtayo' anu', dí síyóo matujxu' dí mbaya majkuua'. Numuu dí xtáa naku awún' xó-má dí naguá'ní gu'u.

Xó-má Labán ndiñí' xándú, muú nanguá nixkamíi. ³⁶A'kuí' dí Jakób niki'náa, xú'kuí'-má nigí'duy jmaa Labán dí ni'túun:

--Díí-lá ñajuun' dí rakí' ninj tayáa rú'. Díí-lá a'kún', dí rakáa táan mijkoo edxa' rajkoo' nu. ³⁷Nitayaa'-má mbá xúguí' dí náa go'ó'. Díí ñajuun' nitaxkamaa dí dríga' ikáan rá. Atastiga náa inúu anguin' gi, jmaa náa inúu angiaa' ikáan, mu dí ikiin gúti sáa dí ikáan' na'tí dí gajkuun. ³⁸Dí mbá-skíñú' sigu' nijxtáa niñajun' jmaa nindxaa', mugiaa' jmaa sujtiaan' dimbá mí'sú nanguá nigrájkiin' ejiuun, xú'kuí'-má jndu

dimbáa bréigaa' nanguá nikuu. ³⁹Dimbá mí'sú tá'káa' kayaa xujkiáa' bu nixíyaa xujkú-xána. Ikúún-má eni-numaa snu'wan dí narígá. Bu naguma kúwijn' mbili jmaa mbu'un, ikúún-má natrumúú dí nanj numijí. ⁴⁰Dí mbili nasikúún jka', dí mbu'un nakrámu', ni-má sé'ka migú. ⁴¹Xú'kuj ka'nii ngíná nijxtáa mbá skíñú' sigu' náa gu'wáa'. Mbá gu'wa' ijku sigu' niñajun' jmaa numúú ajmij gu'a'xaa', mbá majun sigu' niñajun' jmaa numúú xujkiáa'. Xú'kuj-má mbá gu'wa' nutu ni'tri'kuyú dí nadaa'. ⁴²Mú dí tájxtáa jmaa nindxu' Diúy drígoḡ anu', bu-má Diúy drígoḡ Abraám, bu na'ni mbaa Isaák, pú gajkuun dí maṭaxu'múú ma'gáa' ndoḡ ñawún' xprígú. Múú dí Anulú ndi'yoo dí ndiyá-mínuyú wéñúu' náa dí niñajun', ikaa jngóo ni'ni xpríguáa' gu'wijn'.

Jakób jmaa Labán ninj mbá awan

⁴³Ikú nigoo' Labán ni'túun Jakób:

--Bu gu'a'xa', gu'a'xe' ikúún ñajúún', xú'kuj-má bu ejiyún, ejin' ikúún ñajúún'. Bu mugy, mugiyú' ikúún ñajúún', xú'kuj-má mbá xúguí' dí natayáa gjj, drígó' ikúún ñajuun'. Dí xúguj rá, díí-lá gándoo mañuyú gu'a'xe' bigj, xú'kuj-má ejiyún bu niguá'diin ikiin xá. ⁴⁴Ikaa jngóo dí xúguj rá, mu'ni-má mbá awan ikúún jmaa ikáán, mu dí ikaa masngájma dí nájmáa' ni'tá-míjné.

⁴⁵A'kuj dí Jakób ndiyá' mbá isí nisiji dí ma'ni mbá séñá. ⁴⁶Ikú Jakób ni'túún anguijin:

--Gugímbóó isí.

Ikú ikiin nigímbóó isí, nigí' ndu'. Ikí-má nipi'su náa nigímbóó isí rú'kuj. ⁴⁷Ikí

a'kuj Labán nijxnúu mbilyuu Jegár Saadútá, dí Jakób rá, nijxnúu mbilyuu Galaád.^a ⁴⁸A'kuj Labán ni'tí:

--Isí dí gí' ndu' rígi, nasngájma dí ni'tá-míjné xúguj.

Ikaa jngóo ikaa ni'ni mbilyuu Galaád. ⁴⁹Xú'kuj-má ni'ni mbilyuu Míspá,^b numuu dí Labán ni'tí:

--Anulú Mekuí' gáyajxulú nájmáa', dí ndoḡ mámbáa ma'gaa. ⁵⁰Mú dí natanj-mínijj' gu'a'xe' o má xoḡ nadiin i'wijn' gu'ly, ndawaa-má imbaa sáa ndalyoo náa dí ikáán'. Atayáa dí Anulú wíjj ndalyulú nájmáa'. ⁵¹--Xú'kuj-má xoḡ ni'tí Labán ni'túun Jakób-- Atayáa isí dí gí' ndu' rígi, xú'kuj-má séñá rígi, dí nisiji náa majiunlú. ⁵²Dí nasngájma gá'ni isí dí gí' ndu' rígi, xú'kuj-má dí nasngájma gá'ni séñá rígi mangaa, dí ikúún xánójngo' náa gí' ndu' isí rígi. Ni-má ikáán xánújngaa' náa isí jmaa séñá rígi dí mu'ni-mijná dí ra'kí. ⁵³Ga'ni-mbánúu numulú bu Diúy drígoḡ Abraám jmaa Diúy drígoḡ Nakór, bu xi'ñúlú-má.

A'kuj dí Jakób nikuda-mina' náa inuu-má Anulú bu na'ni mbaa Isaák. ⁵⁴Ikú Jakób nigudíin xujkú' segejjan' náa inuu kúbá, xú'kuj-má nindxa'wúún anguijin mupi'su. Ndoḡ nímbuyun nipi'su, ikí-má ninu' náa kúbá dí mbu'un rú'kuj. ⁵⁵Dí imba-néjsuú mi'cha' ni'tujxijj Labán, ni'ku rawúún' ejín-xíní' jmaa gu'a'xee',

^a**31.47** Náa ajngáa araméó, mbilyuu Jegár Saadútá najxná kuma 'dí gí' ndu' nasngájma'. Náa ajngáa ebréó mbilyuu Galaád najxná kuma 'dí nasngájma'.

^b**31.49** Náa ajngáa ebréó Míspá najxná kuma 'dí wíjj náa nayajxi-rámá' xaby'.

ǎ'kuì-má ni'ni saìku-rámíí'. Ikú nitangaa nijkaa náa xtáa-má.

32

Jakób na'ni mbánúú dí maxkama-minaa' jmaa Esaú

¹Jakób nigujtuyun kamboo nijka. Ikí nìda'wíin ánkí drígoo Anylú náa inuu. ²Ikú nì'tí Jakób ndóo ndì'ñúú: “Dí náa xtáa Anylú ñajuun' jmbaa' rígi”. Ikaa jngóo dí jmbaa' rú'kuì nijxnúu mbì'yuu Maanaím. ³ǎ'kuì dí Jakób niku'mii bu magúún kuñyú ajngáa náa Esaú bu dxájuu, náa jmbaa' Seír, numbaa'-má Edóm. ⁴Nì'túún: “Xígi gútaan xabuy níki Esaú: ‘Xígi e'tí xtajmiáa' Jakób: Pú mbayuyú' nijxtáa gajmyú' Labán, jndu mbì'i-má xúguì. ⁵Gú'díin xedi, jmaa búru, mugu, xtajmá xabeka, jmaa xtajmá gu'yú. Ikaa jngóo ñakumá ajngáa dí ñataan', xabuy níki, numuu dí gú'tuyun dí míjián' ajkiaa' gátayo'.”

⁶Ndóo niguwáán' náa Jakób xabuy bu nigúún kuñyú ajngáa, ikú nitáán: “Nijkuá-máxy náa dxájuaa' Esaú. Na'ka-má mangaa gásijnaa' gajmíi mbá ajku siéntú xabeka.”

⁷ǎ'kuì dí Jakób pú nimíñúu. Ikú ǎ'kuì níkuí'tíin ajma kujtíin xabíi bu najka gajmíi, xú'kuì-má níkuí'tíin mugu, xedi, jmaa kaméyú mangiin. ⁸Numuu níkumuyú: “Mú dí na'ka Esaú magì'duyú gajmíi mbá kujtíin, dí jmbá-kujtíin makáwíin.”

⁹Ikú-má Jakób nì'tí: “Díuy drígoo anu' Abraám, jmaa anu' Isaák, Anu' Mekuí, ikáán niratún': ‘Ayyu' náa

jmbayaa' náa kajchúún angiaa'. Ikúún gáña' dí míjián'”. ¹⁰Ni sí'gíi raká'yo' mbá xúguí' dí nangawíin' ajkiaa' xtayo', xú'kuì-má mbá xúguí' dí gajkuun nambánúu ajngáa' náa xtajmiáa' bigi. Numuu dí ndóo rgótiú' kayá ninóngo' náa mañu Jordán, xú'kuì-má dí xúguì ñata-ñájúún' ajma kujtíin xabuy. ¹¹Atani kríñyú' xúguì náa ñawúun' dxáju' Esaú, numuu dí namíñú' kayoo, rakáa ma'ka gágudiáa', jndu gu'yú gajmiúú ejiyún. ¹²Ikáán-má niratá: ‘Ikúún gáña' dí míjián', xú'kuì-má ejín-xíniáa' ma'ni jndu xóo jui'i dí ríga náa rawuun' lamáa ka'ni, dí jndu xá'ngoo magijxnii dí mbì'iin.’ ”

¹³Ikí-má niwanúu Jakób dí mígu mbu'un rú'kuì, xú'kuì-má nira'wíin xujkiúu bu ma'ni segejia' dí majxnúu Esaú: ¹⁴ajma siéntú sujtu-e'gú, jmaa mbá-skíñii' chibátú, ajma siéntú mugu-e'gú, jmaa mbá-skíñii' brégú, ¹⁵mbá-skíñii' guwá' kaméyú gajmiúú ejiyún, xú'kuì-má ajma-skíñii' xedi-e'gú, jmaa guwíin' túru, mbá-skíñii' búru-e'gú, jmaa guwíin' búru-isí. ¹⁶Ikú nijxnáxiyún xtajmiúu mámbá kujtíin xujkú', ikú nì'túún xtajmiúu: “Gañungala mu'gua gináa', xú'kuì-má majan' gúni'ñúú' mámbá kujtíin xujkú'.”

¹⁷Bu níku'maa ma'ga ginii nì'túun: “Mú dí níxkamáa dxáju' Esaú, xú'kuì-má marajxaa': ‘Sáa-lá xabíi ñajuun' ikáán rá. Náa-lá edxy'. Sáa-lá xujkiúu bu nadxy' gajmiáa' bigi rá.’ ¹⁸Ikú marataan: ‘Segejia' drígoo xtajmiáa' Jakób ñajuun', dí naku'ma ma'ka náa inaa' ikáán xi, xabuy níki Esaú, xú'kuì-má

ikaa mangaa na'ka kidxuxu.' ”

¹⁹Xú'kuji-má niku'maa ma'ga bu e'ni ajmij, jmaā bu e'ni ajsín, xú'kuji-má mbá xúguíin' bu nagúún gajmiúú mámbá kujtijn xujkú', ni'túún: “Xú'kuji-má gútaan mangáan' Esaú ndóo gúxkamaa. ²⁰Mutaŋla: 'Na'ka-má xtajmiáa' Jakób náa kidxuxu.' ”

Numuu nikumuu Jakób: “Maŋi dí majxaā jmaā segejian' dí najka gīnii, ndáwáá mbayoō jmínaā' ikaa. Ma'ni-má magruígúún míjián' xú'kuji xá.” ²¹Xú'kuji ka'ni dí nijka gīnii segejian'. Ikí-má ni'gu ikaa mbru'un rú'kuji, náa niwiji-má.

Jakób nigi'duyu jmaā ánkí' náa Peniél

²²Dí mbru'un rú'kuji nitujxuu Jakób, gajmíi nájmij gu'wiji, jmaā-má nájmij xtajmiúú, xú'kuji-má mbá guwijn' imba ejjin, ikú nikidiin iya' mbawi' dí náa mañu mbi'yuu Jabók. ²³Xú'kuji ni'ni dí ma'kidiin ikiin náa mañu rú'kuji, jmaā-má mbá xúguí' dí gí'doo. ²⁴A'kuji dí Jakób niguanúu mbawíí. Ikú nigi'duyu jmaā mbáa xabiya jndu ni'ka rajsí. ²⁵Ndóo ndi'yoo xabiya dí nanguá e'ngoō dí ma'ni-mina' jmaā Jakób, nijxnúu náa kajuaā isy xtiyuu. A'kuji nijui'ngúún' níjtú xtiyuu Jakób ndóo náa-má na'ni-mina' jmaā xoó. ²⁶A'kuji dí xabiya ni'tí:

--Atasíñú', numuu dí na'ka rajsí.

Ikú Jakób nigoo':

--Xáni'ñáa', mú dí nanguá taní sajku-rámúú'.

²⁷Ikú xabiya niraixxi:

--Díí-lá mbi'yaa' ikáán nu.

Ikú ikaa nigoo':

--Jakób mbi'yuu'.

²⁸A'kuji dí xabiya ni'túún:

--Naxá'ni mbi'yaa' Jakób rá, Israél pú gá'nij mbi'yaa' rá. Numuu dí nigi'daa' jmaā' Anulú, xú'kuji-má gajmiáa' xabu numbaa', ikáán-má ni'ngaa'.

²⁹Ikú dí Jakób niraixxi:

--Aratún', díí mbi'yaa' ikáán rá.

Ikú xabiya nigoo':

--Díjka-lá trajxi dí mbi'yuu' nu.

Ikú-má ni'ni sajku-rámáa' ikí. ³⁰Ikú Jakób nijxná mbi'yuu Peniél náa jmbaa' rú'kuji, numuu dí ni'tí: “Ndiyoo mijngii xígí inuu Anulú, xú'kuji-má nikríñuu' tákáñú'.”

³¹Ninójngoo-má náa Peniél, ndóo ni'ka jka'. Narájmbú' ejka jmaā numuu níjtú xtiyuu. ³²Ikaa jngóo jndu mbi'i xúguí sé'pu xabu Israél níjtú dí ríga náa kajuaā isy xtiñúú xujkú', numuu dí ikí nijuixnáa Jakób, náa níjtú rú'kuji.

33

Nambáixxi Jakób jmaā Esaú

¹Ndóo niyaxxi Jakób, ikú ndi'yoo dí na'ka Esaú gajmíi mbá ajku siéntú xabeka. A'kuji dí nikuí'tíin ejjin náa Léa jmaā Rakél, xú'kuji-má náa nájmij xtajmá. ²Gīnii kayuuu nidajuiin xtajmá gajmiúú ejjuún, ndáwáá niwiji Léa gajmíi ejjin. Kidí-wáa kayuu' niwiji Rakél jmaā José. ³A'kuji dí ikaa ninójngoo gīnii náa inúú ikiin, ikú nijka rasmbatigoō mbá juan nutu mbayí', ajndu nijkanú náa inuu dxájuu. ⁴A'kuji dí

Esau nigáyúu nì'ka gásijnuu, ndiyá-rá'aa, nigí'maa rawuun' náa inuu dí nìrajxìj. Ikú nájmìj nìmbiyá'. ⁵A'kuj nìyajxì Esau ndi'ñúú gu'yú gajmiúú ejin, ikú nì'tí:

--Sín ñajúún' bu'kuj rú'.

Ikú Jakób nigoo':

--Ejin bigì ñajúún' bu nìjxniú' Anulú ikúún, dí xtajmiáa' ñajun'.

⁶Ndáwáa' a'kuj niguwá' xtajmá gajmiúú ejíuún, nìsmbatìguu. ⁷A'kuj nì'ka Léa gajmí ejin, xú'kuj-má nìsmbatìguu mangiin. Ndáwáa' kayuu' nì'ka José jmaa Rakél, mangiin-má nìsmbatìguu. ⁸Ikú nì'tí Esau:

--Dí ñajuun' tamína' jmaa numuu mbá xúguí' kujtìj xujkú' bu nìxkamii bigì rú'.

Ikú Jakób nigoo':

--Nimína' dí míjián' ajkiaan' gátayo', xabu nikìj.

⁹Ikú nì'tí Esau:

--Gú'dóo-má wéñúu' jún, gì'tio'. Ra'dáa-má ikáán dí dríga'a-má ikáán.

¹⁰Ikú nì'tí Jakób:

--Nanguá jan', ikúún etá-káñáa'. Mú dí gajkuun dí míjián' ajkiaan' xtayo', atrigú segejiun' dí najxnaa'. Dí ndayoó inaa' xúguj, jndu xóo dí ndayoó inuu Anulú ka'nii, numuu dí pú míjián' ajkiaan' nìtrigúún. ¹¹Nata-káñáa', atrigú' segejiun' dí na'ká kagu' inaa'. Numuu dí Anulú nìjxniú' dí magó'dóo wéñúu', xú'kuj-má mbá xúguí' dí ríga gij drígó' ikúún ñajuun'.

Na'ni-káñúu-má xú'kuj, a'kuj dí

Esau nìgruigú. ¹²Ikú nì'tí Esau:

--Gu'guá rá pé, ikúún gínúú gá'gá inaa'.

¹³A'kuj dí Jakób nì'túun Esau:

--Natayáa-má ikáán, xabu nikìj, pú babin' dí ejin, xú'kuj-má gú'díin mugu jmaa xedj bu nìgumii ejíuún. Mú dí maxu'mii magúún nacha, dí mbá mbilì mākāñúú mbá xúgujín' xujkiú'.

¹⁴Anúngaa' mìdxu' gíní, xabu nikìj, náa inuu xtajmiáa'. Mā'gá mañúú ikúún, xó-má nā'nguyun nagúún xujkú' bu najká gajmí', xú'kuj-má xóo nā'nguyun nagúún ejin. Mbu'ya-mijná-má náa Seír ñú'úún, xabu nikìj.

¹⁵Ikú Esau nì'tí:

--Mañi'ñúú' tikuiin' xabu bu naguwa' jmaa nìdxu' mu dí mumbayáa', pé.

A'kuj nigoo' Jakób:

--Atanì mbaa ajkiaan' xtayo', xabu nikìj. Xarájxtaa gajmáa'.

¹⁶Mbilì-má rú'kuj nitangaa Esau, nìjkaa náa Seír. ¹⁷Dí Jakób rá, nìjka náa Sukót, ikí-má ni'ni go'wóo náa majxtaa. Xú'kuj-má ni'ni xtúgúún xujkiúu mangaa, ikaa jngóo náa jmbaa' rú'kuj nìjxniúu mbilyuu Sukót.^c

¹⁸Ndóo nigájnāa Jakób náa Padán-arám, ndaa dí nigí'nuu nì'kanúu míjián' jndu náa xujuin Sikém, dí gí' náa jmbaa' Kanaán. Ikí-má nìjxtaa náa rìdoo xujuin rú'kuj. ¹⁹A'kuj-má nì'si mbá jmbaa' dí numuu mbá siéntú bújkaa ajuun' náa ejin Amór, bu anuu Sikém. Ikí-má nigí'

^c33.17 Naa ajngaa ebréó, mbilyuu Sukót najxna kuma 'xtúguá'.

gu'wá xtíin drígoo. ²⁰Xú'kuj-má ikí nįrngujxĭ isí náa ma'ni mbaa Anulú, ikaa rú'kuj nijxnúu mbi'yuu ÉI-Elóe-Israél.^d

34

Niguma-numaa dí nigl'nuu Díná

¹Mbá mí'sú nigájnuu Díná, bu guáxioo Léa jmaa Jakób, nijka gá'ñúú guá'xa' bu kúwá náa xujuin rúkuj.

²Nijui'yáá Díná ni'ni Sikém, a'diío Amór bu ebéó, bu xabu ñajun' náa jmbaa' rú'kuj. Ikú nijka kayáa Díná ni'gu jmaa, nanguá ndi'ya-majkuu. ³A'kuj dí Sikém pú nįnįgiyu' Díná bu guáxioo Léa, xú'kuj-má nindoo dí mbayáa, ikaa jngóo ni'ni dí mawijĭ ajkiyuun dxá'gú ka'yoo.

⁴A'kuj dí Sikém ni'túun anuy:

“Atanda'aa dxá'gú bigĭ mu dí mbayaa.”

⁵Ni'dxuun-má Jakób dí Sikém tá'ya-majkuu Díná. Xó-mí ejĭin Jakób rá, náa xanáa kúwĭin nuñawuyun xujkú', ikaa jngóo jndu nditáan-má tá'tí Jakób jndu niguwáán' ikiin. ⁶A'kuj dí Amór, anuy Sikém, nijka gá'yoo Jakób mu dí ma'tá-mina' jmaa. ⁷A'kuj dí ejĭin Jakób niguwáán' náa xanáa ndóo nidxuun dí nirígá. Pú nijmáa ajkiyuún, xú'kuj-má pú niki'níi wéñúu' mangaa, numuu dí Sikém ni'ni dí ramíjĭán' náa Israél, dí ni'gu jmaa guáxioo Jakób, mu dí ragí'maa marigá kayuu' rú'kuj. ⁸Ikú Amór ni'tá-mina' gajmíi:

--A'diío' Sikém pú nįnįgiyu' guáxiala. Nata-káñála dí mujxnaa mbayáa ma'ni a'giyu. ⁹Gu'ni dí ku'ya-

mijná, gujxnĭi mudĭin ikáan'xu guá'xiala, xú'kuj-má ikáan'la mudĭin guá'xiuxu.

¹⁰Gakuwaa jmaa nindxuxu, numuu dí jmbaa' ríga-má náa ñawánla a'kuj. Gakuwaa, gusĭ xú'kuj-má gugujua náa jmbaa' rígi. Xú'kuj-má guyaa-má jmbaa'.

¹¹Xú'kuj-má Sikém ni'túun anuy jmaa anguiĭn Díná:

--Pú nata-káñála dí murígúún. Ikúún majxnala jndu díi-má gúnda'á. ¹²Mandoo munda'ala jndu guátá-má eyala ikáan', xú'kuj-má segejĭan', ikúún majxnala. Muú gujxniyu' dxá'gú mbayaa manĭ a'giyu'.

¹³Ikú nigoo' ejĭin Jakób dí ni'tí Sikém jmaa anuy, nitúún jmaa ajngáa mandu'wa', numuu dí tá'ya-majkuu dxágiúún. ¹⁴Xígĭ nitáán:

--Maxándoo munixu rú'kuj, dí mujxnĭaa' dxágiúxu dí xabu bu nanguá gí'doo sina' dijndi ñajuaan'. Numuu dí náa ikáan'xu mbá majtĭ' mbaa ñajuun' rú'kuj. ¹⁵Mbóó-má dí mandoo ma'ni rá, dí ikáan' manindxala xóo dí ikáan'xu. Mámbaa xabiya dí náa ikáan'la magĭ'doo sina' dijndi. ¹⁶A'kuj dí mujxnĭi-má guá'xiuxu, xú'kuj-má mudĭinxu guá'xiala ikáan'. A'kuj dí mukúwáa jmaa nindxala, xú'kuj-má ma'nĭi mbóó xujiunlú. ¹⁷Mú dí síyála dí magua'dáa sina' dijndi, mbuyaa dxágiúxu mu'guá gajmiúxu giĭ.

¹⁸Míjĭán'-má dí niti ndi'yoo Amór jmaa Sikém. ¹⁹Tájiúu'-má mbayyu' ni'ni mbánúu dxámá dí nijui'táán, numuu pú nįnįgiyu' ka'yoo guáxioo Jakób. Ikaa

^d33.20 Náa ajngáa ebréó ÉI-Elóe-Israél najxná kuma 'Anulú ñajuun' Anuy Israél'.

Sikém pú gí'doo numuu ke xóo dí i'wíin' anguiin, ²⁰ikaa jngóo nijka jmaa anuy náa rawuun' xujuin náa natu'yun xabu. Iku nitúun xabu xujuin:

²¹--Xabu bigi míjián' ajkiúun jmaa nindxylú, ikaa jngóo gakuwá-má náa xujiunlú, xú'kuj-má musi, magujua gij. Numuu dí pú majan' jmbaa' dí mandoo makuwá ikiin. Mu'diin ikáán' guaxiúun' mu'ni gu'yulú, xú'kuj-má ikiin mudiin guaxiulú. ²²Mbóo-má rígi dí nandúun xabu bigi dí mandoo makuwá jmaa nindxylú, mu dí mu'ni mbóo xujiunlú: dí mbá xúguíin' xabeka dí náa ikáán' maguá'dáa sina' dijndi, dí xó-má guá'dáa ikiin. ²³Mbá xúguíin' xujkiúun, jmaa xúguí' dí guá'dáa ma'ni drígúlú ikáán'. Ndoó-má ndayóo' dí mu'ni dí nuti ikiin, a'kuj dí makuwá jmaa nindxylú.

²⁴A'kuj dí mbá xúguíin' xabu xujuin ninj-mbúun dí ni'tí Amór jmaa Sikém. Iku-má niguá'dáa sina' dijndi mbá xúguíin' xabeka náa xujuin rú'kuj. ²⁵Ni'ni-má ajsú mbi'i, ndóo dí ikiin nakumuú dí naku gakij, a'kuj dí ajmij ejjin Jakób, Simeón jmaa Lebí bu anguiin-má Díná, nirajtuun chídiúun. Ndaa sumá nigúun náa xujuin, niradín mbá xúguíin' xabeka. ²⁶Xú'kuj-má Amór jmaa Sikém nixiyáa jmaa chídí. A'kuj niriyaá' Díná náa go'wóo Sikém, íku nigúun gajmiúú. ²⁷A'kuj niguwá' i'wíin' ejjin Jakób náa kajchúun bu nikáñúú. Iku nirawíi mbá xúguí' dí ríga náa xujuin rú'kuj, jmaa numuu dí tájui'ya-majkuí dxágiúun. ²⁸Nigúun kudiin mugu, xedj jmaa búru, jmaa dí ríga náa xujuin

xú'kuj-má dí ríga náa jmbaa' kidu.

²⁹Nigúun kudiin ejin, gu'y, xú'kuj-má ninj ku'wá' xúguí' dí ríga gu'wáá, mbá xúguí'-má kayuu' dí guá'dáa.

³⁰A'kuj dí Jakób ni'túun Simeón jmaa Lebí:

--Ninila dí marigá sna' náa ikúun, dí naxándúun koyo' xabu bu kajchúun náa numbaa' rígi, xabu kananéó jmiúú bu fereséó. Mú dí ikiin gumbuxi-mijná dí maguwá' muruguyun, a'kuj dí muxiñúú ikúun xú'kuj-má xúguíin' xabiy', numuu dí nanguá-má mbi'in xabu gú'díin.

³¹Muyú ikiin nigoo':

--Lá míjián' dí ni'ñuu dxágiúxu, dí xóo nagumaa mbáa agyu bu nagujua xuyuu' ni'ñuu xá.

35

Anulú na'ni sajku-rámáa' Jakób náa Bet-él

¹A'kuj dí Anulú ni'túun Jakób: "Ayu náa Bet-él ñú'úun, arajxtaa-má ikí. Xú'kuj-má ikí gatarngujxi isí dí náa matani mbaa Anaá' bu nisngájma-mina' náa inaa', dí náki nitagáyáa' náa inuu dxájuaa' Esaú." ²A'kuj dí Jakób ni'túun anguiin xú'kuj-má mbá xúguíin' bu xtáa gajmíi:

--Guni'ñúú' kaníí xándú bu rakíin Diúu bu kua'diin a'kuj, guni ka'wu-mijnáa', xú'kuj-má gurj'kuy' xtíñála. ³Matujxulú mu'guá náa Bet-él. Ikí marngujxi isí dí náa manj mbaa Anulú bu nimbáyú' dí náki nijxtáa gajmá, ikaa-má bu nijxtáa jmaa nindxu' jndu náa-má ejká.

⁴A'kuì nìxnàjxìì Jakób mbá xúguíì'n' xándú bu rə'kíin Diúy bu guá'diin, xú'kuì-má xábí dí jngrígú náa chá'úún. Ikú dí Jakób nì'duú náa agoo mbá ixì xìjxoo dí wíjì mijngii náa Sikém. ⁵Ndóo nigájnúú, ikú Anulú nì'ni dí pú məmìñúú mbá xúguíì'n' xəbu náa xujuin dí triga mijngii ikí, ikaa jngóo tágúún rujxkúún ejjìin Jakób.

⁶Ikú Jakób nijkanú náa Lús (ikaa-má ñajuun' Bet-él), dí gí' náa jmbaa' Kanaán. Nijkanú ikaa gajmíi mbá xúguíì'n' xəbu bu xtáa-má gajmíi. ⁷Ikí-má nìrngujxì isí dí náa mə'ni mbəə Anulú, ikí nijxnúu mbi'yuu ÉI-bet-él, numuu dí ikí nisngájma-mina' Anulú náa inuu, náki xtáa nagáyúu náa inuu dxájuu. ⁸A'kuì nikáñúu Déborə bu nì'ni makìì Rebéká. Ikí-má nijjuì'dìì náa mijngii Bet-él náa agoo mbá ixì xìjxoo. Ikaa nì'ni mbi'yuu Alón-bakút.

⁹Ndóo dí Jakób nitangəə-má náa Padán-arám, Anulú nisngájma-mina' bujúu' náa inuu, ikú nì'ni sajku-rámáa'. ¹⁰Ikú Anulú nì'tí: “Jakób mbi'yaa'. Nánguá mə'ni mbi'yaa' Jakób rá, Israél gá'nìì mbi'yaa' rá.” Ikú-má nì'ni mbi'yuu Israél. ¹¹Xú'kuì-má xoó nì'tí Anulú: “Ikúún ñajun' Diúy bu Gí'doo Xúguí' Siekìì. Gə'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xíniáa'. Náa ikáán məgajnúu mbá xujuin mbəə, xú'kuì-má mba'a xujuin mbə'wuy. Náa ikáán-má məgajnúú xəbu ñajun' mbə'wìì. ¹²Jmbaa' dí nijxnuy Abraám jməə Isaák, məjxnəə'-má ikáán mangáán, xú'kuì-má məjxnuy ejín-xíniáa' bu məgumii ndáwáá. ¹³Ikú nijkəə Anulú dí náa nì'tá-míjná jməə Jakób.

¹⁴A'kuì dí Jakób nisiji mbá isí nì'ni séñá dí náa nì'tá-míjná jməə Anulú. Xú'kuì-má nixídí-rámúu' iyoo' úbá inuu isí, mangaa-má nixtrámúu' sítí. ¹⁵Ikú nijxnúu mbi'yuu Bet-él dí náa nì'tá-míjná jməə Anulú.

Nikáñúu Rakél

¹⁶Ndáwáá nigájnúú náa Bet-él. Itáán-má məguá'nú náa Efrátá ndóo Rakél nì'nii a'diío. Pú gakìì nigí'nuu dí mə'nii a'diío. ¹⁷Numuu dí pú gakìì nagí'nuu, ikú nì'tí ə'gu bu niku'duwiin: “Xámíñáa', numuu dí nara'daa-má jmbəə a'diáa' dxámá.” ¹⁸Ndóo nacho- má məkəñúu, ikú nijxnúu mbi'yuu adə, Benóní,^e ə'kuì nikáñúu. Muú dí Jakób rá, Benjamín^f nijxnúu mbi'yuu adə.

¹⁹Xú'kuì ka'ni nikáñúu Rakél, ikí-má nijjuì'dìì náa kambəə dí nəjka náa Efrátá, ikaa-má dí ñajuun' Belén xúguì. ²⁰A'kuì dí Jakób nisiji mbá isí dí náa nijjuì'dìì Rakél. Ikaa ñajuun' mbá séñá dí náa nijjuì'dìì jndu-má xúguì. ²¹A'kuì dí Israél nigájnuu, nijkə gágí' gu'wá xtíin drígo- náa itáan sínguán' ñú'úún ke xóo Migdál-edár.

Bu ejjìin Jakób

²²Ndóo dí Israél xtáa-má náa jmbaa' rú'kuì, nijkə Rubén gígú jməə Bílá mbáa bu ə'giyuy anuy, xú'kuì-má nì'dxuun anuy dí nì'ni.

Mbá guwìì'n'-ijmə ejjìin bu xəbeka nìgì'diin Israél.

^e35.18 Náa ajngáa ebréo Benóní najxná kumə 'a'dá-gá'ku'.

^f35.18 Náa ajngáa ebréo Benjamín najxná kumə 'adə ngajuə'.

²³Bu ejiin Léa: Rubén bu a'dá-gi'nii a'diío Jakób, Simeón, Lebí, Judá, Isakár jmaā Sabulón.

²⁴Bu ejiin Rakél: José jmaā Benjamín.

²⁵Bu ejiin Bílá, bu xtajmiúu Rakél: Dán jmaā Neftalí.

²⁶Bu ejiin Sílpá, bu xtajmiúu Léa: Gád jmaā Asér.

Bigi ñajúún' ejiin Jakób, bu nigumii náa Padán-arám.

Nikáñúu Isaák

²⁷Ndáwáá ni'kə Jakób náa Isaák bu anuu, náa Mámré, náa xujuin dí mbi'yuu Árbá dí ikaa-má ñajuun' Ebrón, dí náa nijxtáa-má Abraám jmaā Isaák. ²⁸Mbá xúguí' mbi'i dí nijxtáa Isaák, mbá siéntú ijku-miskíñú' (180) sigu'. ²⁹Ni'ni-má xi'ñáá' wéñúu' ñajuun' ndóo nijka xuy' nikáñúu, xú'kuí-má niguijn anguijn. A'kuí dí Esaú jmaā Jakób, bu ejiin-má, nidij.

36

Bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú

¹Bigi bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú, ikaa-má bu mbi'yuu Edóm. ²Esaú niguijn guaxiúún' xəbu Kanaán: Ádá, guáxioo Elón xəbu etéó, jmaā Aolibámá, guáxioo Aná bu a'diío Sibeón xəbu ebéó, ³xú'kuí-má Basemát guáxioo Ismaél, dxágiúu-má Nebayót. ⁴Ádá nigí'daa Elifás, bu a'diío jmaā Esaú, xú'kuí-má Basemát nigí'daa Reuél. ⁵Xú'kuí-má Aolibámá nigí'daa Jeús, Jaalám jmaā Koré. Bigi ñajúún' ejiin

Esaú bu nigumii náa jmbaa' Kanaán.

⁶A'kuí Esaú niguwíin gu'wii, jmaā ejiin bu jiámá jmaā guaxá', jmaā mbá xúguíjn' xəbu bu kúwá náa go'wóo. Xú'kuí-má niguwíin mbá xúguíjn' xujkiúu, jmaā mbá xúguí' dí nikánúu náa jmbaa' Kanaán, nijka gájtáa imbrí'ká, dí ni'ni sínguá-mina' dí náa inuu Jakób. ⁷Numuu dí ikiin pú mbaā dí guá'dáá, nanguá eyoo dí məkuwá mbóó. Náa jmbaa' dí náa kúwijn nanguá e'ngoo dí mupi'su xujkiúún. ⁸Ikaa jngóo Esaú nijka gájtáa náa kúbá Seír. Edóm-má mbi'yuu Esaú mangaa.

⁹Bigi bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú, bu anuu xəbu Edóm, bu kúwijn náa kúbá Seír. ¹⁰Rígí ñajuun' mbi'ñúú ejiin Esaú: Elifás a'diío Ádá a'giyu Esaú, xú'kuí-má Reuél a'diío Basemát a'giyu-má Esaú. ¹¹Bu ejiin Elifás, ikiin ñajúún' Temán, Omár, Séfó, Gatám jmaā Senás. ¹²Xú'kuí-má Timná ñajuun mbáa-má a'giyu Elifás, ikaa nigí'daa a'diío bu ni'ni mbi'yuu Amalék. Bu'kuí ñajúún' ejín-xíní' Ádá bu a'giyu-má Esaú. ¹³Bu ejiin Reuél ñajúún': Naát, Sérá, Sámá jmaā Mísá. Ikiin bu'kuí ñajúún' ejín-xíní' Basemát, bu a'giyu-má Esaú. ¹⁴Bigi bu ñajúún' ejiin Aolibámá bu jmbaa-má a'giyu Esaú, guáxioo Aná bu a'diío-má Sibeón. Ikaa nigí'daa Jeús, Jaalám jmaā Koré, ejiin-má Esaú.

¹⁵Bigi bu ñajúún' xúguíjn' xəbu edi náa ejiin Esaú. Bu ejiin Elifás bu a'dá-gi'nii a'diío Esaú: bu xəbu edi ikiin ñajúún' Temán, Omár, Séfó, Senás, ¹⁶Koré, Gatám jmaā Amalék. Bu'kuí bu ñajúún' xəbu edi náa ejiin Elifás dí náa

numbaa' Edóm, bu ñajúún'-má ejín-xíníí' Ádá. ¹⁷Bìgì bu ñajúún' x̣abu edì ná ejìin Reuél bu a'diío Esaú: Naát, Sérá, Sámá, jmaḡ Mísá. Ikiin bu'kuì ñajúún' x̣abu edì náa ejìin Reuél dí náa numbaa' Edóm, bu ñajúún'-má ejín-xíníí' Basemát, bu a'giḡuḡ Esaú. ¹⁸Xú'kuì-má bìgì ñajúún' x̣abu edì náa ejìin Aolibámá, a'giḡuḡ-má Esaú: Jeús, Jaalám jmaḡ Koré. Ikiin-má bu'kuì ñajúún' x̣abu edì bu ejìin Aolibámá, guáxioo-má Aná. ¹⁹Mbá xúguíin' bu'kuì ñajúún' ejìin Esaú, xú'kuì-má x̣abu edì dríguún. Ikaa Esaú bu mbilyuu-má Edóm.

²⁰Bìgì bu ñajúún' ejìin Seír bu oréo, bu kajchúún-má náa jmbaa' rú'kuì: Lotán, Sobál, Sibeón, Aná, ²¹Disón, Esér jmaḡ Disán. Bu'kuì ñajúún' x̣abu edì dí náa x̣abu oréo, ejìin-má Seír, dí náa jmbaa' Edóm. ²²Bu ejìin Lotán ñajúún' Órí jmaḡ Emám, xú'kuì-má Tímná ñajuun' dxágiúu Lotán. ²³Bu ejìin Sobál ñajúún' Albán, Manaát, Ebál, Séfó jmaḡ Onám. ²⁴Bu ejìin Sibeón ñajúún' Ájá jmaḡ Aná. Ikaa Aná bìgì nixkamaa iduu iya' náa jmbaxoo' dí nákí nijxtáḡ ndi'ñúú búriḡuḡ anuḡ. ²⁵Bu ejìin Aná ñajúún' Disón jmaḡ jmbaa dxá'gú bu mbilyuu Aolibámá. ²⁶Bìgì ñajúún' ejìin Disón: Emdán, Esbán, Itrán jmaḡ Kerán. ²⁷Bìgì ñajúún' ejìin Esér: Bilán, Saabán jmaḡ Akán. ²⁸Bìgì ñajúún' ejìin Disón: Ús jmaḡ Arán. ²⁹Ikiin-má bìgì bu ninindxuún x̣abu edì dríguún x̣abu oréo: Lotán, Sobál, Sibeón, Aná, ³⁰Disón, Esér jmaḡ Disán. Ikiin bu'kuì bu ñajúún' x̣abu edì dríguún x̣abu oréo, mámbáa-

má na'tá-ñajúún' x̣abu xujiuun náa jmbaa' Seír.

X̣abu ñajun' mba'wìin náa Edóm

³¹Nákí xoó séguá'daa x̣abu ñajun' mbaḡ, x̣abu Israél, bìgì ñajúún' x̣abu ñajun' mba'wìin bu nita-ñajun' náa numbaa' Edóm: ³²Bélá a'diío Beór ni'tá-ñajun' náa Edóm. Dinábá mbilyuu xujiuun. ³³Ndóḡ níkáñúu Bélá, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Jobáb, a'diío Sérá bu na'ka náa Bósrá. ³⁴Ndóḡ níkáñúu Jobáb, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Usám, bu na'ka náa numbaa' Temán. ³⁵Ndóḡ níkáñúu Usám, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Adád bu a'diío Bedád. Adád ni'ngoo ni'ni gaḡmaḡ Madián náa jmbaa' Moáb. Xú'kuì-má xujiuun mbilyuu Abít. ³⁶Ndóḡ níkáñúu Adád, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Sámlá, bu na'ka náa Masréká. ³⁷Ndóḡ níkáñúu Sámlá, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Saúl, bu na'ka náa Reobót mijngii náa mañu Éufrates. ³⁸Ndóḡ níkáñúu Saúl, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Baál-anán bu a'diío Akbór. ³⁹Ndóḡ níkáñúu Baál-anán a'diío Akbór, ikú ninújngaa ni'tá-ñajun' Adár. Ikaa na'ka náa xujuin dí mbilyuu Páú, xú'kuì-má Meetabél mbilyuu a'giḡuḡ, bu guáxioo a'gú-nikìi Matréd, a'dá-xíníi'-má Mesaáb.

⁴⁰Rìgì ñajuun' mbi'ñúú x̣abu edì náa ejìin Esaú, dí mámbá enii aḡuḡin, xú'kuì-má mámbá xujiúún: Tímná, Álbá, Jetét, ⁴¹Aolibámá, Élá, Pinón, ⁴²Senás, Temán, Mibsár, ⁴³Magdiél jmaḡ Irám. Bu'kuì ñajúún' x̣abu edì náa Edóm, dí mámbá jmbaa' dí guá'dáá náa kúwìin. Edóm, ikaa-má ñajuun' Esaú, bu anuḡ

xəbú Edóm.

37

Dí nigundaa José

¹Jakób nijxtáa náa jmbaa' Kanaán, dí náa-má nijxtáa anuyú. ²Rígí naltí xóo ká'nii níkuwá ejjín Jakób: José gí'doo guwə' ijuan siguu', ndóo ndi'ñúú mugu gajmíi ǎnguijín. Xtáa gajmíin ejjín Bílá jmaa ejjín Sílpá, bu gu'wiji-má anuyú. Xú'kuji-má naltúun anuyú dí nawáán numúú ǎnguijín dí ramíjián' eni.

³A'kuji dí Israel pú nandoo ka'yoo José ke xóo dí xúguíin' ejjín, numuu dí ikaa ada bu'kuji nigí'daa ndóo ni'ni-má xi'ñáá' ñajuun'. Xú'kuji-má ni'xmí mbá xtíñúú misaan' dí mba'la mijxtiúu. ⁴Ndóo nduyáá ǎnguijín dí anuyú pú nandoo ka'yoo, ke xóo xúguíin' ikiin, ǎ'kuji niki'níi kuyáá jndu nánguá etáán míjián'.

⁵Mbá mbi'li nigundaa José, xú'kuji-má niltúún ǎnguijín dí ká'nii nigundaa. A'kuji iwáa nánguá nindúún gúyáá, ⁶numuu dí ikaa niltúún:

--Gudxawíin míjián' dí ká'nii nigúndaa. ⁷Náa xanáá, kajcháán' nuryu'wá-táxi'i' rajxa. Dí xtáixuyú drígó' ikúún nitujxuyú niwiji jmbu, xú'kuji-má xtáixuyú drígála ikáan' nigí'i' mbájndi náa xtáixuyú drígó' ikúún, xú'kuji-má nusjmbatiguyun iki.

⁸A'kuji dí ǎnguijín nigoo':

--Lá ikáán marəta-ñájunxu rá', xú'kuji-má munimbuxuyú dí naratá ikáán rá'.

Iwáa nánguá nindúún gúyáá jmaa numuu xnu'ndaa, jmaa-má ajngáa xóo

dí naltúún.

⁹Nigundaa bujúu', ikú-má niltúún ǎnguijín:

--Ikúún xoó nigúndaa bujúu', dí jka' jmaa gún' jmaa mbá guwíin' imba ǎ'guaan, nusjmbatiguyun náa inu' eyoo.

¹⁰Xú'kuji-má niltúun anuyú jmaa ǎnguijín, ikú ni'ni xprígúu anuyú dí niltúun:

--Díí-lá e'yoo xnu'ndaa dí nitagundaa rá. Lá mə'ni dí ikúún jmu' ru'dáa' gajmí' ǎngiaan', məgúwá'xu musjmbatíguxu náa inaa' jndu mbayíí' rá'.

¹¹Dí ǎnguijín naxíguyun kuyáá, ndóo dí anuyú namína' jmaa numuu rú'kuji.

Dí nigí'nuu José ninj ǎnguijín

¹²Ndáwáá ǎnguijín José nigúún gúñúú mugiyú anuyú náa Sikém. ¹³Ikú Israel niltúun José:

--ǎngiaan' kajchúún nduñúú mugu náa Sikém, ikaa jngóo mǐdxu' náa kajchúún ikiin.

Ikú ikaa nigoo':

--Xtáa mə'gá-má.

¹⁴Ikú Israel niltúun:

--Ayu'-má xúguji gátayaa ká'nii kúwá ǎngiaan' gajmiúú xujkú', xú'kuji-má mǐdxaá' gáratun' ká'nii kúwíin.

Ikú-má niku'maa nijka. Nigájnuu náa xkuə Ebrón, nijkanú jndu náa Sikém. ¹⁵Ikí nixkamaa mbáa xəbú, náa ngu'úun nǐngəwəan José náa xanáá, ikú ikaa xəbú ni'rajxuyú:

--Díí tayá' gií.

¹⁶Ikú José nigoo':

--Anguìn' e'ńíí'. Nàṭa-káńáa' táan dí maṛatun' náa kajchúún ruńúú xujkú' tayáá ikáán.

¹⁷Ikú ikaa xabụ bu'kuì nigoo':

--Nigájnaá-má gij. Kaá'-má nìdxuun niti: "Gu'guṛ náa Dotán rá".

A'kuì dí José nijka náa nigúún anguiìn, nixkamíí jndu náa Dotán.

¹⁸Ndóo ndiyáá José dí ka'ńíí na'ka sínguán', náki xóó sé'ka mijngii, ikú nita-mijná kálnii muxiyáa. ¹⁹Xígì niti:

--Guyaala dí a'kuì e'ka xabụ xnu'ndaa rú'. ²⁰Xúguì dí pú muxíyaa xá. Muxpátuá'áan náa awúun mbá ińá' drígoṛ iya'. A'kuì mu'tá: "Mbáa xujkú-xáná nì'kuyú." A'kuì mby'yaá kálnii gá'ni xnu'ndaa dí nigundaa xú'kuì xá.

²¹Ndóo nìdxuun Rubén dí xú'kuì eti, nindoo ma'ni kríyaa' náa ñawúún' anguiìn. A'kuì nì'tí:

--Xúxíyaa-má. ²²--Ikú nì'túún xóó Rubén.-- Məxúxidíí-lá e'di. Guṛpátuá'áan náa ińá' drígoṛ iya' dí gí' náa jmbaxoo' gij, ni-má xúni-ngawíín'.

Xú'kuì nì'tí numuu dí məkríyaa' José náa ñawúún' anguiìn, mu dí xú'kuì maku'maa mə'gaa náa anuyú nìkumuyú.

²³Ndóo nì'kanú José náa kajchúún anguiìn, ikú nìriya' xtíńúú dí mba'a mijxtiúú dí kúwuyú. ²⁴Ikú nìxpátuá'aaan náa awúun ińá', muú dí ińá' rú'kuì mijxoo' nanguá-má kajni' iya'. ²⁵A'kuì nìtrigijìn nìpi'su. Ikú nìyaxjì ndiyáá dí naguwa' mbiliin xabụ ismaelítá bu naguwa' náa Galaád. Naguwa' gajmiúú

kaméyú kudaa iya' ndatawun, jmaa bájia' tana ndatawun, jmaa-má bájioo' ixuyú mírrá. Ikaa rú'kuì nagúún kudúún náa Ejíptó. ²⁶A'kuì dí Judá nì'túún anguiìn:

--Díí-lá gí'doo numuu dí muxíyaa ngu'waá gí'tiulú rá. ²⁷Itáan míjián' dí mugujuaa mudaa xabụ ismaelítá, mu dí xú'ni-ngawíín'. Numuu dí gí'tiulú-má ñajuun', xú'kuì-má mbóó e'diulú gajmiúú.

A'kuì dí nìniṛuyun' anguiìn dí nì'tí. ²⁸Ndóo nanújngúún xabụ madianítá⁹ bu nagúún raṛujuṛ, a'kuì nìriyaa' José náa ińá'. Ikú nìgujuaa nidaa xabụ bu'kuì jmaa mbá-skińú' bújkaṛ ajuṛn' mi'xá. A'kuì nigúún kuyaa José náa Ejíptó.

²⁹Ndáwáá nì'kaṛ Rubén náa ińá', nanguá-lá kuá'aaan José ikí ndilyoo. Ikú nìxkuytu-wíi xtíńúú dí nangawíín' ajkiyuyun. ³⁰Ikú nijkaṛ náa kajchúún anguiìn, a'kuì nì'túún:

--Nanguá-lá kuá'aaan dxámá náa ińá' rá. Díí-lá gánì ikúún xúguì rá.

³¹A'kuì nìrujtu-ra'áa chágoo mbáa a'dá-sújtuun', ikú nìxtajmáa e'di rú'kuì náa xtíńúú José. ³²A'kuì niguún kuńuyú xtíin dí mba'a mijxtiúú náa inuu anuyú, ikú nitáán:

--Nìxkamaaxuyú xtíin rígi. Lá ra'kaa ikaa xtíńúú a'diáa' ñajuun tayáá rá.

³³Ikú ikaa nininuyú', a'kuì nì'tí:

--Xtíńúú a'diód' ñajuun' rígi. Mbáa xujkú-xáná nì'kuyú, niémboṛ nìrujku-

⁹37.28 'Madianítá' mbi'ńúú-má bu 'ismaelítá' mangaa.

rìgaa José.

³⁴A'kuì dí Jakób nìxku'tu-wíi xtíñúu, xú'kuì-má nigúwuyun' xtíin xíní' jmaa numuu dí ningawíin' ajkiuyun. Xú'kuì-má mbayuyú' mbi'i nijxtáa gajmúu jmaa numuu a'diío. ³⁵Mbá xúguíin' ejíin bu xabeka gajmiúú gu'ú niguwá', mu dí munì dí mǎ'nijí ajkiuyun anuú. Muú dí ikaa nanguá eyoo dí mǎ'nijí ajkiuyun, ikú nì'tí: "Mǎjxtá-gajmú' jmaa numuu a'diío', jndu náa gákáñú' maguij a'diío'." Ikú nambiyá'-má xú'kuì jmaa numuu a'diío.

³⁶A'kuì dí xabú madianítá^h nigujuaa José náa Ejíptó, niguij mbáa xabiuyú Faraón bu mbi'yuu Potifár, bu naltá-ñájúun' xabú kuda ajuan', bu nuñawaa.

38

Judá jmaa Tamár

¹Dí náki mbi'i rú'kuì, nigájnuu Judá náa kúwíin anguij, nijka gájxtáa jmaa mbáa xabú adulamítá bu mbi'yuu Írá. ²Ikí ndi'yoo guáxioo mbáa xabú kananéo bu mbi'yuu Súwá. Ikú ndiyáa, a'kuì-má ni'gu jmaa. ³Ikú ni'ni endij a'gu bu'kuì, nìgì'daa mbáa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Ér. ⁴Ni'ni endij bujúu', nìgì'daa imbaa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Onán. ⁵Ndáwáa ni'ni endij bujúu', nìgì'daa imbaa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Sélá. Náa Kesíb xtáa ndóo nigumaa dxámá bu'kuì.

⁶Ndáwáa a'kuì, Judá ndiyáa' mbáa a'gu bu mǎ'ni a'giuyú Ér bu a'dá-gì'nii, ikaa a'gu bu'kuì mbi'yuu Tamár. ⁷Ikú Ér,

^h37.36 'Madianítá' mbi'ñúu-má bu 'ismaelítá' mangaa.

a'dá-gì'nii bu a'diío Judá, ni'ni dí ramíjían' náa inuu Anulú Mekuíí, ikaa jngóo dí Anulú Mekuíí ni'ni dí mǎkañúu. ⁸A'kuì dí Judá nì'túun Onán: "Ayáa a'giuyú dxájuaa', tani-má dí gí'maa matani, mu dí xú'kuì mǎjxtáa mbáa bu manindxyu a'diío dxájuaa'". ⁹Nda'yoo-má Onán dí adá bu magumaa xá'ni a'diío ikaa ñajuun'. Ikaa jngóo mámbá ndóo na'gu jmaa a'giuyú dxájuu, na'ni dí mǎxá'ni endij, mu dí xú'kuì xágumaa a'diío dxájuu. ¹⁰A'kuì dí Anulú Mekuíí tániguyú' dí na'ni, ikaa jngóo ni'ni dí mǎkañúu-má mangaa. ¹¹A'kuì dí Judá nì'túun gu'giúun': "Aguanáa'-má a'gú-xuá'a ñajuuan' náa go'wóo ana'a', jndu ndóo mǎkij a'diío Sélá." Numuu dí nimína': "Ra'káa gamíi dí mǎkañúu mangaa xóo dí nikáñúu anguij". Ikú a'kuì Tamár nijkaa gájxtáa náa go'wóo anuyú.

¹²Ndóo ninójngoo-má mbayuyú' mbi'i, ikú nikáñúu guáxioo Súwá bu a'giuyú Judá. Ndáwáa dí nì'nijí-má ajkiuyun dí nijxtáa gajmúu dí nikáñúu a'giuyú, ikú nijka gá'ñúu xabú bu nuduyun mugiyú náa xujuin Timnát. Nijka jmaa mígiuyú bu mbi'yuu Írá, bu adulamítá. ¹³A'kuì nijuitáan Tamár ajngáa rígi: "Lá natayáa dí jmégiaa' najka náa Timnát gá'duyun mugiyú rá." ¹⁴A'kuì ikaa niriyáa' xtíñúu dí nakujmaa dí a'gú-xuá'a ñajuun', ikú nirogoo inuu jmaa mbá xtíin mbawi'. Mangaa-má nimbrá'a-mina', ikú nìgì'j náa rejuun xujuin Enaím, náa nanójngoo kambóo Timnát. Numuu ndi'yoo dí nikij-má Sélá, muú xoó-má séjxniáa' dí mbayáa ikaa e'yoo.

¹⁵Ndóo ndi'yoo Judá, ikú nìkumuu dí mbáa a'gụ bu n̄agujua xuyuu' ñajuun', numuu dí kógoo inuu. ¹⁶A'kuj niniñuu' kambōo, nijka náa gí' a'gụ. Ikú nì'túun:

--Lá m̄andoo mu'nu' rá.

Numuu n̄anguá e'yoo mú dí gu'giúun' ñajuun'. Ikú a'gụ nì'tí:

--Díí-lá gáraxnu' dí mu'nu' rá.

¹⁷Ikú Judá nigoo':

--Ikúún m̄aku'nguáan' mbáa a'dá-sújtuun'.

A'kuj a'gụ nigoo':

--Xá'ñuu-má. Ndoó-má m̄ataşĩñáá' mbá dí xta'dáá. Jndu ndóo gátaxu'nguáan', ikú gíyaa drígáá'.

¹⁸A'kuj dí Judá nì'tí:

--Díí eyaa' majxnaa' rá.

Ikú a'gụ nigoo':

--Arajxnú' sinaa' jmaa jndu ñuñuu, mangaa-má rgótiāa' dí chá a'kuj.

Ikú ikaa nijxnúu, a'kuj nì'gu gajmaa. A'kuj-má nì'ni endiḡ a'gụ nì'ni. ¹⁹Ikú n̄itujxiḡ a'gụ nijkaa. A'kuj n̄iríguu xtíin dí kógoo jmaa inuu, ikú nigúwaa' xtíñúu dí nakujmaa dí a'gú-xuá'a ñajuun'.

²⁰A'kuj ndáwáá n̄iku'maa Judá a'dá-sújtuun' jmaa majiuyun' mígiyyu bu adulamítá, mu dí xú'kuj m̄andoo maguu drígoḡ dí niniñuu' náa ñawúun' a'gụ. Múú dí nánguá nixkamaa a'gụ. ²¹Ikaa jngóo n̄irajxuun x̄abu náa xujuin rú'kuj:

--Náá xtáa a'gụ bu n̄agujua xuyuu', bu n̄agi'i náa rawuun' kambaa náa Enaím.

Ikú ikiin nigoo':

--Tájxtáa dimbáa a'gụ bu n̄agujua xuyuu' giḡ.

²²Ikú ikaa nitangaa n̄i'kaa náa xtáa Judá, ikú nì'túun:

--N̄anguá nijxkamaa a'gụ, xú'kuj-má x̄abu bu kúwíin ikí niti: "Tájxtáa a'gụ bu n̄agujua xuyuu giḡ."

²³A'kuj nì'tí Judá:

--Ḡaguanúu-má jmaa drígó', ra'kaa muti numulú x̄abu gá'ni. Nitayáá-má dí ikúún n̄iku'nguáan'-má a'dá-sújtuun' bigi, múú dí ikáán n̄anguá nitaxkamaa.

²⁴Ndóo nì'ni-má mbá ajsú-igun' wáa, nijui'táán Judá:

--Gu'giáan' Tamár nì'gu jmaa mbáa x̄abu, ikú jmaa numuu rú'kuj nì'ni endiḡ.

Ikú nì'tí Judá:

--Guríyaa'la m̄usikaa.

²⁵Ndóo n̄uriyaa' a'gụ dí m̄ikaa, ikú niku'ma ajngáa náa inuu jmégiyyu dí nì'túun: "X̄abu bu drígoḡ rígi, ikaa nì'ni dí m̄a'ni endiyyun. --Xú'kuj-má nì'tí xoó--. Tayáá m̄atayaa sáá drígoḡ rígi: sina' jmaa jndu ñuñuu, xú'kuj-má rgótí."

²⁶A'kuj dí Judá nininyu' dí ikaa drígoḡ, ikú nì'tí: "Iwáa jmbii ikaa ke xóo ikúún, numuu dí tájxniyyu a'diío' Sélá dí mbayáa." Xú'kuj-má jndu nimbì'su nánguá nì'gu jmaa.

²⁷Ndóo nijkanú mbili dí magumaa a'diío, ikú a'kuj nikujmaa dí kuété' ejiin kaguiin. ²⁸Ndóo dí n̄agumii-má, ikú n̄ikruiyaa' ñawúun' mbáa, a'kuj dí a'gụ bu naku'duwiin nigujtuun ñawúun', niro'óo jmaa gúma maña'. Ikú nì'tí: "Bigi

njkruiya' g̃inii ñawúun'." ²⁹Ikú a'kuj
nijxmátrá'aa ñawúun', a'kuj nigumaa
gi'tioo. Ikú a'gy by naku'duun ni'tí:
"Ká'nii-lá nitambá'táá kambaa rá."
Numuu rú'kuj ikaa nijxnúu mbilyuu
Fárés.³⁰Ndáwáá nigumaa dxájuu by
kaxto'óo gúma maña' náa ñawúun', ikú
ikaa nijxnúu mbilyuu Sára.

39

José jmaa a'giyy Potifár

¹Ndóo nigúun xabu ismaelítá kuyaa
José náa Ejiptó, nigujuaa ni'sij Potifár
by nañajun' náa Faraón, by na'tá-
ñájúun' xabu kuda ajuan', by nuñawaan.
²Muyú ndóo-má Anulú Mekuíí xtáa jmaa
nindxyu José, xú'kuj-má nagájnuu
míjián' dí na'ni náa xtáa go'wóo xabu
nikij ejípsió. ³Ikú ndi'yoo xabu nikij
Potifár dí Anulú Mekuíí xtáa jmaa José,
xú'kuj-má mbá xúguí' dí na'ni ikaa,
Anulú Mekuíí na'ni dí magajnúu míjián'.
⁴Xú'kuj ka'nii dí ndi'ya-majkuu José.
A'kuj dí nigíí' José dí mambáyúu
jmínaa' ikaa, xú'kuj-má dí manindxyu
xtajmá by ma'tá-ñájun' náa go'wóo. Ikaa
jngóo nixnájxyu mbá xúguí' dí gí'doo.
⁵Jndu náki nijxnúu dí ma'tá-ñájúun' náa
go'wóo, jmaa mbá xúguí' dí gí'doo,
Anulú Mekuíí ni'ni sajku-rámúu' go'wóo
by ejípsió jmaa numuu José. Anulú
Mekuíí-má na'ni sajku-rámúu' mbá
xúguí' dí gí'doo, xó-má dí ríga gu'wáá
jmaa dí ríga jmbaa' kidu. ⁶Ikaa jngóo dí
Potifár niniñuu' náa ñawúun' José mbá
xúguí' dí gí'doo, nanguá ejxná-miéjuun'

38.29 Náa ajngáa ebréó Fárés najxná kuma
'náa pa'too'.

dimbá jmaa numuu dí nixnájxyu, ndóo-
má dí miky ejxná-miéjuun' e'ni.

Xú'kuj-má José si'yáa, gújkuíi' wáa
kiajxyu. ⁷Ndáwáá a'kuj dí a'giyy xabu
nikij nijka iduu ka'yoo José, ikú ni'túun:

--Anu' jmaa nindxyu'.

⁸Xó-má José nanguá nindoo, ikú
ni'túun a'gy:

--Natayáá-má dí xabu nikij nanguá
ejxná-miéjuun' e'ni mbá xúguí' dí ríga
náa go'wóo, numuu dí niniñuu'-má náa
ñawún' mbá xúguí' dí gí'doo. ⁹Ndawa
jmbaa sáa itaan gí'doo numuu ke xóo
ikúun' náa gu'wá rígi. Jndu dimbá-má
nanguá niriko' dí maxágúguá, ndóo-má
ikáán numuu dí a'giyy ñajuaan'. Ká'nii-
lá gáni ikúun' dí pú ramíjián' rígi, xú'kuj-
má dí manj a'ká náa inuu Anulú rá.

¹⁰Mámbá mbili-má xú'kuj a'gy
by'kuj na'túun José, muyú dí ikaa
sé'nimboo dí migu jmaa, ni-má dí
majxtáa mijngii níjiúun. ¹¹Mbá mbili ndóo
dí nito'oo José náa gu'wá dí ma'ni
ñajuun', ndawa dimbáa xabu by
nañajun' náa awúun gu'wáá. ¹²A'kuj dí
a'gy nigujtuun xtíñúu José, ikú ni'túun:
"Anu' jmaa nindxyu'." A'kuj dí niguanúu
xtíñúu náa ñawúun' a'gy, ikú ikaa
nikatiyaa' ragáyúu.

¹³Ndóo ndi'yoo a'gy dí niguanúu
xtíñúu José náa ñawúun' xú'kuj-má
nikatiyaa' rexa, ¹⁴a'kuj-má
nindxa'wúun by nuñajun' náa gu'wáá,
ikú ni'túun: "Guyaa-la, dí xabu ebréó by
ni'ka kayaa ajmbio' ni'ka gásíjmaa'.
Nito'oo dí migú gajmy', muyú dí ikúun
nindxa'wá-ská gakij. ¹⁵Ndóo ndi'yoo dí

ikúún n̄ndxa'wə-ská, ikú niniñuu' ḡij
xtíñúu n̄katiyaa' ragáyúu.

¹⁶Ikú a'gu niyáx̄ij̄i x̄tíñúu José j̄ndu
n̄i'kanúu ājmbioo gu'wáá. ¹⁷A'kūj̄ dí
a'gu n̄i'túun ājmbioo ikaa-má ājngáa
rú'kūj̄: “X̄tajmá ebréó bu n̄idxa' cháa,
n̄i'ka mu dí maríya' majku'. ¹⁸Ndóo
ikúún n̄ndxa'wə-ská, ikú ikaa niniñuu'
xtíñúu ḡij̄, n̄katiyaa' rexaa.”

¹⁹Ndóo dí n̄idxuun x̄abu nik̄ij̄
ājngáa dí n̄i'tí a'giȳu dí ká'nii n̄i'ni José,
a'kūj̄ dí pú nigigaa. ²⁰A'kūj̄ dí x̄abu nik̄ij̄
nigutuwiin José nikudaa' guéjuaañ', náa
kajchúún-má x̄abu bu nakudiin' x̄abu
ñajuun' mbaa, ikí-má nijxtáa. ²¹Muyú
ndóo-má Anulú Mekuíf̄i x̄taa j̄maa
n̄indxyu José, xú'kūj̄-má nangaw̄iñ'
ājkiȳun ka'yoo. Ikaa j̄ngóo n̄i'ni dí x̄abu
ed̄i bu nañaw̄ȳun guéjuañ' mba'ya-
majkuu José. ²²A'kūj̄ dí x̄abu bu'kūj̄
nixnáx̄ȳu José dí mañaw̄ȳun mbá
xúguíñ' x̄abu bu kajchúún náa guéjuañ'
rú'kūj̄. Ikaa j̄ngóo dí ikaa-má nayajxyu
mbá xúguí' ñajun' dí nāguma ikí.
²³Nánguá-má eyóo' kayuu' dí mba'yoo
dimbá dí nixnáx̄i náa ñawúun' José.
Numuu dí Anulú Mekuíf̄i x̄taa j̄maa
n̄indxyu José, xú'kūj̄-má mbá xúguí' dí
na'ni, Anulú Mekuíf̄i na'ni dí māgajnúu
míjián'.

40

José na'tájuj̄i ājma x̄nu'ndaa

¹Ndáwáá dí n̄irígá-má rú'kūj̄, x̄abu
bu nāgux̄i'ñá' dí na'gaañ x̄abu ñajun'
mbaa náa Ejíptó, j̄maa bu na'ni páan,
n̄in̄i dí tániḡȳu' x̄abu nik̄ij̄ drígȳún, bu

x̄abu ñajun' mbaa. ²Ikú Faraón' niki'náa
ka'ñúu nájm̄ij̄ x̄abiȳu, x̄abu bu na'tá-
ñájúún' bu n̄udax̄i'ñá' dí na'gaañ, j̄maa
bu na'tá-ñájúún' bu n̄un̄i páan. ³Ikú
nikudiin' guéjuaañ' náa gu'wá drígoo
x̄abu bu na'tá-ñájúún' bu nuñawaañ,
náa guéjuañ' dí náa-má x̄taa José. ⁴Ikú
bu na'tá-ñájúún' bu nuñawaañ, niniñúú'
ikiin náa ñawúun' José mu dí ma'ni
mbá'w̄ij̄in. Xú'kūj̄-má m̄bayȳu' m̄bil̄i
nijchúún náa guéjuaañ'.

⁵Nájm̄ij̄ x̄abu bu kajchúún
guéjuaañ', bu nāgux̄i'ñá' dí na'gaañ
x̄abu ñajun' mbaa náa Ejíptó, j̄maa bu
na'ni páan, mámbá dí nigundaa
mámbáa dí mbóo mbru'un, mámbá-má
x̄nu'ndaa ríga dí eyoo gá'tí. ⁶Ndóo nijka
José náa kajchúún ikiin dí m̄i'ch̄a rú'kūj̄,
ikú ndi'yoo dí ngíná inúu kajchúún. ⁷Ikú
ikaa nirajxyun x̄abiȳu Faraón, bu x̄taa
gajm̄íi náa guéjuaañ' náa go'wóo x̄abu
nik̄ij̄ drígoo:

--Díí numuu j̄ngóo ngíná inala
xúguj̄ rá.

⁸Ikú ikiin niti:

--Ríga dí n̄iḡȳu'ndaaxy, ndawaa sáa
ma'tá-juj̄i.

Ikú n̄i'túún José:

--Lá ra'káa Anulú ñajuun' bu ma'tá-
juj̄i rá. Ḡyt̄un'la dí ká'nii n̄iḡȳu'ndaa
m̄bu'yáá.

⁹A'kūj̄ dí x̄abu bu na'tá-ñájúún' bu
n̄udax̄i'ñá' iya', n̄i'túun José dí ká'nii
nigundaa:

40.2 “Faraón” nujxnáá m̄bil̄iyuu x̄abu ñajun'
mbaa náa Ejíptó.

--Ikúún nigúndaa ndiyoo mbá ajmuyú úbá wíji náa inu', ¹⁰dí ríga mbá ajsú ñawúun'. Ndóo narudíin' ikí-má na'nij rí'yuyú, xú'kuj-má najka ra'goo juáyúu xndú úbá. ¹¹Xú'kuj-má rgúxiyú Faraón kujtúun, nagraígú xndú úbá nāduun iyoo', najni' náa awúun rgúxiyú. A'kuj dí najxnyú na'gaan ndiyoo.

¹²Ikú a'kuj José ni'tí:

--Rígi ñajuun' dí nandoo gáltí xnu'ndaa': dí ajsú ñawúun' ajmaa, ikaa ñajuun' ajsú mbi'i. ¹³Dí ndóo ma'ni ajsú mbi'i mba'yoo Faraón numaa', mu dí manújngaa' matani bujúu' ñajuun', xú'kuj-má ikáan marajxnaá-má rgúxiyú, dí xó-má nataní dí náki nadaxíñá' di na'gaan. ¹⁴Gamááan-lá ajkiaa' xtayo', dí ndóo marajxtaa bujúu' míjián', xú'kuj-má nāta-káñaá' dí mangawíin' ajkiaa' xtayo'. Aratáan táan Faraón jmaa numu', mu dí maríñaá' náa guéjuan' rígi. ¹⁵Numuu dí niguma kúwuyun' náa jmbañúu' xabu ebréó, xú'kuj-má ndaa dí niní gií, mu dí maxudyun' guéjuaan'.

¹⁶Ndi'yoo xabu bu na'tá-ñájúun' bu nuní páan, dí míjián' ni'tá-juí xnu'ndoo bu'kuj, ikú ni'túun mangaa José:

--Ikúún mangúún nigúndaa, a'kuj ndiyoo dí ajsú ejxtiuu' páan dí mi'xá trámá' náa edxu'. ¹⁷Dí ejxtu' dí grígú jndu inuú kajti mba'a enii páan dí tawun miky Faraón, muyú ñy'yun naguwá' nāpu dí kajti náa ejxtu' dí grígú náa edxu' eyoo.

¹⁸Ikú nigoo' José:

--Rígi ñajuun' dí na'tí xnu'ndaa': dí ajsú ejxtu', ikaa ñajuun' ajsú mbi'i. ¹⁹Dí

ndóo ma'ni ajsú mbi'i, Faraón marígú edxaa', xú'kuj-má ikaa ma'ni dí majruajkaán náa mbá ixí, a'kuj dí ñy'yun muyú xuyaa'.

²⁰Ndóo ni'ni ajsú mbi'i, ikú nirámaa' siguu' Faraón, ikú ikaa ni'ni mbá ndxaa' gajmí mbá xúguíin' xabiyyú. Náa inúú mbá xúguíin' xabu bu'kuj, niríyaa' guéjuaan' xabu bu na'tá-ñájúun' bu nūdaxiñá' iya', jmaa bu na'tá-ñájúun' bu nuní páan. ²¹A'kuj ni'ni dí matangaa náa ñajuun' drígoo xabu bu na'tá-ñájúun' bu nūdaxiñá' iya', ikú ikaa najxnaá' dí na'gaan Faraón. ²²Ndóo-má ni'ni dí majruajkaa xabu bu na'tá-ñájúun' bu nuní páan, dí xó-má ni'tá-juí xnu'ndaa José. ²³A'kuj dí xabu bu na'tá-ñájúun' bu nūdaxiñá' iya', nánguá nimááan ajkiyūn ka'yoo José, iwáa nibumuu ka'yoo mbá kayuu'.

41

Dí nigundaa Faraón

¹Dí ndóo ninójngoo-má ajma' siguu', ikú nigundaa Faraón. Náa rawuun' mañu Nílo wíji ndi'yoo. ²Ikí náa mañu rú'kuj ndi'yoo dí nagájnúú mbá juiin xedí-e'gú bu pú si'fín, xú'kuj-má pú marangín', napi'su náa dí maxa' rajxa. ³Náa kidxúun'-má bu'kuj nigájnúú imbá-juiin-má xedí-e'gú ngíní sajuíin', niguájun náa inúú xedí bu si'fín bu kajchúun' náa rawuun' mañu. ⁴A'kuj e'yoo dí xedí ngíní sajuíin', ni'puun mbá juiin xedí si'fín bu marangín'. Ikú ndijuij Faraón.

⁵Ni'guuyú bujúu', ikú nigundaa dí e'ni ajma' nutu. Ndi'yoo dí mbá juan iñuu

ejxúu rajxa mba'wuy xú'kuj-má pú misaan' nakrá'áan dí náa mbóó diñuu.
⁶Ndáwáá a'kuj nikrá'áan imbá-juan iña ngínáa dí nijndu-xtáa ni'ni giñá-jxoo'.
⁷Xú'kuj-má dí mbá juan iña dí ngínáa nijndu-xtáa ni'pu iña dí míjián' mba'wuy. Ikú ndijuij Faraón, a'kuj ndi'yoo dí mbá xnu'ndaa ñajuun'.

⁸A'kuj dí mi'chə ngíná siin' ajkiyūn najmúu ndijuij, ikú ni'tí dí maḡuwá' mbá xúguíin' xəbu bu nəmañúú xawan bu kúwá náa Ejiptó, xú'kuj-má mbá xúguíin' bu nduyáá. Ikú Faraón ni'túun dí ká'nii nigundaa, muú jndu dimbáa nəngwá ni'ngoo gá'yoo dí ma'tá-juíj náa inuu Faraón xnu'ndaa rú'kuj. ⁹A'kuj dí xəbu bu na'tá-ñájúún' bu nuḡaxiñə' iya' ni'túun Faraón: “Namá'áan ajkiyūn' xúguj dí ramíjián' ni'ni. ¹⁰Ndóo dí ikháan niki'náa xtayuxu dí xtajmiáa' ñajunxu, nitaxúdáan'xu guéjuaan' náa ɠo'wóo xəbu bu na'tá-ñájúún' bu nuñəwəən, ikúún ɠajmu' xəbu bu na'tá-ñájúún' bu nunj páan. ¹¹Ikaa jmaə ikúún niḡu'ndaaxu mbá xnu'ndaa dí mbóó mbru'un. Mámbá xnu'ndaa ríga dí nandoo gá'tí. ¹²Ikí xtáa jmaə nindxuxu mbáa dxámá ebréó, xtajmiúu xəbu bu na'tá-ñájúún' bu nuñəwəən. Ikaa niḡaanxu dí niḡu'ndaaxu, xú'kuj-má ikaa ni'tá-juíj xnu'nduxu, mámbáa ni'túun xó-má dí nigundaa. ¹³Xó-má dí ikaa ni'tá-juíj, xú'kuj-má niríga. Ikúún nitanguún ni'ni-má ñajun', xú'kuj-má imbaə nijruajka-maa.”

¹⁴A'kuj dí Faraón nijxná-ñajuun' dí ma'ka José, ikú mbá nachə ni'riyaə' náa guéjuaan'. Ikú José ni'dəə stawuun',

xú'kuj-má ni'ri'kuu' xtíñúu, ikú ni'ka náa inuu Faraón. ¹⁵Ikú Faraón ni'túun José:

--Ikúún niḡúndaa, muú ndawəə sáa ma'tá-juíj. Ndóo-má nədxuun numaa' ikáán, dí ndóo natadxawíin xnu'ndaa, nəmañaa' naratá-juíj.

¹⁶A'kuj nigoo' José dí ni'tí Faraón:

--Ra'ká ikúún ma'tá-juíj, dí Anulú pú ñajuun' bu ma'tá-juíj jmbu náa inuu Faraón.

¹⁷Ikú dí Faraón ni'túun José:

--Niḡúndaa ndiyoo dí náa rawuun' mañu Nílo gújūn. ¹⁸Náa mañu rú'kuj nagájnuú mbá juiin xedi-e'gú mba'wíin, xú'kuj-má si'ñíi, nəpi'su náa maxa' rajxa. ¹⁹Náa kidxúún'-má bu'kuj nigájnuú imbá-juiin xedi-e'gú sajuíin' pú ngíní ka'nii. Pú ninóingoo sajuíin', jndu ni-mbísú táñu xedi bu xkawíin' xú'kuj, náa mbá xúguí' jmbaa' Ejiptó. ²⁰Bu xedi ngíní sajuíin' bu'kuj ni'puūn mbá juiin xedi bu mba'wíin. ²¹Ndóo niémbuūn ni'puūn, tákujmaa mbá kayuu' má dí ni'puūn, numuu dí ka'ni' sajuíin'-má xú'kuj, xó-má ka'nii dí náki ḡinii. Ikú a'kuj ndijuij'.

²²Xú'kuj-má niḡúndaa imboo', a'kuj ndiyoo mbá juan iñuu ejxúu rajxa mba'wuy misaan' nakrá'áan dí mbóó diñuu. ²³Ndáwáá nikrá'áan imbá-juan iña síjkiin' ngínáa nijndu-xtáa ni'ni giñá-jxoo'. ²⁴Dí iña ngínáa, ni'pu dí mbá juan iña misaan'. Ikú niḡuūn rígi bu nəmañúú xawan, muú jndu dimbáa nəngwá ni'ngoo dí ma'tá-juíj maḡxuun.

²⁵A'kuj José nigoo' dí ni'tí Faraón:

--Dí xnu'ndoo Faraón mbóó-má

ñajuun'. Anulú nasngájma dí wíjǐ mǎ'ni.
²⁶Dí mbá juiin xedǐ bu sil'ñí, ikaa
 ñajuun' mbá juan sigu', xú'kuǐ-má dí
 mbá juan iña misaan', mbá juan sigu'-
 má mangaa. Mbóó-má dí eyoo gá'tí
 xnu'ndaa. ²⁷Xú'kuǐ-má dí mbá juiin xedǐ
 ngíní sajuiǐn' bu nigájnúú ndáwáá, ikaa
 ñajuun' dí mbá juan sigu'. Xú'kuǐ-má dí
 mbá juan iña síjkiin' nijndu-xtáa ni'ni
 giñá-jxoo', ikaa ñajuun' dí mbá juan
 sigu' dí mǎ'ni ewi'. ²⁸Rú'kuǐ ñajuun' dí
 nataaǎn', xǎbu nikiǐ. Dí wíjǐ mǎ'ni Anulú,
 ikaa nasngájmaa'. ²⁹Mǎ'ka mbá juan
 sigu' dí majmaa wéñúu' ganisu mbá
 xúguí' náa jmbaa' Ejíptó. ³⁰Ndáwáá
 ǎ'kuǐ mǎ'ka imbá juan sigu' dí mǎ'ni
 ewi', mbá xúguí' ganisu dí nijmaa
 wéñúu' mambumúú kuyáá náa jmbaa'
 Ejíptó, dí ewi' mǎ'ni gámbáa xujuin.
³¹Ganisu dí nijmaa wéñúu' nánguá
 mamá'áaǎn ǎjkiyúún kuyáá, jmaa numuu
 ewi' dí mǎ'ka dí pú gakǐǐ gá'ni. ³²Dí
 nitagundaa ǎjma nutu, xǎbu nikiǐ, rú'kuǐ
 na'tí dí Anulú nigí-mina' dí mǎ'ni
 mbánúu, xú'kuǐ-má dí pú nachǎ mǎ'ni
 mbánúu.

³³Ikaa jngóo dí xúguǐ rá, míjián' dí
 maǎ'yaá' mbáa xǎbu bu ǎ'kuro'oo
 ǎmañuu, maǎ'gíǐ' ma'tá-ñájun' náa
 jmbaa' Ejíptó. ³⁴Atanǐ ríǐǐ, xǎbu nikiǐ:
 adriǐǐn xǎbu ñajuun' náa xujuin, mu dí
 maǐǐǐǐ mbóó dí mámbá wisu ganisu dí
 majmaa náa jmbaa' Ejíptó, dí mbá juan
 sigu' dí majmaa wéñúu'. ³⁵Gugimbóo
 mbá xúguí' ganisu dí sigu' míjián' dí
 ǎ'ka. Gaǐǐǐǐ ejxúu iñuu rajxa náa
 ñawáan', mu dí mǎ'pu xǎbu xujuin.
³⁶Gaǐǐǐǐ ganisu rú'kuǐ mu dí mǎ'pu

xǎbu xujuin, dí mbá juan sigu' mǎ'ni
 ewi' náa jmbaa' Ejíptó. Mu dí xú'kuǐ
 xákuéñúú' xǎbu jmaa ewi'.

José na'tá-ñájun' náa Ejíptó

³⁷Míjián'-má kuma rú'kuǐ ndi'yoo
 Faraón gajmíi xǎbiyu. ³⁸Ikú Faraón
 ni'túún xǎbiyu:

--Lá muxkamaa imbaa xǎbu bu xíǐǐ
 ka'nii, bu gí'doo xuy' Anulú rá.

³⁹A'kuǐ dí Faraón ni'túun José:

--Numuu dí Anulú ni'ni dí nindoo
 nitáyáá mbá xúguí' ríǐǐ, ndawaa imbaa
 xǎbu bu ǎ'kuro'oo nda'yoo xóo dí
 ikáán. ⁴⁰Ikáán maǎ'ata-ñájun' náa
 guáǐsun', xú'kuǐ-má mbá xúguí'ǐn' xǎbu
 xujuin' munǐ mbáníí dí maǎ'ata. Ndóó-
 má ikúún dí gún' gǐǐ, itáan gí'doo numu'
 ke xóo dí ikáán. ⁴¹--A'kuǐ dí Faraón xóo
 ni'túun José,-- Ikúún ǎ'gíǐn' dí maǎ'ata-
 ñájuiín' mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴²A'kuǐ dí Faraón niríyaa' ǎjuǎn'
 sina' náa a'diío ñawúun', nigídaa' náa
 ñawúun' José. Xú'kuǐ-má ni'ni dí
 magúwuyun' xtiín' dí pú misaan' baba'
 mangaa-má nundu', xú'kuǐ-má nijxnúu
 mara'ngoó mbá xábí ǎjuǎn' mujmu' dí
 mbi'yuu óró. ⁴³A'kuǐ ni'ni dí masimuu
 náa suduy káriyu kayuu' xǎbu ñajun' bu
 e'ni ǎjmiǐ, xú'kuǐ-má niti gakǐǐ xǎbu bu
 nagúún inuu: "ǐGusmba-tíǐala!" Xú'kuǐ
 ka'nii dí nigíǐ' José ma'tá-ñájun' mbá
 xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴⁴A'kuǐ dí Faraón ni'túun José:

--Ska-má ikúún ñajun' Faraón, mú
 dí ikáán sáratá, jndu dimbáa xǎbu
 xándoo ma'baa ñawúun' jmaa rajkúu

mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴⁵A'kuü dí Faraón ni'tí dí Safnát-panéá gá'ni mbi'yuu José, xú'kuü-má nijxniúu mǎ'ni ǎ'giüü ǎ'guü by mbi'yuu Asenát, by guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón. A'kuü nigájnuu nijka José mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴⁶José gí'doo mbá skíñú' guwǎ' siguu' dí ndóo kixnáxijí náa inuu Faraón by xǎby ñajuun' náa Ejíptó. Xú'kuü-má José nigájnuu náa inuu Faraón, nijka rajngro'oo ra'yoo mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴⁷Dí mbá juan sigu' rú'kuü, kajtíí' wéñúu' ganisu dí nijmǎa náa inuu jmbaa'. ⁴⁸Ikú José nigímbóo mbá xúguí' ganisu dí nijmǎa wéñúu' náa jmbaa' Ejíptó dí mbá juan sigu', xú'kuü-má nijka rǎgujxijí ganisu náa xujuin. Dí nijmǎa-má náa rawuun' mámbá xujuin, ikí-má nigujxijí. ⁴⁹José nigímbóo ejxúu iñuu rǎjxǎ jndu xóo juí'í dí náa rawuun' lamáa ka'nii. Rǎ'káa táán mbǎa nigímbóo jndu nánguá e'ngoo majxtagiawan, numuu dí nánguá xóo magijxnuu.

⁵⁰A'kuü nigumii ǎjmijí ejjín José dí náki xoo tá'ka timbá sigu' dí ewi'. Ejjin by'kuü nigí'diin jmǎa Asenát guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón. ⁵¹José nijxnúu mbi'yuu Manasés,^k by a'dá-gí'nii, numuu dí ni'tí: “Anulú ni'ni dí mǎmbumu' mbá xúguí' ñajun', jmǎa mbá xúguí' by kúwá náa go'wóo anu'.” ⁵²Xú'kuü-má nijxnúu mbi'yuu

Efraín' by e'ni ǎjmijí, numuu dí ni'tí: “Anulú na'ni dí mǎgumii ejjín' náa jmbaa' dí ndiya-mínüü.”

⁵³Xú'kuü ka'nii dí nirámáa' mbá juan sigu' dí nijmǎa wéñúu' ganisu náa jmbaa' Ejíptó. ⁵⁴A'kuü nigì'duü ni'ka mbá juan sigu' ewi', dí xó-má ka'nii ni'tí José. Nirígá ewi' mbá xúguí' xujuin, ndoo-má mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó ríga ganisu. ⁵⁵Ndoo dí xǎby nigì'duü nijkídxuun mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó, ǎ'kuü dí xǎby xujuin nijdxǎ'wu-ra'a náa inuu Faraón jmǎa numuu ganisu. A'kuü dí Faraón ni'túún mbá xúguí' xǎby Ejíptó: “A'gua gúyǎa José ñu'úún, guni mbá xúguí' dí ma'tála ikaa.” ⁵⁶Dí ewi' kriǎa mbá xúguí' xujuin. A'kuü dí José nimbá'too mbá xúguí' xtaga'u náa ríga ganisu, nǎgujuǎ nuda by Ejíptó, numuu dí najka ra'ni gakijí ewi' náa numbaa' rú'kuü. ⁵⁷Mbá xúguí' numbaa' naguwá' xǎby náa Ejíptó mu dí musí náa José, numuu dí mbá xúguí' numbaa' najka ra'ni gakijí ewi'.

42

Anguüin José nagúún náa Ejíptó

¹Ndoo ni'dxuun Jakób dí ríga ganisu náa Ejíptó, ikú nitúún ejjín: “Díí eni ǎ'kuü, dí ndoo numindu-mijnála rú'. ²Nídxuun dí ríga ganisu náa Ejíptó. Gu'gua gúsí ikí dí mu'pu, mu dí xóo mǎkuwaa.”

³A'kuü nigúún mbá guwíin' anguüin José náa Ejíptó musí ejxúu iñuu rǎjxǎ.

^k41.51 Náa ǎjngáa ebréo Manasés najxná kumǎ 'nambumu'.

41.52 Náa ǎjngáa ebréo Efraín najxná kumǎ 'pú nǎgumii ejjín'.

⁴Muyú dí Jakób nanguá nijxnúu ma'ga Benjamín gi'tioo-má José, dí ma'ga gajmíi anguiin, numuu dí ni'tí: "Ra'kaa magí'nuu mbá gaméjun' gá'ni."

⁵A'kuji niguwá' ejiin Israél gajmiúú i'wíin' xabu bu naguwá'-má gúsi, numuu dí ríga ewi' mbá xúguí' náa jmbaa' Kanaán. ⁶Xú'kuji-má José ñajuun' bu na'tá-ñájun' náa jmbaa' rú'kuji, ikaa-má nagujua ganisu nuda mbá xúguíin' xabu xujuin. Ndóo niguá'nú anguiin José náa inuu, ikú nismbatiguyun nigí' inúu jndu mbayí'. ⁷Ndóo José ndi'ñúú anguiin, naniniil'-má dí anguiin ñajúún', muyú dí ikaa na'ni xóo dí nanguá niniil' e'ni. Ikú ni'túún ajngáa mijkoo:

--Náa-lá guwa' ikáan' jngóo.

Ikú ikiin nigoo':

--Náa Kanaán gúwá'xu mu dí muyixu táan ganisu.

⁸Skamá José naniniil'-má anguiin, xóo-má dí ikiin nanguá niniil'. ⁹Ikú nimá'áan ajkiyun José dí ká'nii nigunda-jmii ikiin, ikú ni'túún:

--Ikáan' ñajuanla xabu bu nuñama ngu'wáá. Ndóo-má naguwa' gúñama mbyaa ká'nii kriga numbaa' rígi.

¹⁰Ikú ikiin nigoo':

--Nanguá, xabu nikij. Ndóo-má ganisu naguwá' gúsi xtajmiáa'.

¹¹Mbáwíi'-má anuxu dí mbá xúgiáan'. Ikáan' ñajunxu xabu gí'doo majkuu, jndu nimbí'sú tánindxuún xtajmiáa' bu nuñama ngu'wáá.

¹²Ikú José ni'túún:

--Ragájkun rú'kuji, naguwa' gúyaa

ká'nii kriga numbaa' rígi.

¹³Xú'kuji-má ikiin nigoo':

--Xtajmiáa' ñajunxu mbá guwáan'-ijmaxu, ejiin mbáa xabu bu xtáa náa jmbaa' Kanaán. Dí gi'tiuxu bu gi'taa niguanúu jmaa anuxu, xú'kuji-má jmbaa' náangua kujmaa.

¹⁴Ikú José ni'túún bujúu':

--Ká nata-má, dí gajkuun ikáan'-má ñajuanla xabu bu nuñama ngu'wáá.

¹⁵Gij gákujmaa má gajkuun dí nuta: Nda'yoo Faraón dí náangua magajna'la gij jndu ndóo gá'kanú gi'tiála.

¹⁶Guxu'máa mbáa dxajuala dí ma'gaa gáyaa gi'tiála, dí ikáan' rá, gaganála náa guéjun' gij. Mu dí xú'kuji mby'yáa má gajkuun dí nuta. Ndóo-má ragájkun rá, xtáa Faraón nda'yoo dí ikáan' jngruigala nuñama ngu'wáá.

¹⁷A'kuji dí José nikudiin' mbá xúguíin' guéjun', mbá ajsú mbi'i.

¹⁸Ndóo ni'ni ajsú mbi'i, ikú José ni'túún:

--Ikúún nanj-mbo' kayoo Anulú.

Guni'la rígi, mu dí xóo mandoo makuwaa. ¹⁹Má gajkuun dí ikáan' ñajuanla xabu gí'doo majkuu, guni'ñáa' mbáa dxajuala náa guéjun', gu'gaa' tikuáan' kudala ganisu dí muyu angianla náa gu'wáá. ²⁰Muyú dí aguwa' kuyaa gi'tiála bu sí'gíi', mu dí xú'kuji mby'yáa má gajkuun dí nuta, ikaa jngóo xákáñála.

A'kuji-má ndiyáa' dí nánda' dí munj.

²¹Ikú niti-mijná:

--Gajkuun-má dí rakí niniil' gi'tiulú.

Ndóo ndiyáa' dí ndaya-mínuy', xú'kuji-má dí na'tá-káñulú, nangua ni'dxawíin

dí naltí. Ikaa numuu rú'kuì jngóo dí ndu'ya-mínijì' ikáán' giì xúguì.

²²A'kuì dí Rubén nì'tí:

--Nìtala-má jún: "Xúni-mínijì'-la dxámá," muú ikáan' túnimbala. Ikaa jngóo dí nu'ni-numaa jmaa numuu e'diuu xúguì xá.

²³Muú dí ikiin séyáá má na'dxuun José dí nuti, numuu dí xtáa mbáa bu naḡuwí-jngaa ajngúún. ²⁴A'kuì dí José níríyá-mina' kaní' nimbíyá'. Ndáwáá nì'kaa náa kajchúún, dí ma'tá-mina' xoó gajmíi. A'kuì nigutuwiin Simeón náa inúú-má ikiin, xú'kuì-má nixto'wóo.

²⁵Ndáwáá nijxná-ñájun' José dí majti náa gújxtuún ejxúu iñuu rajxa, xú'kuì-má dí martangaa bójkoo mámbáa, dí maḡiwaan'-má náa gójxtoo, mangaa-má nì'tí dí mujxna dí mupú náa kambaa maḡuún. Xú'kuì-má ka'nii ninì.

²⁶Ikú ikiin nìxiá'dúún gújxtaa búriyún, nigájnaa niguún.

²⁷Ndóo niguá'nú náa muguajún munu', ikú mbáa nimbá'too gújxtaa dí maḡuwí dí majxnuu dí miku búriyú. Ikí gíwán' bójkoo náa awúun gójxtoo ndi'yo. ²⁸Ikú nì'túún anguìjn:

--Juirtangaa-lá bójko' jún. Guyaa dí náa awúun gójxto' giì gíwán'.

Ikú a'kuì siéngua' nì'ni ajkiyún, ndoó namíñúú drìgìjn nuta-mijná:

--Díí-lá ñajuun' rígi, dí na'ñulú Anulú rá.

²⁹Ndóo niguá'nuú náa anuú dí náa jmbaa' Kanaán, ikú nitáán mbá xúguí' dí ká'nii niguá'níí:

³⁰--Ikaa xabu bu'kuì, bu na'tá-ñájun' náa jmbaa' rú'kuì, nì'tuxu ajngáa mijkoo, xú'kuì-má nì'ñuxu jndu xóo xabu bu jngruìguun nuñama ngu'waa' ka'niáa'xu.

³¹Ikáan'xu nìtāan: "Ikáan' ñajunxu xabu bu gí'doo majkuu, jndu nimbí'sú tánindxuyu xabu bu jngruìguun nuñama ngu'waa'. ³²Mbá guwāan'-ijma ñajunxu dí mbáwíí-má anuxu. Nanguá kujmaa mbáa, xú'kuì-má gí'tiuxu bu sí'gíí' xtáa xúguì jmaa anuxu náa jmbaa' Kanaán ñú'úún." ³³A'kuì dí xabu bu na'tá-ñájun' náa jmbaa' rú'kuì nì'tuxu: "Giì gákujmaa má gajkuun dí xabu bu gí'doo majkuu ñajuanla. Guñi'ñáá' mbáa dxájuala giì, a'guaa' kudala dí mupú anḡianla.

³⁴Xú'kuì-má gaḡuwa' kuyaa gí'tiāla, mu dí xú'kuì mbayoo dí ra'kaa xabu bu jngruìguun nuñama ngu'waa' ñajuanla. Ikú a'kuì mbayoo dí xabu gí'doo majkuu ñajuanla xú'kuì rá. A'kuì dí maḡnajxí' dxájuala, xú'kuì-má mandoo maḡruigala náa jmbaa' rígi.

³⁵A'kuì ndóo ikiin nistijngaa gújxtuún, ikí náa gójxtoo mámbáa nikujmaa kaxto'oo bójkoo. Ndóo dí ikiin gajmiúú anuú ndiyáá bújkuún, ikú nimíñúú. ³⁶Ikú Jakób nì'túún:

--Ikáan'la nunì gámbìjn ejjn'. Náanguá-má kujmaa José, xú'kuì-má Simeón, tiáa mu'gua-má kuyaa mangaa Benjamín rú'. Mbá xúguí'-má rígi na'ni dí majxtáa gajmú' ikúún.

³⁷Ikú a'kuì dí Rubén nì'túun anuú:

--Arajxniú'-má ikúún gí'tio', mu dí ikúún-má gá'kaa' kayaa. Má dí sé'kaa' kayaa, a'kuì dí mandoo maḡanjí dí

maḵañúú nájmijj ejjin' ikúún.

³⁸Ikú Jakób ni'tí:

--Maḵá'ga a'dió' mu'gua gajmiála, numuu dí níkáñúu-má dxájuu, mbawíí-má ikaa xoó niguánúu. Má dí xú'kuuj gágí'nuu gaméjun' náa kambaa mu'gua gajmiála, a'kuuj munij dí xij'ñáa' bigij ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa ga'ku.

43

Angujin José nagúún kuyaa Benjamín náa Ejiptó

¹Pú gakijj ejka ra'ni ewi' náa numbaa' rú'kuuj. ²Dí ndóo niémbúun ejxúu iñuu rajxa dí kuda guwáán' náa Ejiptó, ikú ni'túún anuyú:

--Gaṭangáan'la gúsij xoó inguíjma ganisu mu'pu.

³Ikú Judá nigoo':

--Ikaa xabuj bu'kuuj ni'túxuj mbá jmbuu: "Naxándoo maḵuwa' gijj mú dí nanguá guwa' kuyaa gij'tiála." ⁴Mú dí nataxúnguāan' gij'tiuxuj mu'guá gajmiúxuj, a'kuuj dí mu'guáxuj gúsij ganisu. ⁵Mú dí nanguá rajxnáa ma'ga, xú'guá-máxuj. Numuu dí xabuj bu'kuuj ni'túxuj: "Naxándoo maḵuwa' gijj mú dí nanguá guwa' kuyaa gij'tiála."

⁶Ikú Israél ni'tí:

--Dí numuu dí xú'kuuj ra'kí kayuu' nijñu', dí niṭaan xabuj bu'kuuj dí kua'daa jmbaa gij'tiála rú'.

⁷Ikú ikiin nigoo':

--Ikaa xabuj bu'kuuj nirajxuxuj ká'nii kúwáaxuj xú'kuuj-má jmaa numúú angijunxuj. Ni'túxuj: "Lá ka'nijj xtáa anala

rá. Lá ka'nijj kua'daa jmbaa gij'tiála rá." Xú'kuuj-má ikáan' niṭaanxuj xoó-má dí ni'túxuj. Kú má nduyaaaxuj dí ikaa ma'túxuj: "Aguwa' kuyaa gij'tiála" rá.

⁸A'kuuj dí Judá ni'túun anuyú:

--Ataxúnguāan' dxámá ma'ga, mu dí mu'guá gajmiúxuj, mu dí xú'kuuj xákáñúú, ikáan'xuj, ikáán, ni-má ejiunxuj mangiin. ⁹Ikúún gátanda'aa' jmaa numuu ikaa, xú'kuuj-má ikúún gári'ñuu mú ríga dí nigí'nuu. Mú dí nanguá e'káa' kayaa maḵnajxij náa inaa', ikúún gí'múú a'ká inaa' jndu kámuu mbilij xú'kuuj rá. ¹⁰Mú dí táguátí'inxuj gijj, nigúwaa'-máxuj xígijj dí ma'ni ajma nutu xú'kuuj rá.

¹¹A'kuuj dí anuyú nigoo':

--Mú dí ndaa dí ma'ni, xígijj gá'ni xú'kuuj rá. Guḍríyá' náa gújxtala dí míjián' dí najmaa náa jmbaa' rígj, a'gua kudala xóo mbá segejjan' náa inuu xabuj bu'kuuj: sí'gíj' bájjia' tana ndatawun, sí'gíj' jíáá', jmaa iya' ndatawun, jmaa bájjioo' ixuyú mírrá, xú'kuuj-má sídáa jmaa alméndrá. ¹²Xú'kuuj-má gudala ajma kujtuun bújkaa, mu dí ma'gaa bújkaa dí kajti nij'kaa náa awúun gújxtala. Ma'ni-má dí niṅawaan bu nigruj'yá'. ¹³A'gua-má gajmiála gij'tiála mangaa, gaṭangáan'la náa inuu xabuj bu'kuuj.

¹⁴Anulú bu Gí'doo Xúguí' Siekiij gá'ni dí xabuj bu'kuuj mangawíin' ajkiuun ka'yala, dí maniñuu' jmbaa dxájuala xú'kuuj-má Benjamín mangaa. Mú dí ikúún ka'yoo dí ma'tígijj ejjin', ga'tígijj-má xú'kuuj xá.

¹⁵Ikú ikiin nida segejjan', jmaa ajma kujtuun bújkaa, xú'kuuj-má Benjamín

mangaa. Ikú n̄t̄ujx̄uun nigúún náa Ejíptó, a'kuj-má nixnajxi-mijn̄a náa inuu José. ¹⁶Ndóo ndi'yoo José dí n̄a'ka Benjamín gajmíi āngūīn, ikú ni'túun xtajmá bu na'tá-ñájun' náa go'wóo: “Ayu' xtiin gu'wáá x̄abu bigi, xú'kuj-má ataxíyaa mbáa xedi mat̄an̄i míjiáan' dí mi'kuu gajmí'. Mu dí x̄abu bigi ma'kuí'su gajmí' waka'.” ¹⁷A'kuj dí xtajmá ni'ni xóo-má nijui'táán, nijka kagūīn x̄abu bu'kuj náa go'wóo José. ¹⁸A'kuj dí ikiin nimíñúú ndóo nijka ki'diin náa go'wóo José. Ikú niti: “Jmaa numuu bújkaa dí kajti nijkaa náa awúun gújxtulú dí ginii, ikaa numuu rú'kuj ni'ka ki'dáán' gīi, mu dí xú'kuj mandoo marugua-ra'áán', dí maguguáán' manindxulú xtajmá, xú'kuj-má búriúlú mangiin.” ¹⁹A'kuj niguwá' mijngii náa inuu xtajmá bu na'tá-ñájun' náa go'wóo José, náki náa rejuun gu'wá niti:

²⁰--Tan̄i mbaa ājkiáan', x̄abu nik̄ī. Ikáan'xu pú gajkuun-má dí nigúwá' gús̄ix̄u ganisu náki ginii. ²¹Ndóo dí nijkuán̄u'xu dí náa m̄buyaa-xuxu a'kuj n̄rajkuí' gújxtuxu. Ikí gíwán' bójkoo mámbáa náa awúun gójxtoo ndiyaāxu, mbá kájxi-má bújkuxu. Ikaa jngóo dí kuyaa-má gúwaa'xu xúguj. ²²Xú'kuj-má kuyaa-gúwá'xu bujúu' bújkaa dí mus̄i-má ganisu. Nanguá eyaa sáa ñajuun' n̄rajkuáa bújkaa náa gújxtuxu.

²³Ikú ikaa nigoo':

--Maxútaan ājkiánla, xámíñála. Diúu drígála jmaa Diúu drígoo anala, nijxnála bújkaa dí niḡiwaan' náa gújxtala. Ikúún nigruígú-má bújka.

Ikú niríyaa' Simeón nixnájxi náa inúu. ²⁴A'kuj dí ikaa ni'túún dí man̄ujngúún náa go'wóo José, xú'kuj-má nijxnúú iya' dí mujiáan rajkúún, xú'kuj-má nijxnúú dí m̄upu búriúún. ²⁵Ikú ikiin nin̄i míjiáan' segejan', dí kuált̄īn ma'kanúu José xuájka', numuu dí nidxawíin dí ikí-má gápi'su.

²⁶Ndóo ni'kanúu José gu'wáá, ikú ikiin niguwá' kudúún segejan' dí guá'dáa-má xawii, xú'kuj-má n̄smbat̄iguun náa inuu, nigí' inúu jndu mbayí'. ²⁷Ikú José n̄rajx̄uun dí ká'nii kúwá, xú'kuj-má ni'túún:

--Anala bu n̄t̄ala dí xi'ñáa'-má ñajuun', lá míjián' xtáa ikaa xá. Lá ka'n̄i'-má xtáa xá.

²⁸Ikú ikiin nigoo':

--Míjián'-má xtáa xtajmiáa' bu anuxu, ka'n̄i'-má xtáa mangaa.

Ikú niguá'ndu-t̄iga dí ndiya-majkuí'. ²⁹Ikú n̄yax̄i José ndi'yoo Benjamín bu gi'tioo, bu a'diío-má rudúu, ikú ni'tí:

--Lá bigi ñajuun' gi'tiāla bu sí'gí' bu n̄t̄un' dí xtáa-lá rá. --Ikú ni'túun Benjamín,-- Anulú gá'ni sajku-rámáa', a'diío'.

³⁰A'kuj ndóo ndi'yoo gi'tioo José, mbá nacha ni'ni ājkiuun dí m̄ambiya', numuu dí gagi xtáa jmaa numuu gi'tioo. Ikú ndiyá' dí náa m̄ambiya'. A'kuj n̄t̄a'aa dí náa na'gu, ikí-má n̄mbiya'. ³¹Ndóo ni'n̄īi ājkiuun, a'kuj-má ni'xmbóo nigájnaa, ikú ni'tí: “Gajkuáa-má ganisu rá.”

³²Mbájí' nitrámá' dí m̄iku José, xú'kuj-má mbájí' dí m̄upu ikiin, mbájí'-

má dí mupɔ xabɔ Ejíptó bu makuj'su-
 má gájmíi ikaa. Numuu dí xabɔ Ejíptó
 síyóo dí mupɔ'su gajmiúú xabɔ ebréó,
 numuu dí mbá majtɪ' mbaa eyáá ikiin.
³³Ikú nɪtrɪgɪɪn náa inuu José xóo-má
 nijui'túún. Gɪnii bu gɪ'nii nigɪ'lɪ, xóo-má
 ejkə sigúún' nɪtrɪgɪɪn, ajndu kidíwáá
 kayuu' bu gɪ'taa. Xóo-má ikiin, ndóo
 ndiyáá rú'kuɪ, jndu siénguá ni'ni ajkiúún,
 mbóó nduya-mijná. ³⁴A'kuɪ José nijxnúú
 mupɔ dí trámá' náa méxoo. Mbá wisu
 nutu itáan mbaa nijxnúu mɪkɔ Benjamín
 ke xóo dí i'wíɪn'. Xú'kuɪ-má nɪ'waaɪn,
 nikúwɪɪn gagi gajmiúú José.

44

Rgúxiyu José

¹A'kuɪ dí José nijxná-ñájuun'
 xtajmiúu bu na'tá-ñájun' náa gɔ'wóo:
 “Atani majtíí ganisu náa gújxtuún xabɔ
 bigɪ jndu guátá-má nɛ'nguyun muda
 gáguún, xú'kuɪ-má atagíwaaɪn' bójkoo
 mámbáa dí náa gójxtoo. ²Xú'kuɪ-má
 atagíwán' rgúxiú', dí rgúxí ajuan' mi'xá,
 náa gójxtoo bu gɪ'taa, xú'kuɪ-má jmaa
 bójkoo dí ni'ni numuu ejxí iñuu rajxa.”
 Xú'kuɪ-má ni'ni xtajmá xó-má nɪ'tí José.

³Ndóo nijsi, a'kuɪ dí niguún anguɪɪn
 José gajmiúú búriúún. ⁴Ndóo dí
 nigájnaá ikiin náa xujuin, jndu xoo
 tágúún-má sínguán' wéñúu' ndóo José
 ni'túun xtajmiúu bu na'tá-ñájun': “Ayu'
 kidxúún' xabɔ bu'kuɪ. Ndóo gátaxkamii
 xígɪ gárɔtuun: ‘Ndéjuun' dí nɪrtangaa dí
 ramíjián' jmaa dí míjián' rú'. Ndéjuun' dí
 nɪnɪ ku'wá' rgúxí dí ajuan' mi'xá drígoo
 xabɔ nikɪɪ rá. ⁵Lá rə'káa ríɪɪ najmuu
 na'gaan jmaa iya' xabɔ nikɪɪ drígó',

xú'kuɪ-má ikaa najmuu na'ni jmaa
 xawan xá'. Pú ramíjián' dí xú'kuɪ ka'nii
 nɪnɪla.’ ”

⁶Ndóo dí xtajmá nixkamii, ikú
 ni'túún-má ajngáa rú'kuɪ. ⁷Ikú ikiin
 nigoo':

--Ndéjuun' dí xú'kuɪ ratá ikáán rú',
 xabɔ nikɪɪ. Jndu nimbí'sú maxúní
 xtajmiáa' dí xú'kuɪ ka'nii. ⁸Natayáá-má,
 bújkaa dí nixkamaaxu náa gújxtuxu,
 kuyə gúwáa'xu jndu náa jmbaa' Kanaán,
 ikaa-má ndiyáa. Ká'nii-lá gúni ku'wá'xu
 ajuan' mujmu' jmaa ajuan' mi'xá, dí náa
 gɔ'wóo xabɔ nikɪɪ drígaa' rá. ⁹Ikaa
 xtajmiáa' bu náa gákujmaa rgúxí,
 gakañúu. Xú'kuɪ-má ikáan'xu
 manindxuxu xtajmiúu xabɔ nikɪɪ.

¹⁰Ikú xtajmá nɪ'tí:

--Ga'ni xóo-má nɪtala ikáan'. Ndóo-
 má bu náa gákujmaa, ikaa ma'ni
 xtajmiú' ñajuun'. Xó-má i'waaɪn'la, ndaa-
 má a'kánla gá'ni.

¹¹A'kuɪ dí ikiin mbá nacha nɪdrígú
 gújxtuún jndu mbayí'. Mámbáa
 nimbá'too gójxtoo. ¹²A'kuɪ nigí'duyu
 ndiyáa' náa gójxtoo bu gɪ'nii, jndu
 niryaa' ndiyáa' náa gójxtoo bu gɪ'taa.
 Dí rgúxí nɪkujmaa náa gójxtoo
 Benjamín. ¹³Ikú nɪxku'tu-wíi xtíñúú dí
 nangawíɪn' ajkiúún, xú'kuɪ-má mámbáa
 nixiá'doo xujkiúu, nitangɪɪn náki náa
 xujuin.

¹⁴Ikú nɪ'kaa Judá gajmíi anguɪɪn
 náa gɔ'wóo José, ka'níí-má xtáa ikí
 ikaa. Xú'kuɪ-má nɪsmbatɪguyun náa inuu,
 nigí' inúú jndu mbayíí'. ¹⁵Ikú José
 ni'túún:

--Díí ñajuun' rígi dí ninjla rú'. Lá séyaa dí mbáa xabū bu xóo ikúún xígi nda'yoo xawan rá'.

¹⁶A'kuji Judá ni'tí:

--Díí-lá gútaan'xu rá, xabū nikij. Kálnii-lá gúsngajmá-míjnáxu dí ndaa a'kúxu rá. Anulú nixkamaa a'kúún xtajmiáa' rá. Dí xúguj rá, xtajmiáa' ñajunxu, ikáan'xu jmaa-má bu náa nikujmaa rgúxiáa' náa gójxtoo.

¹⁷Ikú José nigoo':

--Jndu nimbí'sú maxání dí xú'kuji ka'nii jún. Ndoó-má xabū bu náa njkujmaa rgúxí, ikaa ma'ni xtajmiú' ñajuun'. Xóo-má ikáan' rá, símáa gú'guaa' gúyaa anala.

Judá na'tá-jkáan jmaa numuu Benjamín

¹⁸A'kuji dí Judá nijka tá'ngúun mijngii náa inuu José, ikú ni'túun:

--Xabū nikij, nata-káñáa' dí matasj'ñá-mina' dí ma'taan' xtajmiáa' mbá ajngáa dí matadxawíín. Xáki'náa-lá xtayáa xtajmiáa', numuu dí ikáan-má ñajuaan' xó-má Faraón. ¹⁹Ikáan-má, xabū nikij, nitraxuun xtajmiáa': "Lá xtáa anala rá' o gí'tiála bu'." ²⁰Xó-má ikáan' nigáwáa'xu, xabū nikij: "Xtáa anuxu, xí'ñáa'-má ñajuun', xú'kuji-má xtáa jmbaa gí'tiuxu bu sí'gíí', bu nigí'daa anuxu dí xí'ñáa'-má ñajuun'. Xú'kuji-má mbáa dxájuu ikaa níkáñúu. Mbawíí bu sí'gíí' niguanúu dí mbáwíí-má rydúún, xú'kuji-má anuy pú nandoo ka'yoo."

²¹Ikáan niratúún xtajmiáa': "Gaguwa' kuyaa mu dí maní'níí'." ²²Ikáan'xu nitaan', xabū nikij: "Dí dxámá xándoo dí maní'nuu' anuy. Mú dí maní'nuu',

maqañúu anuy gá'ni." ²³Xú'kuji-má ikáan niratúún xtajmiáa': "Mú dí nanguá guwa' kuyaa gí'tiála, nanguá-má mandoo maguwa' gíí'."

²⁴Ndoó nijkuánúu' náa anuxu, bu xtajmiáa', nitaanxu mbá xúguí' dí niratá, xabū nikij. ²⁵Ikú ni'tí anuxu: "A'guaa' gúsí jnguíjma ganisu bujúu'." ²⁶Ikú ikáan'xu ni'goo': "Maxándoo mu'guáxu. Ndoó-má mú dí gí'tiuxu najka mu'guá gajmiúxu, a'kuji dí mu'guáxu. Numuu dí xándoo mu'guáxu náa xabū bu'kuji, mú dí nanguá ejka gí'tiuxu ma'guá gajmiúxu." ²⁷A'kuji dí xtajmiáa' anuxu ni'túxu: "Nduyaa-má ikáan'la dí ajmíí ejjín' nigí'diin a'giu'." ²⁸Mbáa nigájnuu náa inu' nijka. Nakumu' dí gajkuun-má dí xújkú-xána nirujku-rigaa, jndu náki xú'kuji nanguá eyoo. ²⁹Mú dí muríyaa' a'dió' bigí náa inu', xú'kuji-má mú dí magí'nuu mangaa dí ramíjían' xá, a'kuji muní dí xí'ñáa' bigí ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa gajmá."

³⁰Dí xúguj rá, ndoo matanguún ikúún náa anuy bu xtajmiáa', mú dí nanguá ejkáa' jmu' dxámá gá'yoo, ³¹ikú maqañúu, numuu dí xóo mbá iduu-má gí'daa dxámá bu'kuji. A'kuji dí xtajmiáa' muní dí ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa gajmá xí'ñáa' anuxu bu xtajmiáa'. ³²Ikúún nikuda-mina' dí mañauun dxámá náa inuu anuy, dí nityun: "Mú dí tá'káa' kayaa dxámá náa inaa', ikúún-má gí'múú a'ká náa inaa' mbá xúguí' mbi'i xú'kuji rá." ³³Ikaa jngóo nata-káñáa' dí maguanú' ikúún xúguj dí xti'kuu gí'tio', mu dí manindxu' xtajmiáa', xabū nikij. A'kuji dí dxámá ma'gaa gajmíí angujín.

³⁴Ká'nii-lá gátanguún náa inuu anu' mú dí nanguá ejkáa' jmu' dxámá rá. Síyó' mbayoo dí mba'ya-mínúy' anu'.

45

José na'ni dí muninji' anguijn

¹José tá'ngoo gá'ni gakij ajkiyün náa inúú mbá xúguí'n' bu nuñajun' náa ikaa. Ikú gakij ni'tí: "Gagajnáá mbá xúguí'n' bu kajchúún gij." Jndu dimbáa xtajmá táguanúu jmaa ikaa ndóo ni'ni dí muninji' anguijn sáa pú ñajuun'. ²A'kuj pú gakij nimbija', jndu nidxawíin xabu Ejíptó, xú'kuj-má jndu nidxawíin bu náa go'wóo Faraón mangaa. ³Ikú José ni'túún anguijn:

--Ikúún ñajun' José. Lá ka'nij xoo xtáa anu' rá.

Ikú anguijn nanguá ni'nguün gúga'wíí', numuu dí siéngúá nijka ajkiyün ni'ni. ⁴A'kuj dí José ni'túún anguijn:

--Guxu'má-mijná mijngii náa inu'.

Ikú ikiin nixu'ma-mijná. Ikú ikaa ni'tí:

--Ikúún ñajun' José, gi'tiala bu nigujuaa ma'ga náa Ejíptó lo. ⁵Ikaa jngóo dí xúguj rá, xájmála xú'kuj-má xáki'náa'la kuya-mijná dí nigujyünla gij. Numuu dí Anulú-má niku'múú dí ma'ka ka ginúú, mu dí mandoo maguma-kawíin xabu. ⁶Ni'ni-má ajma sigu' ríga ewi' náa inuu numbaa', xú'kuj-má ndayóó' imba wisu sigu' dí xaríga dí majui'du ni-má xágijxij ganisu. ⁷Anulú niku'múú ma'ka ginúú, mu dí xoo makuwá ejín-xíniála náa inuu numbaa',

xú'kuj-má dí makáwaa' jmaa dí nimbí'sú túyaa. ⁸Numuu dí ra'kaa ikáan' nixu'múúla ma'ka gij, Anulú pú niku'múú ma'ka. Ikaa nigíyün' dí manindxu' jndu xoo anuy Faraón, dí manindxu' xabu nikij mbá xúguí' náa go'wóo, xú'kuj-má mata-ñajun' mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁹Mbá nacha gúní mu'guaa' náa xtáa anu', xú'kuj-má gutaan: "Xígí el'tí a'diáa' José: 'Anulú nigíyün' dí mata-ñajun' mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó. Mbá nacha gidxa' gátayo', ¹⁰mu dí marajxtaa náa jmbaa' Gosén, náa mijngii wáa xtáa ikúún. Midxa' ikáan gajmiáa' ejaan', mangiin-má ejín-xíniáa', xú'kuj-má xujkiáa', jmaa-má mbá xúguí' dí xta'dáa. ¹¹Ikí majxnaa' dí mi'su, numuu dí imba wisu sigu' xoo dí ma'ni ewi'. A'kuj dí maxákuéyaa' ikáan gajmiáa'-má bu kúwá náa gu'wáa', xú'kuj-má maxámbaa' mbá xúguí' dí xta'dáa.' " ¹²Dí xúguj rá, ikáan'la nduyaa, xú'kuj-má ndalyoo gi'tio' Benjamín dí gajkuun dí ikúún ñajun' bu nata'la xúguj. ¹³Gutaan anu' mbá xúguí' dí ká'nii naguma mbyün náa Ejíptó, xú'kuj-má mbá xúguí' dí ndiyaa. Nacha gúní, mu'guaa' gúyaa anu' ma'ka gij.

¹⁴A'kuj dí José ndiyá-rá'aa Benjamín bu gi'tioo, ikú nimbija'. Xú'kuj-má nimbija' Benjamín mangaa ndóo ndiyá-rá'aa. ¹⁵Ikú José ni'ku rawúún' mbá xúguí'n' anguijn, xú'kuj-má nimbija' gajmíi. Jndu a'kuj dí anguijn nigriyaa' wáa nitáan.

¹⁶A'kuj-má nijkanú ajngáa jndu náa go'wóo Faraón dí niguwá' anguijn José.

A'kuji dí Faraón niniguyú' dí ni'dxuun, xú'kuji-má xabiyy mangiin. ¹⁷Ikú Faraón ni'túun José: "Aratúún angiaaŋ: 'Gynjla rígi, guxiá'dúún xujkiála, gatangaŋ' mu'guaa' náa jmbaa' Kanaán.

¹⁸Gaguwa' kuyaa giŋ anala, xú'kuji-má angianla mangiin. Mu dí ikúún majxnala jmbaa' dí itáan míjián' dí ríga náa numbaa' Ejiptó, xú'kuji-má mupula dí najmaa' náa jmbaa' rígi.' ¹⁹Aratá-ñájúún': 'Gynj rígi, gu'gua jmaa' kárú dí ríga náa Ejiptó giŋ, mu dí maguwa' kudiin ejiŋla jmaa' gu'yala. Xú'kuji-má aguwa' kuyaa anala mangaa. ²⁰Xájmála jmaa' numuu dí kuá'dáa a'kuji, numuu dí ma'nijj drígála ikáan' ñajuun' mbá xúguí' dí itáan míjián' dí ríga náa jmbaa' Ejiptó.' "

²¹Xú'kuji-má ka'nii ninj ejiŋ Israel. A'kuji dí José nijxnúú kárú dí xó-má nijxná-ñájun' Faraón, xú'kuji-má nijxnúú dí mupú náa kambaa' dí náa magúún. ²²Mámbáa dí mbá xúguíŋ' ikiin nijxnúú mbá edijj xtiin, xóo-má Benjamín nijxnúú ajsú siéntú bújkaa' ajuŋ' mi'xá, jmaa' mbá wisu edijj xtiin. ²³Xú'kuji-má niku'ma rígi náa inuu anuy: Mbá guwijiŋ' búru-isí bu kuda dí pú itáan míjián' dí ríga náa Ejiptó, xú'kuji-má jmbá-guwijiŋ' búru-e'gú bu kuda ejxúu iŋuu rajxa. Xú'kuji-má niku'ma páan jmaa' ganisu, dí miku' anuy náa kambaa' ma'ka. ²⁴Ikú José ni'tí-ngawúún anguiŋ, a'kuji-má ni'túún xóo: "Xá'guaa'la ragi'dala náa kambaa'."

²⁵Nigájnaá náa Ejiptó, nigúnuyú náa jmbaa' Kanaán dí náa xtáa Jakób bu anuy. ²⁶Ikú nitáan ajngáa nuxi': "Ka'niŋi-

lá xóo xtáa ndalya José ndiyaa. Ikaa na'tá-ñájun' mbá xúguí' jmbaa' Ejiptó." Ikú Jakób sienguá ni'ni ajkiyyun, numuu dí sé'nimboŋ dí nuti. ²⁷Ikú ikiin nitáan mbá xúguí' ajngáa xóo dí ni'tí José. A'kuji ndóo ndilyoo Jakób kárú dí niku'ma José dí ma'ga jmaa' ikaa, ikú-má nidxiŋ ajkiyyun. ²⁸A'kuji Israel ni'tí: "Ikí-má rá, ka'niŋi-má xóo xtáa ndalya a'dió' José! Ma'gá-má gáyoŋ náki xóo sákáñú'.

46

Jakób najka náa Ejiptó

¹A'kuji dí nigájnuu Israel jmaa' mbá xúguí' dí gí'doo, ni'ka náa Beerséba, iki nixnáxiŋ xujkú' segejiŋ' náa inuu Diúy drígoŋ Isaák bu anuy. ²A'kuji dí Anulú ni'tá-mina' jmaa' Israel dí náa nigundaa. Xígi ni'túun:

--Jakób, Jakób.

Ikú Jakób nigoo':

--Giŋ-má xtáa.

³Ikú ni'tí Anulú:

--Ikúún ñajun' Diúy, bu Diúy drígoŋ anaa'. Xámíñaá' dí mi'dxu' náa Ejiptó, numuu dí ikí maŋi mbá xujuin mbaa' jmaa' majiaŋ' ikáan. ⁴Ikúún ma'gá jmaa' nindxaa' náa Ejiptó, ikúún-má gání dí matangaán, xú'kuji-má ñawúun' José xtaa ndóo gákáñaá'.

⁵A'kuji Jakób nigájnuu náa Beerséba. Bu ejiŋ-má ninj dí masimuu Jakób, xú'kuji-má ejiyún jmaa' gu'ñuyú, dí náa kárú dí niku'ma-má Faraón dí magúún jmaa'. ⁶Xú'kuji-má kudiin nigúún xujkiúún jmaa' dí nikánúú náa jmbaa'

Kanaán. Xú'kuì ka'nii dí Jakób nijka gajmíi mbá xúguíin' ejín-xíníi' náa Ejíptó. ⁷Nijka ikí gajmíi ejíin jíámá jmaa guaxa', xú'kuì-má ejín-xíníi', jíámá jmaa guaxa', mbá xúguíin'-má ejín-xíníi' nijka kagúin náa Ejíptó.

⁸Rígi ñajuun' mbi'ñúú xabu Israél, bu nìtu'uyun náa Ejíptó, bu Jakób gajmíi-má ejíin:

Rubén ñajuun' a'dá-gì'nii náa ejíin Jakób. ⁹Bu ejíin Rubén: Anók, Falú, Esrón jmaa Kármí.

¹⁰Bu ejíin Simeón: Jemuél, Jamín, Oád, Jakín, Soár, xú'kuì-má Saúl bu a'diío a'gu ña'ka Kanaán.

¹¹Bu ejíin Lebí: Jersón, Koát jmaa Merarí.

¹²Bu ejíin Judá: Ér, Onán, Sélá, Fárés jmaa Sára. (Ndoó Ér jmaa Onán níkáñúú náa jmbaa' Kanaán.) Bu ejíin Fárés ñajúún' Esrón jmaa Amúl.

¹³Bu ejíin Isakár: Tólá, Fúá, Jób jmaa Simrón.

¹⁴Bu ejíin Sabulón: Seréd, Elón jmaa Jaleél.

¹⁵Bu'kuì ñajúún' ejíin Léá, bu nìgì'diin jmaa Jakób náa Padán-arám. Dí jndu Díná mangaa bu guáxioo-má, na'ni mbá-skíñú' guwa' ijsi'in dí mbá xúguíin' ejíin.

¹⁶Bu ejíin Gád: Sifión, Ágí, Esbón, Súní, Érí, Aródí jmaa Arélí.

¹⁷Bu ejíin Asér: Ímná, Isúwá, Isúwí, Beríyá jmaa Sérá, bu dxágiúún-má ikiin. Bu ejíin Beríyá: Ebér jmaa Malkiél.

¹⁸Bu'kuì ñajúún' ejíin Sílpá, xtajmá

bu Labán nijxniúu Léá. Mbá guwíin' majun ejíin dí mbá xúguíin' bu nìgì'diin jmaa Jakób.

¹⁹Bu ejíin Rakél, a'giyu Jakób: José jmaa Benjamín.

²⁰Bu ejíin José bu nìgumii náa jmbaa' Ejíptó: Manasés jmaa Efraín. Bu'kuì nìgì'diin jmaa Asenát, bu guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón.

²¹Bu ejíin Benjamín: Bélá, Bekér, Asbél, Jéra, Naamán, Éí, Rós, Mupím, Upím jmaa Árd.

²²Bu'kuì ñajúún' ejíin Rakél bu nìgì'diin jmaa Jakób, mbá guwíin' ijku xabu ñajúún' dí mbá xúguíin'.

²³Bu a'diío Dán: Usím.

²⁴Bu ejíin Neftalí: Jaseél, Gúní, Jesér jmaa Silém.

²⁵Bu'kuì ñajúún' ejíin Bílá, xtajmá bu Labán nijxniúu Rakél. Mbá juuin ejíin dí mbá xúguíin' bu nìgì'diin jmaa Jakób.

²⁶Mbá xúguíin' xabu bu nì'ka gajmíi Jakób náa Ejíptó, bu mbóó-má náa e'diuu ikaa nigájnúú, mbá ajsú-skíñíi' majun (66) xabu dí mbá xúguíin', dí ségijxnii gu'ñuú ejíin Jakób. ²⁷Ajmíi ejíin José nìgumii náa Ejíptó. A'kuì dí mbá ajsú-skíñíi' guwa' (70) xabu dí mbá xúguíin' bu nìgumii náa go'wóo Jakób, bu nìtu'uyun náa Ejíptó.

²⁸Jakób niku'maa gínii Judá dí ma'ga gá'túun José, mu dí ma'ka gá'yoo náa Gosén. A'kuì nigúnú náa jmbaa' Gosén. ²⁹Ikú José ni'ni mbánúu káriyu nì'ka gágruiguíi Israél bu anuu

náa jmbaa' Gosén. Ndóo ndi'yoo anuy, ikú nijka gáyá-rá'aa, xú'kuj-má mbayuy' nimbaya' náa apuu anuy. ³⁰A'kuj dí Israél ni'túun José:

--Mandoo-má makañú' ikúún xúguj rá. Ndiyoo-má inaa' rá, xú'kuj-má ndiyoo dí ka'nijí-má xoo xtaa.

³¹Ikú José ni'túun anguijn, xú'kuj-má bu kúwá náa go'wóo anuy:

--Ma'gáa' gátuyun Faraón rígi: "Angujn' jmaa bu kúwá náa go'wóo anu', bu kúwá náa jmbaa' Kanaán, niguá'nú-má xá. ³²Xabuy bu nduñúu xujkú' ñajúun', xú'kuj-má niguwá' gajmiúu mugiúun jmaa xediúun, jmaa-má mbá xúguí' dí guá'dáa." ³³Ndóo Faraón mandxa'wála, ikú marajxala: "Dí-lá ñajuijn' eni ikáan' nu", ³⁴ikú mutaan: "Xabuy bu nduñúu xujkú' ñajúun' xtajmiáa' jndu náki síjkiáan'xu jndu-má xúguj, xú'kuj-má anuxu mangaa." A'kuj dí maguanála makuwaa náa jmbaa' Gosén, numuu dí xabuy Ejipto síñúu mbá kayuu' gúñúu xabuy bu nduñúu mugy.

47

Jakób najka inuu Faraón

¹A'kuj nijkaa José gáltúun Faraón:

--Anu' jmaa angujn', xú'kuj-má gajmiúu mugiúun jmaa xediúun jmaa mbá xúguí' dí guá'dáa, niguwá' náa jmbaa' Kanaán. Kúwijn-má náa jmbaa' Gosén xúguj xá.

²A'kuj dí José bapa-má nira'wíin mbá wisiin anguijn, nijka kaguijn náa inuu Faraón. ³A'kuj dí Faraón nirajxuyun

anguijn José:

--Dí-lá ñajuijn' eni ikáan' nu.

Ikú ikiin nigawí' Faraón:

--Buy nduñúu xujkú' ñajúun' xtajmiáa', xú'kuj-má ninindxuyun anuxu mangiin. ⁴--Xoo nitáan Faraón,-- nigúwá'xu dí makúwáa náa jmbaa' rígi, numuu dí ndaa rajxa mupy xujkiúun xtajmiáa', numuu dí rakáa táan e'ni ewil náa jmbaa' Kanaán. Ikaa jngoo nuta-káñaa' xúguj dí matasi'ñúu' makuwá xtajmiáa' náa jmbaa' Gosén.

⁵A'kuj dí Faraón ni'túun José:

--Anaa' jmaa angiaan' niguwá' náa xtaa. ⁶Dí jmbaa' Ejipto, náa ñawáan'-má ikáan ríga. Náa jmbaa' dí itaan míjián' gatanj dí majxtaa anaa' gajmíi angiaan'. Gakuwá-má náa jmbaa' Gosén xú'kuj xá. Mú dí natayáa dí kúwijn sikuiin' xabuy bu namañúu nuñajun', arajxná-ñajúun' dí muñawuyun xujkiú' mangúun.

⁷Xú'kuj-má José nijka kayaa anuy náa inuu Faraón. Ikú Jakób nirajxij jmaa gamajku. ⁸Ikú Faraón nirajxuy Jakób:

--Nguatá-lá siguaa' ikáan rá, xabuy nikij.

⁹Ikú Jakób nigawuu' Faraón:

--Mbá siéntú imba-miskíñú' guwa' (130) sigu' gó'dóo, dí nijngro'lo' xúguj. Rambáa xú'kuj-má ramíjián' wáa mbili dí na'ká ragún'. Xoo sé'ngo' gákrú'úun xoo sigu' dí nigúun rakúwijn xi'ñú' wajiúu'.

¹⁰Ndawáa a'kuj Jakób ni'tá-ngawuu Faraón jmaa gamajku, ikú-má nigájnaa

nijkaa. ¹¹Xú'kuji ka'nii ni'ni José dí marigá náa majxtáa anuy jmfí anguijn. A'kuji-má nijxnúu jmbaa' dí ma'ni jmbañúu' dí makuwíjn náa Ejíptó, jmbaa' dí itáan míjián' náa mbi'yuu Ramesés, dí xó-má nijxná-ñájun' Faraón. ¹²Xú'kuji-má José najxnúu ganisu anuy jmfí anguijn, mangiin-má mbá xúguíjn' by kúwá náa go'wóo anuy, jndu xóo-má nguátíjn ejijn.

José nagujua dí mupy xaby

¹³Nánguá ríga ganisu mbá xúguí' numbaa' rú'kuji, rakáa táan e'ni ewi'. Náa jmbaa' Ejíptó jmaa' náa jmbaa' Kanaán, pú né'nguyun xaby naxkidxuyun e'ni ewi'. ¹⁴A'kuji dí José nigujxij mbá xúguí' bújkaa' dí ríga náa jmbaa' Ejíptó jmaa' náa Kanaán, jmaa' numuu ganisu dí nisij. Iku' nijkaa' kaguy bújkaa' rú'kuji náa go'wóo Faraón.

¹⁵Ndóo niémbá bújkuú xaby náa jmbaa' Ejíptó jmaa' náa Kanaán, a'kuji dí mbá xúguíjn' xaby Ejíptó niguwá' gútáan José:

--Arajxnúxu táan dí mupúxu, rakáa makañúxu náa inaa', numuu dí nándáa-má bújkuxu dí mųsij.

¹⁶A'kuji José ni'tí:

--Mú dí niémbá bújkala, gujxniu' xujkiála mu dí ikúún majxnala ganisu jmaa' numúu ikiin.

¹⁷Iku' niguwá' kudiin xujkiúún náa inuu José. A'kuji dí José nijxnúu ganisu, jmaa' numúu guáyú, jmaa' mugu, jmaa' xedj, jmaa' búru'. Xú'kuji ka'nii dí José

nijxnúu dí mupy sigu' rú'kuji jmaa' numúu xujkiúún. ¹⁸Ndóo ninójnogo sigu' rú'kuji, niguwá' byjúu' gútáan José dí jmbog' sigu':

--Sérka'uxu, xaby nikij. Niémbá-má bújkuxu rá, xú'kuji-má xujkiúxu náa ñawáan'-má ikáan kúwíjn. Nándaá nditáan dí muxjnaga'xu rá, ndog'-má ikáan'xu xog' kúwáa, jmaa'-má jmbayuxu. ¹⁹Díí-lá numuu gákáñúxu náa inaa', xú'kuji-má dí maguanúu xú'kuíjn' jmbayuxu mangaa rá. Arasiáan'xu, ikáan' xú'kuji-má jmbayuxu mangaa, mu dí marajxnuxu ganisu. A'kuji dí manindxuxu xtajmiúu Faraón xú'kuji-má jmbayuxu mangaa. Arajxnúxu dí mudúxu, ikaa jngoo xákáñúxu, ni-má xaguánúu xú'kuíjn' jmbayuxu.

²⁰A'kuji dí José ni'sij mbá xúguí' jmbaa' náa Ejíptó, dí ma'nij jmbayuu' Faraón. Mámbaa-má xaby Ejíptó nigujuaa' jmbayuu', numuu dí rakáa táan e'ñúu ewi'. Ikaa jngoo dí jmbañúu' ni'nij jmbayuu' Faraón. ²¹A'kuji dí mbá xúguí' kayuu' numbaa' Ejíptó niguwáan' xaby dí makuwíjn náa xujuin mba'wuy.^m ²²Ndog'-má jmbañúu' dxajkuun tá'sij, numuu dí Faraón-má na'ni-numúu dxajkuun. Bújkaa'-má rú'kuji nap'i'súún jmaa' ikiin, ikaa jngoo dí tagujua'-má jmbañúu'.

²³A'kuji dí José ni'túún xaby xujuin:

--Dí xúguj rá, ikúún nisiaan'la ikáan' jmaa' jmbayala mangaa, dí ma'nij drigoo Faraón ñajuanla. Guyaala dí gij

^m47.21 Ríga i'wá' iyj' ebréo dí wayuu náa na'tí: mbá xúguíjn' xaby ninindxúún xtajmá.

rígá sígá' rá. Gūdula náa jmbaa'.

²⁴Ndóo gájmaā dí m̄ydu, gí'maa dí mujxnaā Faraón mbóó dí mámbá wisu dí nijmaā. Xú'kuji-má dí jmbá-ijku ma'ni dí mi'duyu náa jmbaa' bujúu', jmaā dí m̄yupula ikáan', jmaā ejjanla, xú'kuji-má mbá xúgujín' bu kúwá náa gu'wála.

²⁵Ikú ikiin nigoo':

--Pú míjián' ajkiaān' dí nitani-káwáan'xu, x̄abu nikij, ganindxuxu-má xtajmiúu Faraón rá. ²⁶A'kuji dí José nigí' mbá xtángoo náa jmbaa' Ejiptó dí ríga jndu xúguj, na'tí dí maḡruigúy Faraón mbóó dí mámbá wisu dí najmaā náa jmbaa'. Ndóo-má náa jmbañúú' dxajkuun ségruigúy, numuu dí tá'ni-má jmbayuu' Faraón ikaa.

Nanda'ā Jakób dí xájuj'dji náa Ejiptó

²⁷A'kuji dí x̄abu Israél nikúwjin náa jmbaa' Ejiptó, náa jmbaa'-má Gosén. Ikí-má ni'nij jmbañúú', xú'kuji-má pú ni'ni mbi'in wéñúu'. ²⁸Guwā' ijuan sigu' nijxtáā Jakób náa jmbaa' Ejiptó. Dí mbá xúguí' sigu' dí nijxtáā Jakób, ni'ni mbá siéntú ijma-skiñú' ijuan (147) sigu'. ²⁹Ni'kanú mbi'í dí nachoo maḡañúu Israél, ikú nindxa'óo José ni'túun:

--Mú dí pú nandaa' xtayo', naṭa-káñáa' dí maṭaxkajma táan náa agoo xtiyu' gjj, xú'kuji-má maṭaxu'dá-mina' dí gajkuun maṭani' dí maṭaan'. Naṭa-káñáa' dí xatadijn náa jmbaa' Ejiptó. ³⁰Ndóo gákáñú' maḡujín wajin' xi'ñú', maṭriñuú' náa Ejiptó, mi'dxuy'-chúún maṭadijn náa iñá-wájiúun' ikiin.

Ikú nigoo' José:

--Maṅi-má xóo ratá ikáán, anu'.

³¹Ikú Israél ni'tí:

--Ataxúda-mina'.

Ikú José nikuda-mina'. A'kuji dí Israél nirájka-rígú edxuy náa dí xiawuu-má.

48

Jakób na'ni sajku-rámfi' ejjin José

¹Ndawáá dí ninójngoo-má rú'kuji, a'kuji nitáán José: "Nandoo káñúu anaā." Ikú a'kuji José nijka gájmíi nájmij ejjin, Manasés jmaā Efraín. ²A'kuji nitáán Jakób: "Na'ka a'diáa' José gá'yaa." Ikú ni'ni siekij niṭujxuy Israél, nigriḡu náa xiawuu. ³Ikú José jui'táán e'ni anuy:

--Anulú bu Gí'doo Xúguí' Siekij, nikujmaa inu' náa xujuin Lús náa jmbaa' Kanaán, xú'kuji-má ni'ni sajku-rámúú'. ⁴Xú'kuji-má ni'tún': "Dí xúguj rá, ikúún maṅi' dí maṭa'diin mbi'in ejjaan', xú'kuji-má dí maṭindxā' edxuy mba'a xujuin mba'w̄y. Mangaa-má maḡxnyu jmbaa' rígi ejin-xíniáa' bu maḡuwá ndawáá, dí ma'ni drígyún mbá kámuu {kayuu}." ⁵Dí xúguj rá, bu nájmij ejjaan', Efraín jmaā Manasés, bu nigumii náa jmbaa' Ejiptó, dí náki xóo tá'ká gáyaā' náa xtaa gjj, ejjin' ikúún-má ñajúún', xó-má ñajuun' Rubén jmaā Simeón. ⁶Ejjin bu maṭa'diin ndawáá, ejjaan'-má ikáán ñajúún' gá'ni. M̄yú dí jmaā numúú-má dxájúún, ikiin m̄ydrigúy mangiin jmbañúú'. ⁷Numuu dí ndóo ikúún ni'káa' náa Padán-arám, níkáñúu rydáa' Rakél ninj náa jmbaa' Kanaán, náa kambāā dí itáán-má maḡuá'núxy Efratá. Ikí-má ni'dij náa

kamboḡ Efrátá, dí mbì'yu-u-má Belén.

⁸Ndóḡ Israél ndì'ñúú eḡìin José, ikú nì'tí:

--Sín eḡìin ñajúún' bigì rú'.

⁹Ikú José nigawuu' anuḡ:

--Eḡìin' ikúún ñajúún', bu nìjxniú'

Anulú gìj.

Ikú Israél nì'tí:

--Aḡ xtiin mijngii náa inu', mu dí maḡì sajku-rámí'.

¹⁰Israél nì'ni xì'ñáá'-má wéñúú' ñajuun', nánguá e'ku rìḡḡ dí maḡajxì míjjián'. Ikaa jngóó dí José nìjka kaguìin mijngii eḡìin náa inuu anuḡ, ikú anuu nigu-rì'ìin nì'ku rawúún'. ¹¹A'kuì dí Israél nì'túun José:

--Nánguá nìkumu' dí xoó mbayoḡ inaa'. Muú Anulú nì'ni dí mbañuḡ jndu eḡjaan' mangiin.

¹²A'kuì dí José niguwíin eḡìin náa rgómìuḡ anuḡ, xú'kuì-má nìsmbatìḡḡ nigí' inuu jndu mbayí'. ¹³Ikú dí José nigutuwiin nájmìj eḡìin, Efraín nigutuwiin jmaḡ ñawún-míjjiún', dí masijii náa ñawún-tìyuu' Israél. Xú'kuì-má Manasés nigutuwiin jmaḡ ñawún-xtìyuu' dí masijii náa ñawún-míjjiún' Israél. Ikú nisgujuiin mijngii náa anuḡ. ¹⁴Xó-má dí Israél nìkruìyá' ñawún-míjjiún', ikú nìxkrámá' náa edxuḡ Efraín bu gì'taá. Dí ñawún-xtìyuu' nìxkrámá' náa edxuḡ Manasés. Xú'kuì ka'ni dí nìrì'kungúún' ñawúun', skamá a'dá-gì'nii ñajuun' Manasés. ¹⁵Ikú nì'ni sajku-rámáa' José, dí nì'túun:

“Díúy bu nìngruìḡḡ jmaḡ xì'ñú' Abraám,

xú'kuì-má jmaḡ anu' Isaák, ikaa Díúy bu nìñawun', jndu náki nìḡumúú, jndu mbì'i-má xúguì,

¹⁶*ikaa-má Ánkí bu na'ni-kríñuḡ' mbá xúguí' dí náa ramíjjián', Díúu bu'kuì gá'ni sajku-rámí' jámá bigì.*

Jmaḡ majiúún' ikiin xándátìḡ mbá kayuu' mbì'yu',

xú'kuì-má mbì'yuḡ xì'ñú' Abraám jmaḡ mbì'yuḡ anu' Isaák.

Xú'kuì-má gagumii mbì'ìin wéñúú' eḡìuún, dí maḡuwá náa numbaa'.”

¹⁷Ndóḡ ndì'yoo José dí anuḡ nìxkrámá' jmaḡ ñawún-míjjiún' náa edxuḡ Efraín, tánìḡuḡ' rú'kuì. Ikú nigujtuun ñawúun' anuḡ náa edxuḡ Efraín dí maḡamaḡ' náa edxuḡ Manasés. ¹⁸A'kuì dí José nì'túun anuḡ:

--Xátanì xú'kuì, anu', numuu dí bigì ñajuun' a'dá-gì'nii. Ataxkrámá' jmaḡ ñawún-míjjián' náa edxuḡ ikaa.

¹⁹Muú dí anuḡ nanguá nindoo, ikú nì'tí:

--Ndayoḡ-má, a'dió'. Ndayoḡ-má dí ikaa mangaa maḡìndxuḡ mbá xujuin, xú'kuì-má dí maḡì'doo numuu. Muú dí gì'tioḡ ìtáan maḡì'doo numuu ke xóo ikaa, xú'kuì-má eḡìin-xíní' maḡìndxuún mba'a xujuin mba'wu ñajúún'.

²⁰Ikú nì'ni sajku-rámí' dí mbì'ì rú'kuì, dí nì'tí:

--Jmaḡ majiúun' mbì'yala munì sajku-rámá-mijná xabu Israél, dí muti: “Anulú gá'ni sajku-rámáa' xó-má dí

ni'ñuu Efraín jmaḡ Manasés.”

Xú'kuḡ ni'ni dí nisijii ḡinii Efraín náa inuu Manasés. ²¹Ikú dí Israél ni'túun José:

--Ikúún, maḡañú'-má xúguḡ rá. Ndoó-má Anulú ḡájtáa jmaḡ nindxala, xú'kuḡ-má ikaa ḡá'ni dí mu'guḡa' náa jmbañúú' xi'ñála. ²²Ikúún najxnaḡ' itáan ke xóo dí nijxnyu ḡngiaḡan', ikaa kúbá' dí nijrígú-káñúú' xabḡ amorréo jmaḡ chídiú' xú'kuḡ-má jmaḡ xkamídó'.

49

Jakób na'túún ejjin dí maḡigá ndawáá náa ikiin

¹Jakób nindxawúún ejjin, ikú ni'túún: “ḡuḡímbá-míjnáḡ'la mu dí maḡala dí ñajuun' maḡigá náa ikáḡan' mbili dí na'ka.

²”ḡuxu'má-míjnála mijngii dí mudxawíin, ejjin Jakób. ḡudxawíin dí ma'tála anaḡa Israél.

³”Rubén, ikáán ñajuaan' a'dió' ḡi'nii, siekiy' dí ḡinii kayuu' ñajuaan', gamajku jmaḡ siekiḡ' dí ḡinii ñajuaan'.

⁴Pú nachaḡ' xóo yambuḡ ñajuaan', ikaa jngóo na-xánindxaa' xabḡ ḡi'nii rá.

Numuu dí nisimaa' náa xiḡwuu anaḡa', nitanj xkawḡ' dí nitabáa' náa xiḡwu'.

⁵”Simeón jmaḡ Lebí kaníkjin' ñajuún', aḡuan' dí na'ni dí ramíjián' ñajuun' chídiyún.

⁶Xájxtáá awúun dí nuta-mijná, ni-má xámbáxḡ' ḡajmí'.

Numuu dí ndóo niki'níi niradíin xabḡ, xú'kuḡ-má támiñúú' dí nijrujtu níjtú ru'úún xedj.

⁷Pú xkawḡ' enj dí naki'níi wéñúú', xú'kuḡ-má dí ra'káa táan manguyun'. Ikúún maḡuí'tíin náa jmbayuu' Jakób, xú'kuḡ-má manj dí majujdí-rí'liin náa Israél.

⁸”Ikáán, Judá, munj mbaḡan ḡngiaḡan'. Numuu dí na'ngaa' natanj ḡajmiáa' xabḡ sna', ikaa jngóo ejjin anaḡa' musmbatiguḡun náa inaa'.

⁹Xóo a'dá-éndii' ka'nii a'dió' Judá. Niémboḡ ni'kuḡ bu niguguaa, nijḡ'ndu-tiḡa nibóo' xóo mbáa endii', xú'kuḡ-má jndu xóo-má endii-ajmbaa. Sáa lá ḡá'ni ḡajmúu xá.

¹⁰Xákaḡa-káyúu' nixúu Judá, ni-má xágájnau náa numuy rajkúu, jndu ndóo ḡá'kaḡ bu pú drígoḡ nixí, ikaa bu munjmbúún xabḡ xujin kuyáá.

¹¹Judá narájmaa búriyḡ náa ajmuy úbá, xú'kuḡ-má a'dá-búriyḡ narájmaa náa ixuy xndú úbá.

Na'jiáḡan xtíñúu jmaḡ iyoo' xndú úbá, xú'kuḡ-má na'jiáḡan xáyoo' náa e'diui úbá.

¹²Dí iduu, maña' skuni' jndu xóo iyoo' úbá ka'nii, xú'kuḡ-má iñuu', mi'xá jndu xóo mi'xá ya'dú.

¹³”Sabulón majxtáa náa rawuun' lamáa, náa maḡuá'núú' rguwa' dí najka náa inuu iya',

ⁿ48.22 Náa ajngáa ebréo 'bríjniúu kúbá' nawán xóo nawán 'Sikém'.

xú'kuj-má ndawoo ma'ni jndu náa
jmbaa' Sidón.

¹⁴ "Isakár ñajuun' xóo mbáa búru'
xkujii',

bu najka raboo' náa numuyu náa
naxtugua-ri'jín xujkú'.

¹⁵ Ndoo mba'yoo dí pú míjián' mbayáa
xuyu',

xú'kuj-má dí mba'yoo dí pú misaan'
jmbaa'.

Magi'ndu-tiga dí magu e'da,
xú'kuj-má manindxuyu mbáa xtajmá.

¹⁶ "Dán ma'ni-mbánúu numúu xabu
xujjuun,

numuu dí ikaa ñajuun' mbá kujtjin
xabu Israél.

¹⁷ Ganindxuyu Dán jndu xóo bipii mbáa
abun'

bu nagi'j náa kambaa.

Gakjmaa miku rajkúu guáyú,
xú'kuj-má ga'ni dí maxpátriguu' xabu
sna' bu kríguui guáyú.

¹⁸ "Gú'tuun-má dí matani kríñuyu', Anu'
Mekuíí.

¹⁹ "Gád muruguaa xabu sna',
ndoo ndáwáa ikaa maguguiin
ngu'waa.

²⁰ "Asér magi'doo wéñúu' ganisu,
ikaa majxnúu ganisu dí ndasku' miku
xabu ñajun' mbaa.

²¹ "Neftalí ñajuun' xóo mbáa aan' bu
ngrujgoos ikaa,
xú'kuj-má misaan' ajngoo jndu xóo
sil'in ejín-áán' ka'nii.

²² "José ñajuun' xóo mbá ñawúun' ixj
dí pú najmaa xndúu,

dí wiji náa rawuun' iya',
xú'kuj-má ñawúun' dí narudjín',
nasimuu mbá xúguí' náa xun'.

²³ Xabu bu nudá' xkamída ninj dí
ma'ni siin' ajkiyuu,

nida-ta'aa xkudúu xkamída,
xú'kuj-má ninj gajmáa.

²⁴ Muú dí xkamídoo ikaa, niwiji xa',
numuu dí gújkú' ñawúun'.

Gújkú' ñawúun' e'ni bu Xkujii', bu
jmaa-má Jakób,
bu ñajuun'-má Pastúu, bu Isí Skiyuu-
má Israél.

²⁵ Jnúmaa Diúu drigoos ana'a dí
nambáyaa',

xú'kuj-má jnúmaa bu Gí'doo Xúguí'
Siekij dí ma'ni sajku-rámáa'.

Ma'ni sajku-rámáa' jmaa dí na'ka náa
mekuíí,

ma'ni sajku-rámáa' jmaa dí na'ka náa
mijnú' mbayí',

ma'ni sajku-rámáa' jmaa dí na'ka náa
chádúu jmaa náa awúun a'gu.

²⁶ Dí na'ni sajku-rámáa' ana'a, itaan
mbaa

ke xóo dí ninj sajku-rámúu' wajin'
xi'ñú'.

Jndu xóo mbá kámuu wájun kúbá,
xú'kuj mbá kámuu gáguma sajku-
rámáa' José,

ikaa-má bu juaxta'wí-riyaa' náa
majjuún' angujin.

²⁷ "Benjamín ñajuun' xóo mbáa iña'
nu'waan.

Dí mi'cha na'kuu bu niguguaa,
xú'kuj-má dí wakí' nakuítáa dí
nipíduun."

²⁸Mbá xúguíjn' bu'kuj ñajúún' bu guwə' ijma kujtijn ejjin Israél, xú'kuj-má rú'kuj ñajuun' dí niltúún anuú, ndóo ni'ni sajku-rámíi'. Mámáa-má ni'ni sajku-rámáa' xó-má dí ka'yoo.

Nikáñúu jmaə nijuj'dji Jakób

²⁹A'kuj niltá-ñájúún' ejjin: “Nachoo-má makañú' rá. Gudiúunla náa nibáán' wajin' xi'ñú', náa iñá' dí gí' náa jmbayuu' Efrón, bu Ét. ³⁰Ikaa iñá' dí gí' náa jmbaa' Makpélá, náa nəkə jka' níjiúun Mámré, dí náa jmbaa' Kanaán. Iñá'-má rú'kuj ni'si jmaə jmbaa' Abraám náa Efrón bu Ét, mu dí ikí gá'ni iñá-wájiuun'. ³¹Ikí nidij Abraám jmaə Sárá; ikí-má nidij Isaák jmaə Rebéká, xú'kuj-má ikí nidij Léa mangúún. ³²Ki'si jmbaa' jmaə iñá' dí ríga-má ikí náa ejiúún xəbu Ét.”

³³Ndóo Jakób niémboo nijxná-ñájúún' ejjin, ikú nibáa' náa xiəwuu. Nijka xuy', ə'kuj-má nikáñúu.

50

¹A'kuj dí José ndiyá-rá'aa anuy, ikú jndu nimbija' ni'ku rawuun' anuy. ²Ndáwáa ə'kuj José nijxná-ñájúún' xtajmiúu bu nunj tana, mu dí munj tanáa xuyuu' anuy dí məxágá bapa. Ikú-má dí bu nunj tana ninj tanáa Israél. ³Ninj-magáa' əjma-skiñú' (40) mbi'i, mu dí xú'kuj mbayuy' mbi'i dí nunj tanúu wajin'. Xóo-má xəbu Ejíptó nimbija' jmaə numuu mbá ajsú-skiñú' guwə' (70) mbi'i.

⁴Ndóo ninóngoo mbi'i dí nimbija' jmaə numuu, ikú José niltúún xəbiyy

Faraón:

--Mú dí nduyaa' dí míjián' əjkiun', guñu' pénú' dí mutəan táan Faraón: ⁵“Anu' ni'ni dí məku'dá-mina', dí niltún': ‘Dí xúguj rá, ikúún nachoo-má makañú'. Náa iñá-wájin' dí njndii náa jmbaa' Kanaán, ikí-má gátadiúún.’ Ikúún nəta-káña' dí mə'gá gádij anu' ikí. Ndáwáa mə'káa' ndóo gámbó' mədij.”

⁶Ikú Faraón niltí:

--Ayu'-má gátadij anaa', xó-má dí niltáan' mətanj.

⁷A'kuj dí José nijka gá'dij anuy, xú'kuj-má nijka gajmíi mbá xúguíjn' xtajmá drigoo Faraón, jmaə xəbu wani bu kúwá náa go'wóo, xú'kuj-má mbá xúguíjn' xəbu wani bu kúwá náa jmbaa' Ejíptó, ⁸mangaa-má mbá xúguíjn' bu kúwá náa go'wóo José, jmaə ənguijn, mbá xúguíjn'-má bu kúwá náa go'wóo anuy. Ndóo-má ejiúún njiniñuy' náa jmbaa' Gosén, mangiin-má mugu jmaə xedj niguanúu. ⁹Xú'kuj-má nigúún gajmiúu bu kúda kárú, jmaə bu trámiúu' guáyú. A'kuj ni'ni dí pú mbi'lin xəbu nigúún. ¹⁰Ndóo niguá'nú náa nəxtujsi ejxúu iñuu rəjxə náa Atád, dí gí' jmbə rido mañu Jordán, ikí nigimbín' dí pú ningawíjn' əjkiúún nimbija' gajmúu. Xú'kuj-má nijxtá-gajmúu José jmaə numuu anuy, mbá juan mbi'i. ¹¹Ndóo ndiyáa xəbu Kanaán bu kúwijn náa jmbaa' rú'kuj dí nymbija' náa Atád, ikú niti: “Rígi ñajuun' dí pú mbaə xtambija' dí nunj bu Ejíptó.” Ikaa jngóo ikí ni'ni mbi'yuu Abel-misráim, dí gí' náa jmbə rido mañu Jordán.

¹²A'kuji dí ejjin Jakób ninj-má xóo dí ikaa nijxná-ñájúún' munj. ¹³Niguún kuyaa náa jmbaa' Kanaán. Iki-má nidij náa iñá' náa jmbaa' Makpélá, dí náa na'ka jka' níjiúun Mámré, dí njsi-má Abraám náa Efrón bu Ét, mu dí iki gá'ni iñá-wájiuun'. ¹⁴Ndoo José niémboo nj'dij anuy, ikú nitangaa náa Ejiptó gajmíi anguijn, xú'kuji-má mbá xúguíjn' bu nijka gajmíi.

José na'ni dí ma'nij ajkiuún anguijn

¹⁵Numuu dí nikáñúu-má Jakób, ikú nita-mijná anguijn José: “Ma'ni-má naxándoo gályulú José, ma'ni dí mu'ni-numaa mbá xúguí' xó-má dí ramíján' nj'nij ikáán'.” ¹⁶Ikú njxu'ma ajngáa inuu José, dí nitáán: “Aña' nijxná-ñájun' dí náki xoo sékáñúu dí mutaan': ¹⁷Xígi gútaan José: “Nata-káñáa' dí matanj mbaa ajkiaa' xúguj xtayáa a'kúún angiaa', numuu dí ramíján' niñaa'.” ' Ikaa jngoo dí xúguj rá, nuta-káñáa' dí matanj mbaa ajkiaa' xtañúu xtajmiúu Diúu drígoo anaa' dí ramíján' niñaa'xu”. Kúwijn nutáán xú'kuji ndoo José njmbiya'.

¹⁸A'kuji niguá'nú anguijn náainuu njsmbatiguyun, ikú nitáán:

--Gij kúwáaxu, xtajmiáa'-má ñajunxu rá.

¹⁹Ikú nigoo' José:

--Xámíñála. Lá bu' ikúún ñajun' Diúu rá'. ²⁰Ikáan' njmíjná dí muñu' dí ramíján', ndoo-má Anulú nj'nij dí míján'. Ikaa rú'kuji dí ndu'yáa xúguj, dí nikáwín mbi'lin xabu. ²¹Dí xúguj rá, xámíñála. Ikúún gáxní'sala xú'kuji-má

ejjanla mangiin.

Xú'kuji ka'nii ni'ni dí ma'nij ajkiuún, dí ni'túún ajngáa dí misaan'.

Nikáñúu José

²²José nijxtáa-má náa Ejiptó, gajmíi-má bu kúwá náa go'wóo anuy. Mbá xúguí' mbi'ni dí nijxtáa José, mbá siéntú guwa' (110) sigu'. ²³A'kuji ndi'yoos José njgumii jndu bu ejin-xíní-egioo Efraín. Xú'kuji-má nigu-ri'lin mangaa ejjin Makír bu a'diío Manasés, nitrámíi' náa rgómiuy.

²⁴A'kuji dí José ni'túún anguijn: “Ikúún makañú'-mára. Ndoo-má Anulú gajkuun dí ma'ka gámbáyála, xú'kuji-má ma'ni dí mu'guaa' náa jmbaa' rígi, mu dí mu'guaa' náa jmbaa' dí nikuda-mina' jmaa' Abraám, Isaák jmaa'-má Jakób.”

²⁵A'kuji dí José ni'ni dí maxuda-mijná ejjin Israel, dí ni'túún: “Anulú pú gajkuun dí ma'ka gámbáyála, ikú dí muríyaa' isu' gij dí mu'guaa' kuyala.”

²⁶Mbá siéntú guwa' (110) siguu' José dí ndoo nikáñúu. Ikú ninj tanáa xuyuu' dí maxágá bapa, a'kuji njxumaa' mbá ejna náa Ejiptó. §